

PATERICUL

ΚΑΤΑ
ΤΗ ΔΙΔΑΧΗ
ΡΕ 411
ΤΩ ΧΡΙ
ΣΤΟΥ
ΜΕ
ΘΟΥ.

SFÂNTULUI GRIGORIE DIALOGUL

Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române

PATERICUL
Sfântului Grigorie Dialogul

PATERICUL
Sfântului Grigorie Dialogul

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE

T E O C T I S T

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

BUCUREȘTI - 2007

PRECUVÂNTARE

Așa cum se cunoaște, la data de 21 mai 2006 Biserica noastră a trecut în rândul Sfinților pe Mitropolitul Grigorie al IV-lea Dascălul (1765–1834), al Ungrovlahiei, ierarh împodobit cu o înaltă învățatură teologică, dar și cu o viețuire duhovnicească învrednicită de harul sfințeniei. În vasta și trudnica sa lucrare pastoral-misionară un loc central l-au ocupat ostenele cărțurărești închinete traducerii în limba română a numeroase scrieri patristice de suflet-ziditoare, spre folosul cel de obște. Între acestea se numără și tălmăcirea de față, după cartea scrisă în veacul al VI-lea de Sfântul Grigorie Dialogul (540–604), al cărui nume este asociat de dreptmăritorii noștri creștini mai cu seamă de Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, al cărei autor este și care se săvârșește în Postul Mare.

Din scrisul Sfântului Grigorie Dialogul, Editura Institutului Biblic a mai publicat, în anul 1996, Cartea regulei pastorale, traducerea românească a unui mereu actual îndreptător patristic al slujirii pastorale.

Acum, același așezământ bisericesc publică acea scriere aghiografică după al cărei nume Sfântul Grigorie a fost supranumit și Dialogul. Este vorba de lucrarea Dialoguri despre viețile și minunile Părinților din Italia, lucrare tălmăcită în limba română, în cea mai mare parte, de Mitropolitul Grigorie al IV-lea Dascălul, cel care a și intitulat-o Pateric. Aceasta, pentru că este mai grăitor acest titlu dreptmăritoarei obști de la noi, căreia i-a fost oferită, prin strădaniile Sfântului

Ediție îngrijită, traducere din limba latină (p.161-190) și postfață de Prof. Dr. Remus Rus.

Viziunea grafică: Viorela Mihăescu

© – 2007

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE AL
BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

ISBN-13 978-973-616-096-7

ierarh Grigorie al IV-lea Dascălul, o culegere de vieți ale unor mari nevoitori dintr-o anumită latură a Bisericii nedespărțite. Vieți aferosite Domnului Iisus Hristos, îndemnătoare spre lucrarea râvnitoare a virtuții, spre pocăința neîncetată, spre adâncirea smereniei, a dragostei de Dumnezeu și a slujirii iubitoare a aproapelui.

Istorsirile acestor vieți, sfințite prin nevoințe ascetice, îndelungă-răbdare, curăție, apărarea jertfelnică a dreptei învățături de credință, tărie nezdruncinată în fața ispitelor și necazurilor din lume (Ioan 16, 33), ar fi rămas, poate, încă multă vreme tănuite generațiilor mai tinere dacă Dl. Prof. Dr. Remus Rus, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă "Patriarhul Justinian Marina" din București, nu ar fi depus îndelungă și neobosită strădanie pentru a pregăti tipărirea acestei ediții a Patericului Sfântului Grigorie cel Mare.

Astfel, binecuvântând cu părintească grijă publicarea acestei frumoase scrieri aghiografice, dată pe limba românească de Sfântul ierarh Grigorie al IV-lea Dascălul, avem nestrămutata încredințare că "dacă vom cugeta la cele nevăzute, e limpede că minune mai mare este a întoarce pe păcătos la calea lui Dumnezeu prin a sa învățatură decât prin rugăciune a învia morții" (p. 154).

La pomenirea Sfântului Mucenic Iustin Martirul și Filosoful, 2007.

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGELI,
LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Patericul celui întru Sfinți Părintelui nostru Grigorie Dialogul, Papă al Romei

«Întru carele se cuprind viețile cuvioșilor Părinți din Italia, scrise de dânsul în limba latinească, iar de fericitul Zaharia, Papă al Romei, s-au tălmăcit pe limba elinească și mai pre urmă întru cea pre proastă grecească¹ s-au tălmăcit de Kesarie Dapondiu, cel de la Ostrovul Scopelon, spre trebuința de obște și pentru folosul celor ce vor ceti.

Iar acum în limba rumânească s-au tălmăcit în Chinovia Sfintei Mănăstiri Căldărușani».

VIAȚA PE SCURT A CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU GRIGORIE DIALOGUL, PAPĂ AL SFINTEI BISERICI A ROMEI CELEI VECHI

Fericitul Grigorie, cel ce a fost mai-înainte-stă-tător al Sfintei Biserici a romanilor, a fost mai întâi monah în mănăstirea sfântului slăvitului Apostol Andrei, care se numea Kliorcavi,² în apropiere de biserica sfinților Ioan și Pavel, și s-a făcut apoi egumen al acestei mănăstiri. Iar mama lui, fericita Silvia,³ se afla atunci aproape de poarta sfântului și slăvitului Apostol Pavel, în locul ce se numea Kellanova^{3a}.

În timp ce se retrăsese dedicându-se scrisului, fiindcă era un bun scriitor, vine la el un sărac, rugându-l și zicându-i: „Miluiește-mă, robul lui Dumnezeu cel Preaînalt, că am fost corăbier și mi s-a sfărâmat corabia și am pierdut toate cele ale mele, ba și pe cele străine.”⁴ Iar iubitorul de săraci și ca un adevărat rob al lui Hristos, Grigorie, l-a chemat pe ucenicul său și i-a zis lui: „Frate, du-te și dă-i șase galbeni.” Dar după puțin timp, în aceeași zi, a venit același sărac și i-a zis

1. Limba populară, *dimotike*, vorbită de popor.

2. Este vorba despre mănăstirea pe care Grigorie a întemeiat-o în casele părintești, pe muntele Scaurus.

3. Mama sa, împreună cu cele două surori ale tatălui său, Tarsilla și Emiliana, au fost canonizate.

3a. Antroponimele (nume, prenume, supranume) și toponimele (numele de teritorii, de localități, de forme de relief, de ape) transcriu grafia din tălmăcirea românească de la Căldărușani.

4. Ale altora.

fericitului: „Mai miluiește-mă, robule al lui Dumnezeu, că multe am pierdut și puțin mi-ai dat.” Iar fericitul Grigorie a poruncit iarăși ucenicului să-i dea alți șase galbeni. Primind așadar săracul și acești bani, s-a dus și, iarăși, după puțină vreme, în aceeași zi, și pentru a treia oară, vine, zicând: „Miluiește-mă, robule al lui Dumnezeu, dă-mi și altă milostenie, că multe am pierdut.” Iar fericitul zice ucenicului: „Du-te, dă-i și alți șase galbeni.” Iar el, răspunzându-i, îi zice: „Crede-mă, cinstite părinte, n-a mai rămas nici un alt galben.” Atunci i-a zis lui fericitul: „N-ai altceva, vreun lucru sau haină să-i dai?”. Iar el răspunzând, a zis: „Alt vas, părinte, nu avem decât vasul cel de argint pe care doamna cea mare (mama voastră) l-a trimis, precum obișnuiește, cu puține legume.” Zise către dânsul robul lui Dumnezeu Grigorie: „Dă-i acel vas.” Primindu-l și pe acela, săracul s-a dus.

Iar după ce fericitul Grigorie s-a făcut patriarh, a poruncit sachelarului, după obiceiul casei, ca într-o zi să cheme la masă doisprezece săraci. Venind dar săracii și șezând împreună cu patriarhul să mănânce, la masă erau treisprezece; și chemându-l pe sachelar, i-a zis lui: „Nu ți-am zis să chemi doisprezece?”. Iar sachelarul, pe cel de al treisprezecelea nevăzându-l, a zis: „Crede-mă, prea cinstite stăpâne, sunt doisprezece.” Cunoscând dar patriarhul că este vedenie dumnezeiască, întorcându-se adesea îl vedea pe cel de al treisprezecelea, care ședea mai jos decât toți și își schimba fața, și când era bătrân cu barba albă, când tânăr se arăta.

Iar după ce s-au sculat de la masă, tuturor celorlalți patriarhul le-a urat de bine ca să plece,

iar pe cel de al treisprezecelea, care se arăta atât de minunat, ținându-l de mână, l-a dus la chilia sa și i-a zis lui: „Te jur pe tine, întru mărire puterii lui Dumnezeu, să-mi arăți cine ești și care îți este numele.” Iar el a zis către dânsul: „Pentru ce întrebi de numele meu? Și acesta este minunat! Însă eu sunt săracul acela care a venit la tine când te odihneai în chilia ta în mânăstirea sfântului apostol Andrei; căruia i-ai dat cei doisprezece galbeni și vasul cel de argint, pe care cu legume ți l-a trimis fericita Silvia, mama ta. Cunoaște, așadar, că în ziua aceea, când cu îndelungă răbdare și cu sinceritatea⁵ inimii mi le-ai dat pe acelea, a poruncit Domnul să fii înainte-stătător al Sfintei Biserici pentru care El Și-a vărsat sângele. Și să fii diadoh al lui Petru, verhovnicul⁶ Apostolilor, fiindcă și faptelor lui celor bune ai urmat, când împărțea lucrurile ce i se aduceau, întru curăția inimii, fiecăruia orice i-ar fi trebuit”. Zise către dânsul fericitul Grigorie: „De unde știi tu că atunci m-a orânduit Domnul să fiu patriarh?”. Iar el răspunzând, a zis: „Fiindcă îngerul Domnului atotțiitorul sunt eu. De aceea știu. Că și atunci, Domnul m-a trimis ca să încerc mintea ta, dacă în iubire de oameni și cu dragoste, și nu cu fățarnicie, faci milostenie.” Aceasta zicând și auzind, fericitul Grigorie s-a temut, că încă nu văzuse înger, căci până atunci îl văzuse ca pe un om căruia îi vorbea. A zis dar îngerul către dânsul: „Nu te teme. Iată că m-a trimis Domnul ca să fiu împreună cu tine; că tu

5. În manuscrisul românesc: „prostimea”.

6. Mai-marele.

vei trăi și vei fi în lumea aceasta, și orice vei voi să ceri de la Dumnezeu, prin mine trimite cere-rea ta către Domnul.” Atunci fericitul a căzut cu fața sa la pământ și s-a închinat Domnului și a zis: „Dacă pentru acea dare și, în scurt, un nimic, atâta mulțime de milostiviri întru tot înduratul Domnul a arătat către mine, întrucât pe îngerul Său l-a trimis ca să fie cu mine de-a pururea, la ce slavă se vor învrednici cei ce vor lua seama și vor împlini toate poruncile Lui și vor lucra întru dreptate în toate zilele vieții lor! Nemincinos este cel ce a zis: Milostenia se laudă la judecată și cel ce miluiește pe săraci îl împrumută pe Dumnezeu. Aceluia, așadar, Domnul, Cel ce poartă grijă de mântuirea oamenilor, îi zice să șadă de-a dreapta Lui.” „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, de moșteniți Împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii. Că am flămânzit și Mi-ați dat și am mâncat; am însetat și M-ați adăpat; străin am fost și M-ați sălășluit; gol am fost și M-ați îmbrăcat; M-am îmbolnăvit și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit către Mine”⁷.

Fie dar nouă, tuturor, a auzi acest fericit glas, și acele bunătăți veșnice a le dobândi pentru rugăciunile Prea Curatei Stăpânei noastre, Născătoarea de Dumnezeu și Pururea Fecioara Maria, ale Sfântului Grigorie și ale tuturor sfinților. Amin.

7. Matei 25, 34-36.

CARTEA ÎNTÂI

1. Pentru Onorat, egumenul mănăstirii ce s-a numit Funda

În satul lui Venandie⁸ Patrichie,⁹ din ținutul Samniei, era un oarecare lucrător de pământ, care avea un fecior cu numele Onorat¹⁰. Acesta, pentru dorirea cereștii moșteniri, din copilărie se nevoia. De cuvinte deșarte se păzea, trupul prin înfrânare își strunea și sporea după Dumnezeu.

Deci într-una din zile părinții lui au făcut un ospăț vecinilor, la care fiind oferite cărnuri, Onorat, întrucât dorea să se înfrâneze, nu voia să mănânce, iar părinții lui râdeau de el și ziceau: „Mănâncă, fiule, că doar nu or avea munții aceștia pește pentru a te ospăta pe tine!”. Că în locul acela se auzise doar de pește, dar nu fusese văzut de nimeni. Deci după aceste vorbe, fiindcă lipsea apa, sluga luând vasul s-a dus la izvor să-l umple și, în timp ce îl umplea, un pește a intrat în vas. Când s-a întors, a vărsat apa înaintea celor ce stăteau la masă și, spre uimirea lor, au văzut peștele. Și îndată l-au gătit pentru el; dar i-a îndestulat pe toți în toată ziua aceea, și toți s-au minunat, și toată bătaia de joc din partea părinților lui a încetat, și au început a lauda înfrâna-

8. În latină, Venantius.

9. În latină nu este vorba de un nume propriu, așa cum l-a redat traducătorul, ci de rangul de patrician – *patricius*: *patricii in Samniae* I, I, 1, p. 18.

10. În lat. Honoratus.

rea lui Onorat, de care mai înainte râdeau. Peștele acela de munte a șters necinstea¹¹ de la omul lui Dumnezeu, și multă cinstire a pricinuit. Și fiindcă sporea și într-alte mari puteri și semne¹², venind stăpânul lui i-a dăruit libertatea. Și s-a dus Onorat în locul ce se numește Fundis¹³ și a zidit mănăstire și a devenit stareț peste două sute de suflete¹⁴.

Deci acolo a săvârșit Onorat minuni, dând pildă tuturor de petrecere luminată. Așadar, într-una din zile, o piatră mare s-a desprins din muntele care se înălța deasupra mănăstirii și, în timp ce se rostogolea, amenința mănăstirea cu distrugerea, iar pe frați i-ar fi omorât dacă acest sfânt bărbat, văzând că se pogora¹⁵, nu ar fi chemat numele lui Hristos; și chemându-l de mai multe ori și întinzându-și mâna sa cea dreaptă și semnul cinstitei cruci făcându-l spre piatră, aceasta a rămas ținută pe povârnișul muntelui. Până și astăzi se poate vedea minunata privire,¹⁶ piatra atârând acolo unde a rămas ținută, precum spune minunat înțeleptul bărbat Lavrentie¹⁷.

11. Este vorba de necinstire, batjocură, iar nu de necinste.

12. În lat.: *magnis uirtutibus cresceret* I, I, 3, 24, p. 20. Grégoire le Grand, *Dialogues*, Sources Chrétiennes, nr. 260, tome II, texte critique et notes par Adalbert de Vogüé, traduction par Paul Antin, Les Éditions du Cerf, Paris, 1979, p. 20.

13. Fundis sau Fondi, ținut între Terracine și Gaete. Tradiția locală îl revendică pe Honoratus și consideră că mănăstirea în cauză este aceeași cu San Magno, ale cărei ruine încă mai pot fi văzute.

14. În lat.: în loc de *anima monahorum* – monahi, I, I, 3, 28, p. 20.

15. Citește: se prăvălea.

16. Priveliște.

17. Lavrentie, în lat. Laurentius. Una din sursele sfântului Grigorie privind evenimentele care au avut loc în jurul mănăstirii Funda.

2. Pentru Libertin, al doilea din aceeași mănăstire

Libertin, unul dintre ucenicii lui Onorat, în anii lui Totila¹⁸, regele Romei, a fost stareț al aceleiași mănăstiri.¹⁹ Despre acesta se povestesc multe minuni, iar mai cu seamă cel mai sus zis Lavrentie, care trăiește până și astăzi și s-a întâlnit de multe ori cu Libertin și multe mi-a spus despre el. Iar eu, puținul cât țin îl minte, îl voi povesti.

Evlaviosul Libertin se ducea în orașul mai sus pomenit al Samniei, pentru diverse trebuințe, iar Darda²⁰, comitele goșilor, împreună cu oastea, întâlnindu-l pe dânsul, l-au dat jos de pe calul lui și i-au luat calul.

Iar robul lui Dumnezeu a primit cu osârdie nu numai paguba, dar le-a dat și biciul, zicând: „Primiți și acesta, ca să loviți calul”, și îndată s-a așternut la rugăciune. Alergând dar oastea celui mai înainte pomenit nobil, a ajuns la râul ce se numește Vulturon.²¹ Deci a început firește fiecare călăreț să-și bată calul și să-l împungă cu pintenii ca să treacă râul. Deși erau bătuți cu lăncile și împunși cu pintenii, siliți fiind să purceadă mai departe, caii însă nu puteau, ci se temeau să intre în râu ca într-o prăpastie oarecare.

18. Totila, nepotul lui Hildebad. Îi înfruntă pe bizantinii conduși de Belizarie și cucerește Roma la 546. Va pierde cetatea în 552, în timpul bătăliei de pe râul Sarno, în apropiere de Pompei.

19. În textul latin: *Fundensis monasterii praepositus fuit* I, II, 1, 2-3, p. 24.

20. *Darida Gothorum comes*, personaj necunoscut. Poate fi pus în legătură cu trecerea lui Totila prin Samnium în drum spre Napoli.

21. Vulturum, Vulturno.

Iar după ce și-au bătut ei caii multă vreme, istovindu-se fiecare de osteneală, unul dintre ei a zis: „Noi pătimim toate acestea pentru greșala pe care am făcut robului lui Dumnezeu”. Și îndată, întorcându-se, l-au aflat pe Libertin pe pământ rugându-se, și i-au zis: „Scoală-te, ia-ți calul! “. Dar el le-a zis: „Duceți-vă cu pace! Mie nu-mi trebuie calul”. Ei însă au descălecat; și l-au suit de îndată pe calul lui și, plecând, au ajuns iarăși la râul pe care l-au trecut atât de repede, ca și când n-ar fi avut nici pic de apă.

În aceeași vreme, Buccelinus²² a venit cu francii în părțile Campaniei²³; și a ieșit vestea cum că în mănăstirea mai sus pomenitului rob al lui Dumnezeu Onorat²⁴ se găsesc bani mulți. Intrând așadar francii în mănăstire, au început să-l căute cu mânie pe Libertin și să-l strige pe nume. Iar Libertin se ruga întins pe pământ²⁵. Deci s-a întâmplat un lucru minunat: că în timp ce francii îl căutau cu mânie, intrând ei în biserica²⁶ s-au împiedicat de el fără a-l putea vedea, atât de mare era orbirea lor²⁷. Fiind bătuți ca de bici, ei au ieșit din mănăstire deșerți²⁸.

22. În text: „Vukalin”. Buccellinus și francii săi invadează Italia în anul 554. În decursul acestei campanii militare, el moare împreună cu soldații săi, în apropiere de Capua, înainte de a ajunge la mănăstirea Fundis. Vezi Grégoire de Tours, *Hist. Franc.*, 3, 32 și 4, 9.

23. În manuscris: „Kambania”.

24. Este vorba de mănăstirea Fundis.

25. În textul latinesc: *in oratione prostratus iacebat* I, II, 4, 42-43, p. 26.

26. În textul latinesc: *ingressi oratorium* I, II, 4, 40, p. 26.

27. În lat.: *sua caetitate* I, II, 4, 44, p. 26.

28. Cu mâna goală. În lat.: *vacui sunt reversi* I, II, 4, 45, p. 26.

Cu o altă ocazie, egumenul său, urmașul²⁹ lui Onorat, i-a poruncit acestuia să se ducă la Ravena pentru trebuințele mănăstirii. Dar din iubirea³⁰ pe care o avea față de preacinstitul Onorat, oriunde s-ar fi dus, Libertin purta întotdeauna în sânul său unul din călțunii³¹ lui.

Deci ducându-se la Ravena, o femeie, văzându-l pe dânsul și cunoscând că este robul lui Dumnezeu, a alergat și, apucând calul de frâu, l-a ținut și cu jurământ zicea cum că nu-l lasă să se depărteze de nu-l va învia pe fiul ei. Iar Libertin s-a minunat de jurământul și de cererile ei și a vrut să plece, însă nu a putut. Făcându-i-se milă și jale de dânsa, s-a luptat în smerită cugetare cu milosârdia, cuprins fiind de frică și de durere. Frică, pentru neobișnuința și însemnătatea lucrului; durere, pentru jalea mamei. Dar a biruit milosârdia, spre marea slavă a lui Dumnezeu.

Deci pogorându-se de pe cal și plecându-și genunchiul, și-a înălțat mâinile spre cer; și scoțând călțulul din sân, l-a pus pe pieptul copilului cel mort și, făcând rugăciune, sufletul copilului s-a întors în trup și îndată a înviat; și apucându-l de mână, l-a dat viu mamei sale care plângea. Și așa a purces în calea sa.

Unele minuni ca acestea – din cele multe, puține povestind – a săvârșit fericitul; și cu toate acestea, se smerea, căci avea minunata smerită

29. În manuscrisul românesc: „diadoh”.

30. În lat.: *pro amore* I, II, 5, 48, p. 28.

31. În lat.: *eius semper caligulam in sinu portare* I, II, 5, 49-50, p. 28.

cugetare, precum s-a făcut cunoscut tuturor din întâmplarea aceasta.

Într-una din zile, egumenul care a urmat după moartea fericitului Onorat s-a mâniat foarte tare pe Libertin, iubitorul de Dumnezeu, încât a ridicat mâna asupra lui, dar negăsind toiag ca să-l bată, a luat așternutul cel de sub picioare³² și l-a lovit cu acela peste cap și peste obraz. Iar Libertin, după ce a fost bătut, s-a dus la chilia sa și s-a liniștit; și fiind el rânduit la slujba mănăstirii, dimineața după utrenie s-a dus la chilia egumenului și cu toată smerenia i-a cerut blagoslovenie. Știind egumenul că Libertin era cinstit și iubit de toți, a socotit că pentru necinstea ce i-a făcut voiește a se duce din mănăstire. Și l-a întrebat pe el zicându-i: „Unde voiești a te duce?”. Iar Libertin răspunzând a zis: „La slujba mănăstirii, părinte, cea pe care o am asupra-mi, și este cu neputință a o neglija, căci am zis ieri că mă voi afla acolo”. Atunci egumenul, suspinând din adâncul inimii și aducându-și aminte de asprimea sa cea multă și de blândețile și de smerenia lui Libertin, s-a sculat și, căzând la picioarele lui și apucându-le, a zis: „Păcăuit-am, greșit-am”, vinovat mărturisindu-se pe sine că unui astfel de bărbat atât de mare a îndrăznit a-i da o pedeapsă atât de aspră.

Dar Libertin, dimpotrivă, a căzut el la pământ și s-a așternut la picioarele mai marelui său și i-a zis: „Eu sunt pricina greșelii, părinte, iar nu sfin-

32. În lat.: *comprehensio scabello subpedaneo* I, II, 8, 95-6, p. 30.

ția ta”. Acestea auzind și văzând, egumenul a venit întru mare umilință. Astfel, smerenia ucenicului dascăl dascălului și mântuire s-a făcut.

Deci ducându-se Libertin la lucrul cel rânduit al mănăstirii, mulți din cei de bun neam l-au întrebat și încercau cu stăruință să afle ce i s-a întâmplat de fața lui este atât de vânătă și de umflată. Acestora el le-a răspuns: „Seara, din pricina păcatelor mele, împiedicându-mă de așternutul cel de sub scaun, am căzut și m-am lovit într-acest chip”. Căci sfântul nu a vădit nici pricina părintelui său, nici în păcatul minciunii nu a căzut³³.

Cu atâta smerenie și răbdare era îmbogățit acel pururea pomenit, pe care eu le socotesc mai mari chiar decât minunile.

3. Preacuviosul grădinar al aceleiași mănăstiri

În acest chip și atât de îmbunătățit a rămas Libertin; și mulți dintre frații acelei mănăstiri i-au urmat lui și fericitului Onorat, între care și Felix, care se numește *ghebos*.³⁴ Mi-a povestit mie acest frate din acea mănăstire, care și namestnic³⁵ a fost al aceluia lăcaș. Acesta mi-a spus multe minuni despre frații de acolo, dintre care pe unele

33. În lat.: *nec patris prodebat uitium, nec falsitatis incurrebat peccatum* I, II, 11, 122-3, p. 32.

34. În lat.: *Curuus* I, III, 1, p. 34.

35. În lat.: *qui eiusdem monasterii nuper praepositus fuit* I, III, 3-4, p. 34. Superior al mănăstirii.

le tac³⁶ fiindcă am și altele a spune. Una pe care nu pot să o tac vin să o povestesc.

Un călugăr avea petrecere minunată în acea mănăstire³⁷, și avea el grija grădinii; dar un oarecare tâlhar venea și îi fura verdețurile. Deci grădinarul, sădind multe și puține găsind, pe unele călcate, iar pe altele tăiate văzându-le, înconjurând toată grădina a găsit locul pe unde intra tâlharul. Deci umblând el prin grădină, a găsit un șarpe și i-a zis lui: „Vino după mine!”; și venind la intrarea tâlharului, a zis către șarpe: „În numele lui Iisus Hristos îți poruncesc să păzești intrarea aceasta și pe tâlhar să nu-l lași să intre”. Prin urmare șarpele îndată s-a întins lung și lat acolo și zăcea. Iar la amiază, când dormeau părinții, a venit și tâlharul, precum se obișnuise, și s-a suit pe gard; dar cum a început a-și pogori piciorul lui în grădină, a văzut fără de veste șarpele întins, și drumul lui închis de dânsul; și cutremurându-se a căzut pe spate. Dar piciorul i s-a aninat³⁸ cu cizma de cuiele gardului și până a venit grădinarul, a stat atârnat cu capul în jos. Deci venind grădinarul, a zis către șarpe: „Mulțumită lui Dumnezeu ai săvârșit ceea ce ți s-a poruncit. Du-te acum!”. Și îndată s-a dus. Iar către tâlhar a zis: „Ce este, frate? Iată că te-a vădit pe tine Dumnezeu, fiindcă din osteneala călugărilor de multe ori furțișag ai îndrăznit a face”. Acestea

36. Citește: le trec sub tăcere.

37. În lat.: *in eodem monasterio quidam magnae vitae...* I, III, 2, 8, p. 34.

38. A se anina – a se prinde, a se agăța.

zicând, i-a scos piciorul din gard și l-a coborît nevătămat și apoi i-a zis lui: „Urmează-mi mie”. Și l-a dus la poarta grădinii; și i-a dat lui verdețuri cât a poftit și cât ar fi voit a fura. Apoi i-a zis: „Du-te acum în pace. Și de acum să nu îndrăznești mai mult a face furțișag, ci, când îți trebuie verdețuri, vino și intră pe poartă și cere; și ceea ce te osteneai tu cu păcatul a lua, eu îți voi da cu blagoslovenie”.

4. Pentru Ekitie³⁹, egumenul mănăstirii, cea din orașul Valeria

Povestirea pe care voiesc să o spun am auzit-o de la evlaviosul Fortunat, egumenul mănăstirii ce se numește Lutrukikeronos⁴⁰, dar și de la alții. În părțile Valeriei⁴¹ era un oarecare bărbat strălucind întru sfințenie, cu numele Ekitie, care pentru viața lui cea îmbunătățită era cinstit de către toți cei de acolo; și avea el multă dragoste către numitul Fortunat.

Acest Ekitie, pentru multa lui sfințenie, a fost făcut părinte al multor mănăstiri din acel ținut⁴². În tinerețe, el avusese multă supărare de la trup⁴³. Drept aceea se și nevoia rugându-se, cerând cu

39. Equitius.

40. În lat.: *Balneum Ciceronis* I, III, 5, 44, p. 36. Baia lui Cicero.

41. Acest ținut este menționat o singură dată în scrisorile Sf. Grigorie cel Mare, în legătură cu o mănăstire distrusă.

42. În manuscris: „din acea lature”.

43. În lat.: *hunc cum iuventutis suae tempore acri certamine carnis incentiua fatigaret* I, IV, 4, 6-7, p. 38.

multe rugăciuni de la Atotputernicul Dumnezeu ușurare supărărilor trupești. Într-o noapte, un înger stând înaintea lui, i s-a părut ca și când l-ar fi scopit⁴⁴, și toată pomenirea trupului din toate mădularele a tăiat-o⁴⁵. Deci din ceasul acela atât s-a izbăvit de supărarea aceasta, încât i se părea că este fără de trup⁴⁶. Apoi întărindu-se cu ajutorul lui Dumnezeu, cel ce era mai înainte bărbaților înainte-stătător a început mai apoi a fi și femeilor povățuitor. Iar pe ucenicii săi nu înceta a-i sfătui să nu se încreadă și să nu nădăduiască în ei înșiși, și să nu fie prea dornici să îi fie pe măsură, căci ar putea fi cauza propriei lor căderi, și nu doar din lucrarea diavolului.

Deci în vremea aceea când vrăjitorii din Roma au fost prinși de împărăție, Vasile, cel mai mare dintre vrăjitori, a fugit. Și venind în părțile Valeriei în [fals] veșmânt⁴⁷ călugăresc, s-a dus la evlaviosul Kastorie,⁴⁸ episcopul cetății Meterniei⁴⁹, și l-a rugat să-l ducă la Ekitie ca să-l primească în mănăstire. Deci mergând episcopul cu dânsul în mănăstire, l-a rugat pe robul lui Dumnezeu Ekitie să-l primească în soborul său, fiind și acesta călugăr. Iar sfântul Ekitie văzându-l, a zis: „Cel pe care îl aduceți, cinstite părinte, eu

44. Emasculat.

45. În lat.: *ex genitalibus membris eius absideret*, I, IV, 4, 13-14, p. 38.

46. În lat.: *ac si sexum non haberet in corpore*, I, IV, 4, 14, p. 38.

47. În manuscris: „chip”.

48. Castorius.

49. Amiternum.

nu-l văd călugăr, ci diavol”. Și răspunzând episcopul, a zis: „Pui pricini nevrând a împlini cuvântul meu”. Dar robul lui Dumnezeu a răspuns: „Eu ceea ce văd, aceea mărturisesc. Și pentru ca să nu socotești că nu voiesc a asculta, împlinesc porunca ta”.

Și nu după multe zile robul lui Dumnezeu Ekitie a ieșit din mănăstire și s-a dus puțin mai departe ca să învețe și să fie de folos unor oameni. Ieșind dar el, o fecioară călugăriță foarte frumoasă, de la mănăstirea de monahii cărora le era povățuitor acest părinte, a căzut și s-a îmbolnăvit, căci o apucaseră niște friguri tari și o ardeau; și urlând⁵⁰ striga: „Cu adevărat acum mor de nu va ajunge să vină Vasile, călugărul, să mă tămăduiască”. Dar nimeni dintre frați nu îndrăznea să meargă la mănăstirea fecioarelor, afară de părintele lor, cu atât mai vartos Vasile, care era atunci de curând venit și a cărui viață încă nu o cunoscuseră frații. Deci au trimis într-acei ceas și au spus robului lui Dumnezeu, Ekitie. Auzind aceasta, dreptul s-a tulburat, apoi, zâmbind a râde, a zis: „Oare n-am zis eu că acesta este diavol, iar nu călugăr? Duceți-vă dar și-l aruncați afară din chilie. Iar pentru roaba lui Dumnezeu, care de friguri se dogorește, nu vă grijiți, că din ceasul acesta nici frigurile nu o vor supăra, nici pe Vasile nu îl va mai pofti”. Întorcându-se dar călugărul, a aflat că într-acei ceas fecioara și-a dobândit sănătatea, adică atunci când robul lui Dumnezeu a zis cuvântul acesta, departe aflându-se; urmând pildei lui Hristos,

50. În manuscris: „scoțând glasuri”.

dascălul său, a făcut această minune minunată. Căci Domnul nostru, rugat fiind de slujitorul împărătesc, numai prin cuvânt, departe fiind, pe fiul lui l-a vindecat, precum aflăm din Evangheliile.⁵¹ Iar Vasile, alungat⁵² fiind din mănăstire, a zis: „De îndată voi face să atârne⁵³ în văzduh chilialia lui Ekitie”. A zis, dar nu a putut. Deci n-a trecut multă vreme și, ducându-se iarăși la Roma, creștinii porniți din dumnezeiască râvnă l-au ars de viu.

Într-o zi, iarăși, o călugăriță din aceeași mănăstire intrând în grădină și văzând o lăptucă, a poftit-o și a mâncat-o uitând să-și facă cruce, din pricina lacomiei pântecelui ei. Și îndată s-a îndrăcit și a căzut la pământ. Aceasta văzând, cel ce era de față l-a înștiințat pe Ekitie; și îndată ce a intrat el în grădină, a început diavolul din launtrul ei să strige și să zică: „Eu ce am făcut, eu ce am făcut?: ședeam deasupra lăptucii, și venind aceasta m-a mâncat!”. Iar robul lui Dumnezeu cu urgie l-a certat pe dânsul, pentru ca de la roaba lui Dumnezeu să se îndepărteze. Și îndată a și ieșit.

Un oarecare bărbat nobil, cu numele Felix, din orașul Nursiei⁵⁴, tatăl lui Kastorie, cel ce acum împreună cu noi într-această cetate a Romei locuiește, a observat că Ekitie, fără a avea vrednicie preoțească, alerga din loc în loc și în-

51. Referire la vindecarea fiului slujitorului regesc. Ioan 4, 50.

52. În manuscris: „gonit”.

53. În manuscris: „Degrab voi face să se spânzure”.

54. Este vorba de provincia Nursia – *Nursinae prouinciae*... I, IV, 8, p. 44. Exista și un oraș cu același nume în partea septentrională a Valeriei.

văța.⁵⁵ Într-o zi, având îndrăznire către dânsul, l-a întrebat și i-a zis: „Neavând deloc vrednicie preoțească de la patriarhul Romei, căruia îi ești supus, cum îndrăznești și înveți?”. Iar sfântul i-a răspuns: „Și eu mă minunez de aceasta, dar cum și de unde am luat învoire de a propovădui îți voi arăta acum. Într-o noapte, prin vedenie, a venit la mine un tânăr foarte frumos și a pus pe limba mea un instrument medical⁵⁶ și mi-a zis: Iată, pun în gura ta cuvintele mele.⁵⁷ Du-te să propovăduiești. Deci din ziua aceea, și de aș voi nu pot să tac. Dumnezeu m-a silit la acest lucru”, asemenea cuviosului Albinus, episcopul Bisericii Reatis, care îl cunoștea foarte bine.

Și alți mulți, care și astăzi vii fiind, povestesc despre curata lui petrecere, care se potrivea cu propovăduirea și dascălia lui. Și atâta dorire îl ardea spre a aduce suflete lui Dumnezeu, încât, cu toate că era egumenul mănăstirilor și avea grija lor, a găsit puterea de a nu lipsi [nici de acolo], și de a alerga prin biserici, cetăți, târguri și în tot locul, ca să-i învețe pe cei credincioși și inimile celor ce îl ascultau să le îndrume către dorirea vieții celei veșnice. Și hainele îi erau sărăcicioase și roase. Iar cel ce nu îl cunoștea nici nu se sinchisea să-i răspundă la salut. Iar când se ducea să predice în alte locuri, încăleca pe cel mai răpăciugos dintre toți caii mănăstirii și folosea că-

55. Papa Leon I a rezervat doar preoților dreptul de a propovădui.

56. În latină: *medicinale ferramentum*, I, IV, 8, 95, p.

44. În manuscris: „unealtă de doftorie”.

57. În latină: *Ecce posuit uerba mea in ore tuo*, I, IV, 8, 98, p. 44.

păstru în loc de frâu și piei de oaie în loc de șa. Iar sfintele cărți le ținea în desagi de piele și, oriunde ar fi mers, deschizând izvorul Sfintei Scripturi, adăpa pământul cu învățăturile și cunoștințele sale.

Deci vestea învățăturilor lui a ajuns până la Roma. Și, după cum lingușitorii obișnuiesc să omoare cu limba sufletele celor ce dau ascultare, s-au dus clericii acestui apostolesc scaun și au început a zice către patriarh în bătaie de joc: „Cine este acela care, fiind om prost și neînvățat, a uzurpat stăpânirea și slujba propovăduirii și umblă de învață, lucru care aparține numai preasfinției tale?”⁵⁸ Le-a adus cu sine cu a sa stăpânire⁵⁹, fără de nicio știință de învățătură. Trimiteți așadar, de aveți bunăvoință, pe cineva ca să vi-l aducă și să aflați care este rânduiala și vrednicia lui cea bisericească.⁶⁰ Căci, așa cum se întâmplă de multe ori, din multe pricini cu care sufletul se îndeletnicește, lingușirea se sălășluiește într-însul. Dar nutrind multă luare-aminte, aceasta va fi alungată dintr-însul”.

Dar atunci s-a întâmplat că, plecându-și urechea patriarhul la acei amăgitori clerici, a poruncit să fie adus la Roma cel cu totul sfânt Ekitie. Și trimițând pe Iulian, care era atunci defensor^{60a}, iar mai pe urmă a ajuns și episcop al Bi-

58. În latină: *officium apostolici nostri domini*, I, IV, 11, 131-2, p. 48.

59. A luat asupra sa cu de la sine putere.

60. În latină: *et quoniam sua esset mensura cognosceret*, I, IV, 11, 138-9, p. 48.

60a. Funcție în Biserica Apuseană.

sericii Savinii, i-a poruncit să-l aducă în mare cinste, ca să nu se necinstească în niciun chip cu vreun cuvânt omul lui Dumnezeu. Iar Iulian, ca să facă pe voia clericilor cu sârguință, a ajuns la mănăstirea sfântului; și neaflându-l pe el acolo, și văzând pe cei mai cinstiți frați și buni nevoitori, i-a întrebat pe dânsii de egumen, iar ei răspunzându-i i-au zis: „(E) în valea aceasta a mănăstirii, cosește iarbă”. Iar Iulian avea o slugă, foarte mândru, care de abia i se supunea și lui. Pe acela l-a trimis ca să-l aducă degrab. Intrând acesta în livadă și văzându-i pe coșai, i-a întrebat cu asprime cine este Ekitie. Iar după ce a înțeles cine este și l-a văzut de departe, frică și cutremur au căzut peste el și a început a tremura, el, cel care mai înainte umbla și se purta aspru. Și apropiindu-se, a căzut la picioarele lui și, îmbrățișându-le, i-a spus că a venit domnul lui la mănăstire și-l așteaptă. Iar Ekitie, salutându-l, l-a întrebat dacă nu ar putea lua pe umerii săi iarba pentru vitele lor, zicându-i: „Du-te și voi veni și eu după ce voi isprăvi acest puțin lucru ce a mai rămas”. Iar Iulian se neliniștea de zăbava slujitorului⁶¹. Și dacă l-a văzut venind încărcat cu iarbă, minunându-se a strigat: „Ce este aceasta? Eu te-am trimis să-mi aduci un om, iar tu îmi aduci iarbă?”. Iar servitorul a zis: „Iată, și omul vine după mine”. N-a trecut mult și, iată, a venit omul lui Dumnezeu, ținând coasa pe umăr. Și văzându-l, sluga l-a arătat stăpânului său, zi-

61. În manuscris: „zăbava copilului”. În latină: *puer* I, IV, 14, 166, p. 50.

când: „Iată omul!”. Iar Iulian, disprețuindu-i înfățișarea⁶², se pregătea să-i vorbească aspru și cu mândrie. Ajungând acesta aproape de el, a fost cuprins însă de frică și cutremur și, tremurând, de abia a putut să-i dezvăluie pentru ce a venit. Deci smerindu-se față de cucernicia lui, s-a aruncat la genunchii sfântului și i-a cerut să-l blagoslovească. Apoi i-a zis că părintele nostru apostolic dorește să-l vadă și de aceea l-a trimis. Iar evlaviosul Ekitie a început să înalte laude mulțumitoare Atotputernicului Dumnezeu și a zice că „darul cel de Sus prin prea înălțatul patriarh m-a cercetat”. Deci numai decît chemându-i pe frați, le-a zis ca în acel ceas să pregătească dobitoacele; și au început a se pregăti pentru plecarea lui. Dar Iulian i-a zis: „Sunt ostenit de drum, părinte, și nu pot să purced la drum astăzi”. Și i-a răspuns Ekitie: „Mă mahneste, fiule, că de nu vom purcede astăzi, mâine este cu neputință a ne duce”. Dar silit fiind de Iulian, au rămas acolo în noaptea aceea. Iar a doua zi dimineața a venit la Iulian un mesager⁶³ cu scrisoare, iar în scrisoare se poruncește ca nu cumva să îndrăznească a-l urni din mânăstirea sa pe robul lui Dumnezeu. Și întrebând pe trimis din ce pricină a fost schimbată porunca, i s-a spus că în noaptea în care a fost trimis el, patriarhul a fost certat prin vedenie pentru îndăzneala de a trimite ca să fie adus omul lui Dumnezeu. Deci s-a sculat Iulian de îndată și, venind la sfânt, i-a zis: „Se roagă părintele

62. În latină: *ex ipso habitu despexit* I, IV, 14, 174-175, p. 50.

63. În manuscris: „olac”.

vostru, patriarhul, să nu te ostenești a merge”⁶⁴. Aceasta i-a zis omului lui Dumnezeu, iar el, mahnindu-se mult, a zis: „Nu ți-am spus că dacă nu vom purcede la drum de îndată, mai mult nu vom merge?”.

Socotiți voi, cei ce ascultați, cât de mult sunt în grija lui Dumnezeu⁶⁵ cei ce se smeresc pe ei înșiși și aleg să fie urâți în viața aceasta, socotiți fiind printre cei mai de seamă cetățeni⁶⁶ ai cerului. Iar cei ce prin înaltă prețuire înaintea oamenilor se arată drepti și prin mărire deșartă se trufesc se află departe de Dumnezeu. Drept aceea, și Hristos, muștrându-i, le zice: „Voi sunteți cei ce vă faceți drepti înaintea oamenilor, dar Dumnezeu cunoaște inimile voastre; căci ceea ce la oameni este înalt, urâciune este înaintea lui Dumnezeu”⁶⁷.

Nu se cuvine deci să trec sub tăcere ceea ce am auzit povestindu-se de către evlaviosul Valentin, care fusese făcut atunci egumen, despre acest sfânt bărbat⁶⁸. Spunea el că trupul lui [Ekitie] era îngropat în lăcașul fericitului mucenic Lavrentie.⁶⁹ Un lucrător de pământ a pus deasupra mormântului o ladă cu grâu. Neluând seama ce

64. În latină: *Rogat pater uester ne fatigari debeatis* I, IV, 17, 203-204, p. 54.

65. În latină: *Dei custodia* I, IV, 18, 210, p. 54.

66. În latină: *cuibus in honore numerantur* I, IV, 18, 213, p. 54.

67. Luca 16, 15: *Vos estis qui iustificatis uos coram hominibus. Deus autem nouit corda uestra, quia quod hominibus altum est, abominabile est ante Deum.*

68. Ekitie.

69. În *beati Laurentii martyris oratorio esset humatum* I, IV, 20, 237-238, p. 56. Este vorba de San Lorenzo în Pizzoli, nu departe de Amiterne. Osemintele lui Ekitie au fost descoperite în 1461 și transferate apoi în bisericile din Aquila.

om mare zace acolo, deci de năprasnă⁷⁰, s-a făcut cutremur din cer; și dintre toate lăzile care erau acolo, numai lada ce era pusă deasupra mormântului [sfântului] a fost aruncată la o parte, fără a pătimi vreo vătămare, ci toate în rânduiala lor rămânând, ca să se cunoască de către toți de câtă cinste de la Dumnezeu s-a învrednicit trupul celui care zăcea atunci acolo⁷¹.

Aceasta așadar pentru sfântul Lavrentie se povestește. Iar acestea, pe care acum voiesc a le povesti, le-am auzit de la mai înainte pomenitul Fortunat, care și cu vârsta, și cu lucrurile, și cu nerăutatea mult mi-a plăcut. El a relatat că, atunci când au venit longobarzii în orașul Valeria⁷², un oarecare călugăr de la mănăstirea cuviosului Ekitie a mers la mormântul care se află în lăcașul mai sus pomenit. Iar longobarzii mâniindu-se, au intrat în biserică și i-au târit pe călugări ca să-i bată sau ca să-i taie⁷³. Dar unul dintre ei, suspinând și de multă durere silit fiind, a strigat zicând: „O, sfinte Ekitie, îți place așa cum ne târâm? De ce nu ne ajuți?”. La auzul cuvântului său, îndată duhul necurat a intrat în cei cu chipul de fiară⁷⁴. Și căzând ei [longobarzii] la pământ, s-au îndrăcit toți, până când toți longobarzii de afară au aflat; și atât s-au înfricoșat,

70. Ca pedeapsă.

71. *Ut palam cuncti cognoscerent quanti esset meriti is cuius illic corpus iaceret* I, IV, 20, 244-245, p. 56.

72. Provincia Valeria – *Valeriae prouvinciae*, I, IV, 21, 248, p. 56.

73. *Aut per tormenta... aut gladiis necarent* I, IV, 21, 253, p. 58.

74. În manuscris: „hiară”.

incât n-au mai îndrăznit să intre în acel sfânt loc. Căci atunci sfântul i-a ajutat pe ucenicii săi, iar după aceea i-a ajutat pe toți cei care au alergat la mănăstire pentru ajutor.

5. Pentru Constantin prozmonariul⁷⁵

Istoria aceasta pe care o povestesc mi-a spus-o cineva care este împreună cu mine episcop și care a viețuit mulți ani în chip călugăresc întru toată evlavia și fapta bună⁷⁶. Acolo, unii dintre ai noștri, care sunt acum bătrâni și care au petrecut împreună cu dânsul și sunt din părțile acelea, mărturisesc și zic că aproape de cetatea Ancona este un lăcaș al sfântului întâiului mucenic Ștefan. Așadar, un bărbat oarecare foarte evlavios, Constantin cu numele, poslușea⁷⁷ la biserică. Iar vestea sfințeniei lui era cunoscută în lung și în lat, căci pe cele pământești le ura din toată inima sa și se sârguia numai către cele cerești. Deci într-una din zile, s-a sfârșit untdelemnul și nu avea ce să pună ca să aprindă candelile. Dar el, spălând candelile și umplându-le cu apă și punând festile înlăuntru, le-a aprins, și ardea apa ca și când ar fi fost untdelemn. So-cotește, așadar, câtă sfințenie era în acel om care, silit fiind din pricina lipsei, a schimbat firea lucrurilor⁷⁸, [adică] apa în untdelemn.

75. Paraclisier.

76. *Ibique uitam non mediocriter religiosam duxit*, I, V, 1, 3-4, p. 58.

77. Termen bisericesc vechi: a sluji.

78. În latină: *elementi naturam mutauit* I, V, 2, 18-19, p. 60.

Fiindcă se răspândise⁷⁹ iar vestea acestui cucernic Constantin, au venit mulți din felurite locuri, dorind să-l vadă. Deci a venit și un plugar, chiar în ceasul când sfântul Constantin stătea sus pe treapta unui pod de lemn⁸⁰ și pregătea candelile bisericii, căci era el foarte scund, și era încă uscat și cam urât⁸¹. Iar plugarul, ca unul dintre cei fără de minte, care din alcătuirea⁸² trupului judecă fapta cea bună, văzându-l pe sfânt mic și nu prea frumos, n-a crezut să fie el acela despre care se auzeau atâtea și atâtea, căci socotea și zicea întru sine că este cu neputință ca [un bărbat] atât de mic la trup și urât să aibă atât de mare laudă. Și deși mulți i-au spus că acesta este, a început să-l ia în derâdere și să-l defăimeze, zicând: „Eu socoteam că voi vedea om mare la stat, iar nu omulețul acesta care nu pare a arăta nici vrednică asemănare omenească prin înfățișarea sa”⁸³. Iar omul lui Dumnezeu Constantin, auzind aceasta, a lăsat candelile, s-a coborât degrabă de pe scară și a venit să-l hiritisească⁸⁴ pe plugar. Și venind, cu multă dragoste l-a îmbrățișat și, sărutându-l, îi mulțumea foarte, căci l-a judecat și a vorbit atât de înțelep-

79. În manuscris: „se lățișe”.

80. *Ligneis gradibus* I, 1, V, 4, 34, p. 60.

81. *Despecta* - demn de dispreț, neînsemnat, mărunț. *Erat autem pusillus ualde, exili forma atque despecta* I, V, 4, 35-36, p. 60.

82. După înfățișare.

83. *Ego grande hominem credidi, iste autem de homine nihil habet* I, V, 4, 47-48, p. 61.

84. A hiritisi - a binecuvânta.

tește, și zicea: „Numai tu, frate, m-ai văzut cu ochii deschiși”.

Întru aceasta, să socotească cineva câtă smerenie era în dânsul, căci, defăimat fiind și necinstit de plugar, l-a iubit și l-a sărutat atât de mult, încât necinstea și ocara i-au dezvăluit calitățile ascunse și, precum cei mândri de cinstea [care li se arată] se bucură, și întru necinstiri se amărăsc, într-alt chip cei smeriți cu inima în defăimări și necinstiri [lumești] se veselesc⁸⁵.

6. Pentru Marcelin, episcopul Anconiei⁸⁶

În aceeași biserică a cetății Anconiei era un oarecare episcop, Marcelin cu numele, după petrecere foarte evlavios, care nicidecum nu putea să umble, căci avea podagră, adică dureri de picioare. Și oriunde trebuia să meargă, era dus pe sus. Deci într-o zi s-a făcut mare ardere de foc în Anconia; și alergau toți ca să-l stingă, și turnau apă, și făceau toate câte le erau în putință. Dar cu cât se turna apă, cu atât văpaia creștea, așa încât toți au dez-nădăjduit și au crezut că tot orașul va arde. După ce focul a ars multe locuri, și nu puțină parte a cetății s-a prăpădit, a sosit și episcopul, ținut fiind de alții, și de durere și de arderea inimii fiind străpuns. „Puneți-mă, a zis către cei ce-l duceau, puneți-mă

85. Deși textul latinesc se deosebește de traducerea românească, ideea este păstrată cu fidelitate: *Cumque se et in alienis oculis uiles aspiciunt, ideirco gaudet, quia hoc iudicium confirmari intellegunt, quod de se et ipsi apud semetipsos habuerunt* I, V, 6, 59-62, p. 62.

86. Despre acest episcop se știe doar că a fost urmat în scaun de Serenus, care a decedat în anul 603.

în fața focului și lăsați-mă”, ceea ce s-a și făcut, fiind așezat într-un loc unde ardea parcă toată puterea focului. Și îndată a început focul ca prin minune a se întoarce către sine, încât părea a striga fără de glas și a zice că se temea și că nu putea să treacă peste episcop. Și așa s-a oprit focul și s-a răcit acolo în acel loc și s-a stins, și mai mult n-a mai ars altceva. Înțelege ce mare sfințenie avea acest om ca, bolnav fiind și fără să se poată mișca, doar prin rugăciunile lui să curme văpaia.

7. Pentru Nonos defterarul⁸⁷

Această povestire am auzit-o de la niște bărbați evlavioși, Maximian episcopul și Lavreon⁸⁸, un bătrân monah, care încă trăiesc astăzi. Acest Lavreon a fost crescut de Anastasie, bărbat de mare sfințenie, în mănăstirea ce este aproape de cetatea Espesiei⁸⁹, care se numește Ipocrimnon⁹⁰. Acel Anastasie era prieten al lui Nonos, defterarul mănăstirii de pe muntele Seraftino⁹¹, [nu numai] datorită vecinătății, [ci mai ales] datorită viețuirii lor exemplare și râvnei lor spre virtute.

Deci acel Nonos viețuia pe lângă un bătrân foarte aspru, dar fără împotrivire îi suporta asprimea și iușimea bătrânului, iar cu smerita ascultare întotdeauna le îmblânzea. Acea mănăstire se afla în vârful muntelui și de aceea nu se vedea acolo nici un loc șes ca să facă frații o gră-

87. Al doilea (ca rang) în mănăstire.

88. Laureon sau Laurio.

89. Nepi.

90. În lat.: Suppentonia.

91. Muntele Soracte.

diniță cât de mică. În coasta muntelui era puțin loc șes și neted, dar era acoperit de o piatră foarte mare, iar evlaviosul Nonos socotea locul acela a fi îndemânatic⁹² de grădină, de n-ar fi fost piatra aceea, care nu era cu puțință a fi mișcată nici de cincizeci de perechi de boi, și nu era nădejde să se facă aceasta cu osteneală omească. Deci sfătuindu-se sfat plăcut, a alergat la puterea lui Dumnezeu, și a stat în locul acela într-o noapte rugându-se; și, făcându-se ziuă, au venit frații, și au găsit acea mare și nemișcată piatră că s-a ridicat și s-a dus din locul acela departe, și loc de grădină s-a făcut.

Altă dată, spălând iarăși candelile bisericii, una căzând s-a spart; și temându-se de iușimea starețului, a strâns toate bucățile candelii și le-a pus înaintea sfântului altar și a căzut la rugăciune. Și sculându-se în picioare, a aflat candela sănătoasă⁹³ ca și mai înainte. Cu aceste două minuni ale sale s-a făcut următor puterii a doi părinți: la mutarea pietrei, Sfântului Grigorie al Neocezareii⁹⁴, care cu cuvântul a urnit acea mare piatră⁹⁵, iar întru alcătuirea candelii, puterii lui Donat, care a adus paharul cel spart la starea lui cea dintâi⁹⁶.

92. Potrivit, bun (pentru).

93. *Sanam lampadem* I, VII, 3, 37, p. 68.

94. Sf. Grigorie Taumaturgul sau Făcătorul de minuni (c. 213- c. 275).

95. Este vorba de minunea mutării unui munte. *Grigorie Taumaturgul*, în Remus Rus, *Dicționar de literatură creștină din primul mileniu*, București, Ed. Lidia, 2003, p. 337-339.

96. Sf. Grigorie face referire la Donat, episcop de Arezzo, martirizat la 7 august 362, care prin rugăciune a săvârșit

Acest minunat Nonos a făcut și a treia minune, asemenea cu cea a proorocului Elisei. În mănăstire era lipsă de untdelemn tocmai la vremea culesului măslinilor. Iar în pomii mănăstirii nu se vedea [aproape] nici o măslină. Deci a socotit egumenul ca frații de acolo să se ducă prin împrejurimi, la cei ce aveau măslini, ca să ceară să se stoarcă puțin untdelemn pentru trebuința bisericii. Însă omul lui Dumnezeu Nonos, cu dreaptă socotință, a zăticnit⁹⁷ aceasta, ca nu cumva părinții, ieșind din mănăstire și câștigând măslini, să pătimească pagubă sufletească. Apoi i-a îndemnat să cerceteze pomii mănăstirii și să adune câte măslini vor afla, fiindcă se vedeau puține, și să le pună în teasc, și puținul untdelemn pe care îl vor scoate să-l aducă. S-a făcut dar precum a zis; și punând frații untdelemn într-un vas foarte mic, l-au adus la dânsul. Iar el l-a pus înaintea sfântului altar. Și ieșind frații toți, numai el a rămas înlăuntrul bisericii și s-a rugat, iar după rugăciune, chemându-i pe frați, le-a zis să ia și să toarne câte puțin în toate vasele mănăstirii; și fiind acelea deșarte, a zis să le acopere. Iar a doua zi, descoperindu-le, toate se aflau pline⁹⁸.

8. Pentru Anastasie egumenul

Acest cinstit bărbat, Anastasie, mai sus pomenit, în anul acela a fost notar⁹⁹ al acestei sfinte

repararea miraculoasă a potirului scăpat la pământ de diaconul Antim.

97. A zăticni – a zădărnici.

98. Cf. 4 Regi 4, 1-7.

99. *Notarius* I, VIII, 1, 3, p. 70.

a lui Dumnezeu Biserici a romanilor, la care cu darul lui Dumnezeu eu acum slujesc. Și având el dorire să slujească lui Dumnezeu numai în liniște, părăsind dregătoria, s-a dus la mănăstirea mai sus pomenită, ce se numește Ipocrimnon¹⁰⁰, și s-a făcut călugăr. Și mulți au făcut cunoștință cu viața sa sfântă pe care a dus-o; și apoi a ajuns și egumen la acea mănăstire mulți ani.

În locul acela o piatră foarte mare stătea deasupra, iar jos se vedea o prăpastie foarte adâncă. Deci atunci când Atotputernicul Dumnezeu a binevoit să-l odihnească din ostenele pe acest bărbat, într-o noapte, din înălțimea pietrei s-a făcut strigare cu glas, zicând: „Anastasie”. După ce a fost chemat acela, încă alți frați, șapte la număr, au fost strigați. După aceea s-a oprit puțin strigarea, și apoi a fost strigat al optulea frate. Întrucât tot soborul a auzit limpede acel glas, el [egumenul] era incredințat că celor chemați li s-a apropiat sfârșitul. Și după puține zile, cel dintâi a răposat cinstitul Anastasie, și apoi ceilalți șapte, după rânduială, și s-au dus la Domnul, după cum au fost strigați din vârful pietrei. Iar fratele acela care a fost strigat după un timp de tăcere a mai trăit puține zile, apoi și el s-a săvârșit întru Domnul. După aceea un lucru minunat s-a întâmplat. Căci după ce a murit Anastasie, un frate din acea mănăstire nu voia să mai trăiască; ingenunchind la patul lui, cu lacrimi îl rugase zicând: „Nu mă lăsa ca de astăzi în șapte zile să mai fiu în această lume”. Deci mai înainte de ziua a șaptea, și acesta

100. Vezi nota 90 (supra).

a murit, el nefiind împreună cu ceilalți chemat; vădit este că moartea lui s-a săvârșit la rugăciunea evlaviosului Anastasie.

Dar cineva care chibzuieste adânc lucrurile ar putea să spună aici că Anastasie, auzit fiind, a făcut de a murit fratele. Deci ar urma cum că sfinții de multe ori sunt ascultați și pentru lucruri care nu sunt mai înainte hotărâte la Dumnezeu. Dar este cu neputință să fie auziți pentru lucruri ce nu sunt mai înainte hotărâte; lucrurile pe care le fac sfinții, rugându-se lui Dumnezeu, acelea sunt mai dinainte hotărâte de la Dumnezeu, pentru ca prin rugăciune să fie dobândite. Deși această moștenire a veșnicei împărății pentru cei aleși este mai înainte de veci prostisită¹⁰¹ de Dumnezeu, împărăția lui Dumnezeu este însă dobândită numai prin mijlocirea multor osteneli și rugăciuni. Iar acest lucru se face vădit prin aceasta. Dumnezeu i-a făgăduit lui Avraam și i-a zis: „...întru Isaac se va chema sămânța ta”; iarăși: „tată al multor neamuri te-am pus pe tine”; și iarăși îi făgăduiește lui zicând: „Blagoslovind te voi blagoslovi și înmulțind voi înmulți sămânța ta ca stelele cerului și ca nisipul de pe țărmurile mării”¹⁰². De unde se face vădit cum că Atotputernicul Dumnezeu a hotărât mai înainte ca prin mijlocirea lui Isaac să înmulțească sămânța lui Avraam, dar scris este că Isaac s-a rugat Domnului pentru femeia sa, căci era stearpă, și i-a

101. A prostisi – a preorândui (din înțelepciunea și preștiința lui Dumnezeu).

102. Facere 21, 12; 17, 5; 22, 17.

auzit pe dânsul și i-a dat zămislire Rebecăi. Deci dacă mai înainte a hotărât Dumnezeu să înmulțească sămânța lui Avraam prin Isaac, deși Isaac a luat soție stearpă, arătat se face, fără nici o tăgadă, că hotărârea cea de mai înainte se împlinește cu rugăciunea.

Iar acum să povestesc și pentru sfinții cei ce erau în părțile Tusciei.

9. Pentru Bonifatie, episcop de Fernis¹⁰³

Era un oarecare bărbat cu viață îmbunătățită, Bonifatie¹⁰⁴ cu numele, în cetatea ce se numește Fernis, care a împodobit acel episcopat cu mare demnitate. Despre acesta multe minuni povestește Gudenie¹⁰⁵ prezbiterul, care și acum trăiește și care a crescut sub ascultarea lui.

Biserica acestuia era foarte săracă și nu avea nimic altceva decât o vie, care a fost și ea distrusă de piatră, încât n-au rămas struguri decât ici și colo, în câteva vițe câte un struguraș. După ce a mers și a văzut, l-a mulțumit lui Dumnezeu, cu toate că se afla într-atâta sărăcie. Iar după ce s-au copt [strugurii], a pus pândar ca să păzească via. Apoi, după obicei, într-o zi a poruncit lui Costandie, prezbiterul și nepotul lui, să spele butoaiile episcopiei și să le ungă cu smoală, după cum era obiceiul. Iar nepotul său s-a minunat

103. Ferentis sau Ferentino, localitate la 8 km nord de Viterbe.

104. Unul din urmașii săi a fost Redemptus, decedat în 586 sau 587.

105. *Gaudentius presbiter* I, 9, 1, 4, p. 76.

că, neavând vin, întru necunoștință a poruncit ca vasele să fie pregătite. Dar n-a îndrăznit a-i zice: „Pentru ce acest fel de poruncă?”, ci a pus pe loc de le-au spălat. Ducându-se la vie omul lui Dumnezeu și culegând câți struguri erau, i-a adus în lin¹⁰⁶ și, poruncind să iasă toți, a rămas singur în lin numai cu un copilaș; și a pus copilul de i-a călcat; și când a început a picura puțin vin, l-a pus într-un vas mic și dintr-acela a turnat și a împărțit în toate vasele pregătite pentru blagoslovenie, încât de abia s-au udat vasele și [abia] miroseau a vin. Apoi a poruncit prezbiterului să îi aducă acolo pe săraci, fiecare ținându-și vasul său. Atunci vinul a început a se înmulți în lin, încât toate vasele săracilor acelora s-au umplut. Aceasta văzând și incredințându-se, omul lui Dumnezeu i-a zis copilului să iasă și, încuind pivnița și pecetluind-o, a ieșit și a venit la biserică. Iar după trei zile, chemându-l pe Costandie prezbiterul și făcând rugăciune, a deschis pivnița; iar vasele din care împărțise acel puțin vin se aflau pline și se revărsau, încât dacă ar fi zăbovit a veni, ar fi aflat pământul pivniței acoperit de vin. Atunci a poruncit cu strășnicie prezbiterului să nu arate nimănui până va veni episcopul, temându-se ca nu cumva lauda oamenilor să producă vreo vătămare sufletească, căci lauda multă vatămă lucrurile cele bune, urmând și cu aceasta lui Hristos, Care, povățuindu-ne pe noi pe calea smereniei, a smeritei cugetări, a poruncit ucenicilor Săi, zicându-le ca despre minu-

106. Butoiul pentru strivit strugurii cu picioarele în vederea stoarcerii vinului.

nile pe care le vor vedea să nu spună nimănui, până când Fiul Omului va învia din morți¹⁰⁷.

Altă dată, iarăși, se apropia praznicul fericitului mucenic Procul¹⁰⁸, și era într-acel oraș un oarecare nobil cu numele Furtunat¹⁰⁹, care a stăruit foarte ca preacinstitul Bonifatie, după ce va sluji Dumnezeiasca Liturghie, să meargă la casa lui ca să-l blagoslovească. Deci venind episcopul și șezând la masă, mai înainte de a blagoslovi și a zice rugăciunea cea rânduită, a venit un sărac înaintea ușii, având clopoței¹¹⁰, și s-a așezat¹¹¹. Și lovea în chimvale, cum obișnuiesc unii cerșetori, cu zicături cerând hrană. Iar sfântul bărbat auzind glasul timpanelor și displăcându-i, a zis: „Vai, vai, nefericitul¹¹² acesta este mort! Eu venind la masa praznicului, încă nu mi-am deschis gura întru slava lui Dumnezeu, și el cu clopoței¹¹³ a venit și cântă din chimval. Duceți-vă și din dragoste dați-i pâine și vin, pentru că vedeți că a murit”. Iar acel biet cerșetor, luând pâinea și vinul și ieșind pe poartă, o piatră mare a căzut de pe înveliș¹¹⁴ și l-a lovit în cap; și căzând la pământ, l-au ridicat abia mai suflând¹¹⁵; și du-

107. Cf. Matei 17, 9.

108. Proclus I, 9, 8, 1, p. 82.

109. Fortunatus I, 9, 8, 89, p. 82.

110. În latină, în loc de clopoței, maimuță – *cum simia* I, 9, 8, 93, p. 82.

111. În latină: *uir cum simia adstitt et cymbala percussit* I, 9, 8, 93-94, p. 82.

112. În manuscris: „jalnicul”. În latină: *miser iste* I, 9, 8, 95-96, p. 82.

113. În latină *simia* – maimuță.

114. Acoperiș.

115. *Semiuiuus* I, 9, 9, 104, p. 84.

cându-l în casa lui, a murit a doua zi, după cuvântul omului lui Dumnezeu.

Din acest lucru cunoaștem cât de înfricoșători pot fi oamenii lui Dumnezeu, că ei sunt lăcașuri ale lui Dumnezeu, și de s-ar întâmpla a se porni spre urgie, Dumnezeu, Cel ce locuiește întru dânșii, săvârșește prin ei izbânda¹¹⁶, atât de înfricoșată este mânia dreptilor, deoarece în inimile lor este totdeauna de față Dumnezeu, Cel ce poate împlini izbânda pe care o voiesc dreptii.

Altă dată, cel mai sus pomenit, Costandie prezbiterul, și-a vândut calul său pe doisprezece galbeni și i-a pus în ladă, apoi s-a dus la slujba sa. Iar săracii au venit la episcopie și l-au căutat pe episcop ca să-i miluiască. Dar sfântul, neavând cu ce, se necăjea, nevoind deșerti a-i trimite¹¹⁷. Deci i-a venit lui în minte că nepotul său și-a vândut calul, a luat galbenii și i-a pus în ladă. Și spărgând [lada], a luat galbenii și i-a dat săracilor. Venind așadar de la lucru prezbiterul și văzând încuietorea spartă, și negăsind galbenii, a început să se mânie, să strige și să zică: „Toți pot aici să trăiască, numai eu unul nu pot trăi în casa aceasta”. Deci a auzit episcopul strigătele, și toți care erau în episcopie s-au adunat acolo. Și vrând episcopul să-l îmblânzească, a început cu cuvinte dulci să-i grăiască și să-l sfătuiască. Dar el nu lua nimic în seamă și își cerea banii și zicea: „Toți pot trăi cu bine, numai eu nu pot trăi înaintea ta. Dă-mi banii mei”. Iar episcopul tul-

116. *Ultio, -onis* – răzbunare, pedeapsă I, 9, 9, 113, p. 84.

117. În latină: *ne ab eo pauperes uacui exirent* I, 9, 10, 120-121, p. 84. Să nu iasă de la el cu mâna goală.

burându-se de strigătele sale, a intrat în biserica Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria și s-a dus, îmbrăcat cu felonul; și întinzându-și mâinile, s-a rugat să-i dea Dumnezeu galbenii ca să-i restituie, pentru a înceta mânia și iuțimea aceluia. Deci rugându-se și având mâinile sub felon, întorcându-și ochii către ele, vede, spre marea lui uimire¹¹⁸, în amândouă mâinile doisprezece galbeni, atât de strălucitori de parcă ar fi fost scoși în ceasul acela din foc. Și numaidecât a ieșit din biserică și i-a aruncat în poala¹¹⁹ nepotului său celui mânios, zicând: „Iată, ia-ți galbenii tăi, dar pohta ta să nu ți-o câștigi”, că dorea el să se facă episcop și pentru aceea pregătea banii. Și n-a mințit cuvântul omului lui Dumnezeu; căci Costandie preotul, anul împlinindu-se, a murit.

Altă dată, doi goți zicând că merg la Ravena au venit și au găzduit la episcopie; și petrecându-i¹²⁰, episcopul le-a dat un fedeleș cu vin, care de abia le-ar fi ajuns pe drum. Ei însă în toate zilele au băut din el cu îndestulare, fiindu-le de ajuns până la Ravena și până când s-au întors, și nu puține au fost zilele pe care le-au petrecut pe drum. Și întorcându-se așadar din călătorie la el, în fedeleș tot mai era vin; și l-au adus și i l-au arătat.

Un oarecare cleric, bătrân acum, povestește despre acest sfânt Bonifatie lucruri pe care a le

118. În manuscris: „de năprasnă”.

119. În manuscris: „sânul”. Textul latin: *in sinum* I, 9, 13, 145, p. 86.

120. Citește: ospătându-i.

trece sub tăcere nu judec a fi drept. Zice el așa-dar că într-o zi, intrând în grădină, a găsit multă mulțime de omizi, încât toată grădina era acoperită, iar verdețurile, mâncate. Și întorcându-se către omizi, le-a zis: „Vă jur în numele Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, depărtați-vă de aici și să nu mai îndrăzniți a mânca verdețurile acestea”. Și la cuvântul omului lui Dumnezeu, toate omizile acelea au ieșit și nici una n-a rămas. Dar ce este mai minunat e că minunile acestea s-au înmulțit când a devenit episcop, și le făcea prin darul Atotputernicului Dumnezeu împreună cu vrednicia preoțească. Dar acelea sunt mai minunate, pe care el le făcea, copil fiind, precum a mărturisit bătrânul acesta cleric.

Zicea el așadar despre dânsul că încă pe când era la maică-sa prunc, ieșind din casa lui, se întorcea când fără de cămașă, când fără de haină, căci atunci când vedea pe cineva gol, se dezbrăca și-l îmbrăca. Deci îl certa maică-sa zicându-i că nu este drept, fiind el sărac, să-și dăruiască hainele sale la săraci. Și într-o zi, intrând în jîtniță, a găsit că tot grâul pe care îl pregătise pentru un an întreg fiul ei l-a dat la săraci; și a început a plânge și a-și bate obrazul pentru această întâmplare. A venit Bonifatie și a încercat să o liniștească prin cuvânt sfătuitor. Dar maică-sa nemângăiată fiind, el a rugat-o să iasă din jîtniță, unde încă mai rămăsese puțin grâu. Și căzând la rugăciune el, după puțin timp a ieșit și a dus-o în jîtnița care îndată se umpluse cu

mult mai mult grâu decât înainte. Văzând maică-sa această minune, s-a spăimântat și, smerindu-se din ziua aceea, i-a zis: „Dă, fiul meu, unde și cui voiești, fiindcă cerând tu de la Dumnezeu, degrabă poți primi cu multă îndestulare”.

Altă dată, iarăși, având maică-sa în curtea casei găini pe care le hrănea, o vulpe din câmpul învecinat venea și le fura. Iar într-o zi, când Bonifatie era copil, s-a întâmplat că a venit vulpea în curte, după al ei obicei, și a răpit¹²¹ o găină. Iar el alergând îndată, se duce în biserică și cade la rugăciune; și rugându-se a zis: „Îți este, Doamne, cu plăcere să nu pot eu mânca din găinile pe care le hrănește mama mea, că pe toate le-a mâncat vulpea aceasta?”. Și sculându-se de la rugăciune și ieșind din biserică, iată vulpea, chiar în ceasul acela, s-a întors și a adus găina vie și a slobozit-o. Iar ea a căzut înaintea ochilor lui la pământ și a murit. Prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu această mică fericire se împlinește, ca, cerându-l și primindu-le pe cele mici, și spre cele mari să credem și să nădăjduim¹²². Deci a auzit cererea simplă a unui copil drept¹²³, pentru ca [el] să se învețe, de la cele mici, cât este de dator a îndrăzni și pe cele mari să le ceară de la Dumnezeu¹²⁴.

121. În text: „au hrăpit”.

122. În latină: *ut per minima quae percipimus, sperare maiore debeamus* I, 9, 19, 216-217, p. 92.

123. În manuscris: „au auzit întru lucruri prea proaste cel fără de răutate și sfântul acesta copil”.

124. *Ut in parvis disceret, quantum de Deo praesumere in magnis petitionibus deberet* I, 9, 19, 218-219, p. 92.

10. Pentru episcopul Fortunat

Și iarăși, altul din aceste părți ale Tusciei. Bărbat foarte evlavios cu petrecerea¹²⁵, Fortunat cu numele, episcop al Bisericii¹²⁶, care, primind de la Dumnezeu putere mare¹²⁷, izgonea duhurile rele și biruia și covârșea cu îngăduința și răbdarea întru rugăciuni multe sfaturi viclene împotriva lui ale diavolului. Foarte apropiat¹²⁸ acestui sfânt bărbat i-a fost Iulian, defensorul Bisericii noastre, care nu de mult a murit în cetatea aceasta. Iar povestirea ce voiesc a o spune am auzit-o de la dânsul, care avea multă îndrăznire către episcop și lucrurile faptei celei bune curat le cunoștea și dulceața lucrărilor lui spre întărirea noastră și pomenirea lui a ținut-o totdeauna ca mierea în gura lui.

Zicea el, așadar, că o femeie oarecare de bun neam din părțile Tusciei¹²⁹, nu de multă vreme o luase împreună cu ea pe mireasa fiului ei¹³⁰ la sfințirea bisericii sfântului mucenic Sebastian, unde fusese chemată. Dar în timpul

125. Trăirea. *Vir vitae venerabilis* I, 9, 10, 1, p. 92.

126. Din cetatea Todî sau Tudertia, care se află în Umbria, la graniță cu Tuscia. Se pare că aceasta este singura mențiune de după conciliile din vremea lui Symmachus despre Biserica din Todî, în secolul al VI-lea, când incetează orice mențiune. Symmachus a fost episcop de Roma, mort în 514, care a luat atitudine împotriva *Henotikonului* lui Zenon. Este vestit mai ales pentru *falsurile symmahiene*. Vezi pe scurt cu bibliografie: Remus Rus, *op. cit.*, p. 792.

127. *Inmensae uirtutis*, I, 10, 3-4, p. 92.

128. *Familiarissimus fuit* I, 10, 7, p. 92.

129. *In vicinis Tusciae partibus* I, 10, 2, 13, p. 94.

130. *Nurus* - noră.

noptii după care era să se lumineze ziua sfințirii bisericii, [nora] nu s-a înfrânat¹³¹, ci a căzut cu bărbatul ei¹³². Iar dimineața, fără a socoti și a se teme de ceea ce făcuse și fără a se rușina de fața oamenilor sau a se teme de judecata lui Dumnezeu, s-a dus cu soacra ei la sfințirea bisericii; dar când au adus în biserică moaștele sfântului¹³³, ticăloasa s-a îndrăcit înaintea a tot norodul¹³⁴. Iar preotul bisericii, luând un cearșaf¹³⁵, a învelit-o, și îndată a intrat și într-însul diavolul, fiindcă a îndrăznit ca, mai presus de puterea lui¹³⁶, să facă un lucru ca acesta. Iar cei ce se aflau acolo au ridicat-o pe tânăra femeie și au dus-o la casa ei, unde pătimea cumplit de la diavolul. Iar familia ei a voit să o tămăduiască [prin vrăji], dar nu a pus la socoteală că, deși trupul vremelnic îl vor tămădui, sufletul veșnic îl vor pierde. Deci au ridicat-o cu porunca vrăjitorului și au adus-o la râu; și punând-o în apă, se nevoiau vrăjitorii cu multe glasuri și șoapte¹³⁷ ca să-l alunge pe diavolul. Întrucât nădăjduiau ca prin răzvrătita lor meșteșugire vrăjitoarească să-l scoată pe acel demon, minunata judecată a Atotputernicului Dumnezeu a lăsat de năprasnă să intre în ea o legiune de draci. Și a început

131. *Voluptate carnis deuicta* I, 10, 1, 2, 18, p. 94.

132. *Perpetrata carnis delectatio* I, 10, 1, 20, p. 94.

133. Sfântul Sebastian I, 10, 24, p. 94.

134. *Coram omni populo* I, 10, 1, 26, p. 94.

135. În textul latin: *ex altari protinus sindonem tulit* I, 10, 3, 28-29, p. 94. Giulgiu.

136. Depășindu-și limitele puterii sale.

137. *Diutinis incantationibus* - cu îndelungi incantații I, 10, 4, 40, p. 96.

femeia să se tulbure și să se sfarme¹³⁸ tare și să se schimbe și să strige și să vorbească pe multe și felurite glasuri, încât s-a făcut știință tuturor că de mulțime de draci este muncită. Atunci părinții ei sfat bun sfătuindu-se și luând pricina asupra lor¹³⁹, au adus-o pe dânsa la binecredinciosul Fortunat episcopul, rugându-l să-i ajute; și, lăsând-o pe dânsa la el, s-au dus. Iar omul lui Dumnezeu primind-o pe dânsa și multe zile și nopți rugându-se Domnului, cu îngăduirea ei și cu stăruința întru rugăciune, a gonit legiunea dracilor, și pe femeie a dat-o părinților ei sănătoasă și nevătămată.

Iarăși, altă dată, acest bărbat cinstit, adevărat slujitor al Atotputernicului Dumnezeu, pe un oarecare om demonizat l-a izbăvit prin sfințele sale rugăciuni. Dar duhul rău ce a ieșit dintr-înșul, când a înnoptat și toți oamenii erau la casele lor odihnindu-se, a luat chip de om; și se prefăcea că este smerit și umbla pe ulițele cetății și strigând zicea: „O, ce a făcut sfântul bărbat Fortunat episcopul! Iată, om smerit a alungat din chilia lui¹⁴⁰, și acum caut să mă odihnesc, dar nu găsesc loc în cetatea lui”. Auzind aceasta, un oarecare, în casă fiind cu nevasta lui și cu un copil mic, șezând pe vatră, s-a sculat și l-a chemat și l-a adus înăuntru, și l-a întrebat ce i-a făcut episcopul; și aproape de dânsul, acolo, lângă

138. Citește: să se agite.

139. Vina. ...*parentes eius, suae perfidiae culpam fatendes...* I, 10, 5, 6-7, p. 96.

140. *Peregrinum hominem de hospitio suo expulit* I, 10, 6, 60-61, p. 98.

vatră, l-a pus să șadă. Deci șezând ei și vorbind împreună, duhul necurat a intrat în copil și l-a aruncat în foc și a murit. Deci văzând și pățind aceasta, tatăl acela păcătos¹⁴¹ și iubitor de străin a cunoscut pe cine a alungat episcopul și pe cine a primit el. Acest om, care s-a crezut primitor de oameni, și-a pierdut copilul. Eu am auzit că a și orbit, iar pricina acestor răutăți este aceasta: că multe lucruri par a fi bune, dar nu sunt, căci nu sunt făcute cu scop bun¹⁴². Și în Evanghelie cuvântul Domnului cel adevărat și nepieritor zice: „De este ochiul tău viclean, tot trupul tău este întunecat”¹⁴³; că dacă la tot lucrul se face început cu înșelăciune, tot lucrul următor este strâmb, deși se vede a fi drept. Deci și acest om, nu din milă a arătat, mi se pare, iubirea de străin, ci spre a-l defăima pe episcop, iar aceasta a făcut-o cunoscută judecata ce a urmat, că primirea aceea ce s-a făcut n-a fost fără de răutate. Sunt așadar mulți care fac un lucru [așa-zis] bun, dar îl fac pentru a acoperi fapta cea bună a celui străin¹⁴⁴, căci nu pentru cea de la Dumnezeu plată se proerisesc¹⁴⁵ a face lucrul bun, ci îl fac vrând a se lăuda și vrând a le răsturna pe cele bune ale altora. Drept aceea, socotesc că omul acesta care l-a primit pe diavolul a făcut mai mult pentru arătare decât pentru milostivire, ca să se arate

141. Nefericit.

142. În latină: *bono animo* I, 10, 7, 76, p. 98.

143. *Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Matei 6, 23.

144. Citește: a altuia.

145. A se proerisi – a se strădui.

mai bun decât episcopul; pe cel pe care l-a gonit episcopul l-a primit el.

Altă dată, iarăși, un om își pierduse vederea și l-au dus la sfântul acesta¹⁴⁶, rugându-se ca să-i ajute, ceea ce s-a și făcut, căci rugându-se lui Dumnezeu pentru el și făcând semnul cinstitei cruci peste ochii orbului, îndată orbul și-a primit lumina¹⁴⁷.

Calul unui ostaș a turbat și s-a sălbăticit foarte, încât cu multă silă mulți oameni de abia puteau să-l țină și pe toți câți îl încălecau îl mușca și-i trântea. Mai pe scurt, mulți oameni l-au ținut, l-au legat și l-au dus la sfântul. Deci făcând sfântul semnul prea sfintei cruci peste capul calului, îndată și cea atât de mare turbare a calului întru atâta blândețe s-a prefăcut, încât [animalul] s-a făcut blând, cum nu era mai înainte. Iar ostașul cel cu bună socoteală, văzând această înfricoșătoare minune, a adus calul și l-a dat în dar sfântului. Și nevrând el a-l primi, l-a rugat ostașul. Atunci sfântul, păzind calea cea de mijloc, și cererea aceluia a o împlini, și darul a-l primi pentru minunea ce s-a făcut, n-a judecat a nu fi cu cale, ci i-a dat prețul calului, și așa l-a oprit, ca să nu-l mârșăiească pe ostaș.

Nici aceasta nu este cu cădere a se trece sub tăcere, ceea ce mai înainte cu zece¹⁴⁸ zile am auzit de la un bătrân sărac¹⁴⁹ ce a venit la mine.

146. Fortunat.

147. *Nox caetitatis abscessit* I, 10, 8, 98, p. 100.

148. În latină, douăsprezece – *duodecimo* I, 10, 11, 119, p. 102.

149. În latină: *senex pauper* I, 10, 11, 120, p. 102.

Iar eu, fiindcă îi iubesc pe bătrâni și împreună vorbirea cu dânșii, am început a-l întreba de unde este. „Din cetatea Dereos¹⁵⁰, mi-a răspuns, roagă-te pentru mine, părinte”. I-am zis eu: „Îl știi pe episcopul Fortunat?”. „Îl știu, și chiar foarte bine”, a răspuns el. Eu iarăși am zis către dânsul: „Și fiindcă îl știi, spune, mă rog, de știi vreuna dintre minunile lui, și arată-mi ce fel de om este, căci doresc a ști”. Atunci bătrânul răspunzând a zis: „Omul acesta se află departe de acel fel de oameni pe care îl vedem acum, căci orice ar cere de la multmilostivul Dumnezeu, îndată primește. Pentru aceea, multe minuni a făcut. Deci îndată primește. Iată, voi povesti una care acum mi-a venit în minte:

Într-una din zile au trecut goții pe lângă cetatea Dereos. Ei se duceau spre părțile Ravenei, și au luat doi copii mici dintr-o țarină ce aparținea cetății Dereos. Și înștiințat fiind episcopul, îndată a trimis de i-au adus pe goți. Și a început a le vorbi cuvinte îmbunătăitoare și dulci, vrând mai întâi să îmblânzească sălbăticia lor. Apoi, după aceasta, le-a vorbit despre copii, zicându-le: „Orice preț veți pofti vă voi da, numai să-mi dați copiii, și mare dar îmi veți face, ca și cum mi i-ați dăruit, așa o voi socoti”. Răspuns-a lui cel mai mare al lor și i-a zis: „Orice alt lucru ne veți porunci, cu bucurie vom face, dar pe copiii aceștia nu-i dăm”. Către care acest cinstit bărbat cu blândețe a zis: „Mă întristezi, fiule, căci nu mă ascuți pe mine,

150. Denumire grecească pentru lat. Tudertina. Todl. Despre această cetate, G. Cecl, *Todl nel medio evo*, Todl, 1887.

părintele tău. Nu voi a mă măhni, că poate nu-ți va fi de folos”. Dar gotul, nesupunându-se, a plecat, dar a doua zi, pe când era să porceadă la drum, a venit iar la episcop. Iar episcopul zicând iarăși aceleași cuvinte către dânsul, încă și mai mult a început a-l ruga; și nesupunându-se gotul, s-a măhnit episcopul și a zis: „Crede-mă, știu că nu este spre binele tău, căci mă lași măhnit”. Iar gotul, ca un eretic¹⁵¹ ce era, neluând seama la cuvintele episcopului, s-a dus. Și punând copiii pe cai, i-a trimis înainte cu oamenii lui; și încăle Când mergea și el în urma lor. Și până a nu ieși încă din cetate, ajungând până în dreptul Bisericii Sfântului Apostol Petru, a venit peste dânsul mânia Domnului, căci alunecând calul lui, a căzut cu dânsul la pământ și el și-a frânt șoldul, despican-du-se osul în două. Deci ridicându-l oamenii lui, l-au adus și l-au pus în pat. Apoi îndată, cu multă grăbire, a trimis de au întors copiii, ca să-i ducă episcopului, și l-a vestit, zicându-i: „Ro-gu-te, cinstite părinte, trimite către mine pe diaconul tău”. Și venind diaconul, i-a dat copiii, zicând: „Du-te și spune-i domnului meu episcopul: Iată că m-ai blestemat, zac rănit, deci primește copiii pe care mi i-ai cerut și roagă-L pe Dumnezeu să mă vindece”. Deci primind copiii, acest minunat om a dat diaconului apă sfințită și l-a trimis pe dânsul la acela iarăși, zicându-i: „Du-te degrabă și toarnă apa aceasta peste trupul lui”. Și s-a întâmplat lucru vrednic de mirare și de spaimă, căci îndată ce s-a atins apa de șoldul cel frânt al gotului,

151. Eretic; necredincios.

toată frântura aceea într-acel ceas s-a lipit și s-a întărit, venind la starea puterii celei dintâi. Și într-acel ceas s-a sculat [gotul] din pat și, încăle când, a purces ca și când n-ar fi pățit nimic”.

Și după ce a sfârșit bătrânul această povestire, voia să mai povestească și altele despre dânsul. Dar fiindcă erau mulți oameni cărora trebuință era a le vorbi și a-i învăța și nici nu era vreme de povestit, fiindcă și ziua se plecaseră către seară, n-am avut timp în ziua aceea mai multe a asculta, pe care de ar fi fost cu puțință neîn-cetat aș fi vrut să le aud.

Deci într-altă zi, același bătrân mi-a povestit un lucru mai minunat despre dânsul, petrecut într-aceeași cetate Dereos. Un oarecare bărbat cu numele Marcel, cu bună rânduială purtându-se, care locuia împreună cu două surori, s-a îmbolnăvit. Și în seara sfintei și marii Sâmbete dinaintea zilei Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, a murit; și fiind departe locul unde era să-l îngroape, n-au putut. Și făcându-se zăbavă pentru îngropare, surorile lui au alergat plângând către cinstitul acesta Fortunat episcopul, și la picioarele lui cu suspinuri și cu lacrimi căzând, ziceau: „Știm, cinstite părinte, că urmele sfinților apostoli urmând, pe toate câte le ceri de la Dumnezeu le primești. Că pe leproși îi curățești și orbilor vedere le dăruiești¹⁵². Vino dar și pe cel mort de curând, fratele nostru, înviază-l”. Și auzind episcopul de moartea lui, mult s-a întristat și a început să plângă. Iar către surorile lui a zis:

152. Cf. Matei 10, 8; 11, 5.

„Duceți-vă de la mine și nu-mi spuneți mie acest fel de cuvânt, că moartea lui s-a făcut la porunca Atotputernicului Dumnezeu. Iar aceasta ce o ziceți este mai presus de a mea putere”. Și ducându-se ele mâhnite, a rămas seara episcopul. Dar mai înainte de a se lumina de ziua Sfințelor Paști, în vremea utreniei, cheamând doi diaconi, s-a dus la casa mortului și, intrând la locul unde zăcea trupul lui, acolo căzu [în genunchi] și se rugă; și isprăvind rugăciunea, s-a sculat și a șezut aproape de mort și cu glas smerit l-a chemat pe nume, zicând: „Frate Marcele!”. Acest fel de glas auzind mortul, ca dintr-un somn ușor s-a deșteptat și, deschizând ochii și uitându-se la episcop, i-a zis: „Ce ai făcut? Ce am făcut?”. I-a răspuns episcopul. Iar el a zis: „Ieri au venit la mine doi și m-au scos din acest trup și m-au dus într-un loc foarte frumos. Iar astăzi altul a fost trimis, care a zis: Întoarceți-l pe el, că Fortunat episcopul a venit în casa lui!”. Iar după ce s-au sfârșit aceste cuvinte¹⁵³, îndată și din boală s-a sculat și mulți ani a mai trăit într-această viață. Și crede-mă că nu a pierdut nici acel loc bun pe care îl primise, și nu este îndoială în aceasta, că prin rugăciunile episcopului care l-a înviat a putut și pe urmă să viețuiască mai bine¹⁵⁴ acela care și mai înainte de a muri s-a nevoit a plăcea lui Dumnezeu.

Dar de ce să spunem multe din timpul vieții fericitului acesta Fortunat, căci până și astăzi,

153. *Quibus expletis uerbis* I, 10, 18, 218, p. 110.

154. *Melius uiuere*, I, 10, 19, 222, p. 110.

când cinstitul său trup se odihnește în mormântul lui, se fac acolo mulțime de minuni? Îndrăciți izbăvește, bolnavi tămăduiește și tuturor celor ce cu credință cer vindecări le dăruiește; că precum într-această viață fără de lenevire obișnuia să facă aceasta, în acest chip și după moarte, cu darul Atotputernicului Dumnezeu, la mormântul lui aceleași se săvârșesc.

Atâtea deci pentru cuvioșii cei ce au petrecut în părțile pustiei¹⁵⁵.

Iar acum iarăși întorc povestirea la cei din părțile Valeriei¹⁵⁶, despre care mari minuni am auzit din gura lui Fortunat cel mai sus pomenit¹⁵⁷, care trăiește și astăzi și vine adesea la mine și, povestindu-mi cele bune ale bărbaților celor vechi, de nouă bucurie ne umple.

11. Pentru Martirie¹⁵⁸ monahul

Se povestește că într-acest oraș al Valeriei era oarecine cu numele Martirie, foarte cu sârquintă lucrând [în ogorul] Domnului, care prin fapte și-a arătat petrecerea sa cea bună¹⁵⁹.

Într-una din zile, adică, frații cei ce erau sub¹⁶⁰ povățuirea lui au pus în spuză pâine să se coacă,

155. Pustă, câmpie, șes. Această propoziție care marchează întreruperea relatărilor dintr-un anume spațiu geografic nu se regăsește în textul latinesc.

156. *Adhuc ad Valeriae prouinciae partes narrationis meae uerba reducere* I, 10, 20, 229-230, p. 110.

157. Vezi Pentru Ekitie, egumenul mănăstirii cea din orașul Valeria, Fortunat, stareț al mănăstirii *Balneum Cice-ronis* – *Lutrukikeronos*. În textul latin: I, III, 5, 44, p. 36.

158. Martyrius, nume purtat și de către un sfânt monah din Lycaonia.

159. Viețuirea cea după Dumnezeu.

160. „Supt”, în manuscris.

dar au uitat să facă cruce deasupra pâinii, după cum obișnuiesc în orașul acela¹⁶¹. Iar robul lui Dumnezeu Martirie, mergând atunci acolo la frați, când vorbeau de aceasta între ei, a cunoscut că pâinea este nepecetluită și a zis: „Pentru ce, fraților, n-ați pecetluit-o?”. Și aceasta zicând și mâna aproape de foc întinzându-și, a făcut semnul crucii; și îndată atâta sunet a făcut pâinea în spuză, încât au socotit că s-a spart oala. Iar după ce s-a copt și au scos-o, s-a aflat pâinea pecetluită cu semnul crucii.

12. Pentru Sevir¹⁶² preotul

În părțile cetății Dereos, între doi munți, înlăuntru, într-o vale numită de localnici Interocrina¹⁶³, este o biserică a Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria. La această biserică era un preot cu numele Sevir, cu viața prea minunată. Iar un om cinstit, în ziua morții sale, a trimis la dânsul să vină mai curând ca să i se spovedească¹⁶⁴.

161. Tradiția însemnării pâinii și a cuptorului în care se coace pâinea o întâlnim și în diverse părți din Transilvania, în speță pe Valea Crișului Alb.

162. Sever.

163. Interocrina. În vorbirea populară, Interocrina: *rustico Interocrina nominatur* I, XII, 1, 2, p. 112. Este vorba de actualul Antrodoco, un sat așezat la 510 m altitudine între Amiterme (L'Aquila) și Rieti, pe Via Salaria. Aici se mai poate vedea o biserică închinată Sf. Fecioare Maria, ridicată probabil pe ruinele bisericii în care a slujit Sever.

164. „Să se ispovăduiască”, să-și mărturisească păcatele. În textul latin: *suisque orationibus pro peccatis eius intercederet* I, XII, 7-8, p. 112.

Dar s-a întâmplat că preotul tăia la vie, și a zis către cei ce veniseră: „Duceți-vă voi și, iată, plec și eu și ajung”. Și fiindcă mai era puțin ca să termine tăiatul, a rămas până la sfârșit. Și a plecat și, mergând, l-au întâmpinat cei ce erau trimiși către dânsul, zicându-i: „Pentru ce, părinte¹⁶⁵, ai zăbovit? Nu te mai osteni, că acela a murit”. Aceasta auzind preotul și înspăimântându-se, a început să se tânguiască și, cu mare glas, ucigaș a se numi pe sine. Deci s-a dus acolo unde zăcea mortul. Plângând și aruncându-se la pământ înaintea patului și lovindu-și capul de pământ, socotind că el este pricina morții aceleia, a înviat mortul. Aceasta văzând cei ce erau de față și foarte minunându-se, au început de bucurie a plânge și a-l întreba pe cel înviat unde a fost și cum s-a întors. Iar el, răspunzând, a zis: „Un oarecare bărbat foarte strașnic a venit și m-a smuls dintre cei din ale căror guri și nări ieșea foc (pe care nu-l puteam suferi), care mă duceau acolo unde era un loc întunecos și mă târau de năprasna¹⁶⁶. A venit un tânăr foarte frumos împreună cu alții și ne-au întâmpinat și au zis către cei ce mă târau: Întoarceți-l pe el, că Sevir preotul plânge pentru dânsul și Domnul l-a dăruit lacrimilor lui¹⁶⁷. Iar omul lui Dumnezeu, sculându-se de la pământ și mulțumind Domnului, l-a sfătuit pe acesta cu cuvinte de pocăință; și

165. *Pater* I, XII, 1, p. 113.

166. Pe neașteptate, fără veste.

167. *Reducite illum, quia Seuerus presbiter plangit. Eius enim eum lacrimis Dominus donauit* I, XII, 2, 32-33, p. 114.

mărturisindu-l¹⁶⁸ și prin rugăciunile lui iertării păcatelor învrednicindu-l, bolnavul a mai trăit încă șapte zile, pocăindu-se de păcatele sale. Iar într-a opta, veselindu-se, către Domnul s-a dus. Socotiți dar că întru multă dragoste l-a avut Domnul pe preotul său Sevir, că nici un ceas nu l-a lăsat să se mânănească. Așa de îndurat este Dumnezeu către cei plăcuți ai Săi, Căruia slava în veci. Amin.

Sfârșitul cărții dintâi a Sfântului Grigorie Dialogul.¹⁶⁹

168. Spovedindu-l.

169. Această primă carte se încheie cu un scurt dialog între Petru și Sf. Grigorie, privind cinstirea egală datorată sfinților, chiar dacă sunt felurite darurile lor duhovnicești. Petru era diaconul prea iubit al Sf. Grigorie cel Mare și interlocutorul său în dialogul spiritual pe care îl consemnează acesta.

CARTEA A DOUA

Viața și petrecerea cuviosului de-Dumnezeu-purtătorului Părintelui nostru Benedict

După petrecere¹⁷⁰, Sfântul Benedict era adică prea blagocistiv¹⁷¹ și cu darul lui Dumnezeu împodobit. Căci din copilărie s-a luminat cu neprihana inimii și s-a împodobit cu curăția trupului, la nici o voce trupească sufletul nu și l-a supus, ci, încă tânăr fiind, pornirile și înfierbințelile trupului, dulcețile și poftele lumii le-a urât, pe scurt, el se socotea ca pe un pom uscat în lumea aceasta, împreună cu¹⁷² floarea. Acest sfânt a răsărit¹⁷³ ca un luceafăr de dimineață din țara Nursiei¹⁷⁴, în laturile romanilor, și a fost dat la școală de părinții lui ca să învețe carte. Dar văzând că mulți mergeau mai mult pentru poftelile¹⁷⁵ lor, ca un înțelept s-a tras¹⁷⁶ și nu se mai ducea la școală, ca să nu cadă și el în prăpastie cumplită ca și aceia¹⁷⁷. Deci întorcându-se de la școală și părăsind casa

170. Viețuire, trăire.

171. Cinstitor de Dumnezeu.

172. La fel ca.

173. S-a născut în jurul anului 480 într-o familie care aparținea structurilor sociale superioare ale societății romane. A studiat la Roma.

174. Orașel la aproximativ 100 km nord de Roma.

175. În manuscris, forma veche: „pohte”.

176. A se trage – a se retrage.

177. Este vorba de colegii și compatrioții săi care duceau o viață imorală.

părintească și lucrurile cele părintești, și numai lui Dumnezeu dorind a-l plăcea, a iubit viața sfântului și călugărescului chip și s-a făcut călugăr.

Faptele cele după Dumnezeu ale acestui părinte eu nu le-am văzut cu ochii, ci le-am auzit de la patru ucenici ai lui. De la mult evlaviosul Constantin, care și diadoh¹⁷⁸ al lui s-a făcut¹⁷⁹; de la Valentin¹⁸⁰, care mulți ani a chivernisit sfânta mănăstire cea de la Lateran; de la Simblichie¹⁸¹, care al treilea după diadohie a păstorit soborul după aceia; și de la Onorat, care este astăzi proestos al chiliei lui, în care trăia¹⁸² mai înainte.

Așadar, acest cinstit Benedict mai mult a strălucit în faptele cele bune după ce a părăsit¹⁸³ învățătura cărților, cunoscând ca și când n-ar cunoaște și înțelept fiind ca un neînțelept¹⁸⁴. Și lepădând deșertăciunea lumii acesteia, s-a dus să se sălășluiască în pustie, și nimeni nu i-a urmat fără numai muerea¹⁸⁵ care l-a crescut, căci foarte îl iubea. Deci când s-a dus în locul ce se numește Efide¹⁸⁶, mulți evlavioși bărbați, pomiți¹⁸⁷ fiind de duhovniceasca lui dragoste, s-au dus acolo și au rămas împreună cu dânsul în lăcașul Sfântului Petru.

178. Aici: urmaș, moștenitor.

179. A fost urmașul lui la stăreție.

180. Valentinianus. Acesta a fost mulți ani stareț al mănăstirii de lângă Lateran în Roma. II, Prolog, 2, 19, p. 128.

181. Simplicius, al doilea succesori al lui Benedict.

182. În manuscris: „zădea”.

183. În manuscris: „s-a părăsit de...”.

184. *Scienter nescius et sapienter indoctus* II, I, Prolog, 14-15, p. 126.

185. Doică, dădacă, în latină: *nutrix*. Vezi II, I, 2, p. 128.

186. Astăzi Affile, la 8 km sud de Subiaco.

187. A porni – a îndemna.

Într-una din zile, doica pururea pomenitului acestuia a cerut de la mai-marele satului¹⁸⁸ ce era acolo, mai departe, o copaie ca să aleagă grâu; și luând-o, adică, a pus-o pe masă așa prost¹⁸⁹, de s-a întâmplat că, aruncându-se jos de urătorul binelui, s-a sfărâmat și s-a făcut bucăți. Și întorcându-se femeia și văzând copaia [ruptă în] două bucăți, a început să plângă. Iar robul lui Dumnezeu Benedict, văzând-o, i s-a făcut milă și, luând bucățile, a căzut la rugăciune cu lacrimi. Și sculându-se, s-a aflat vasul întreg. Și îndată chemând-o pe dânsa și învățând-o să nu se mănecască pentru pagubele [materiale] ce se întâmplă¹⁹⁰, i-a dat copaia întreagă. Aceasta este cea dintâi și înspăimântată minune a sfântului, despre care s-a auzit în tot locul acela de primpjur¹⁹¹. Iar locuitorii aceluia loc au spânzurat¹⁹² copaia la ușa bisericii de acolo, ca să se vadă întru slava lui Dumnezeu și spre lauda iubitorului Său rob Benedict și pentru ca să se cunoască de toți darul Prea Sfântului Duh, Cel ce locuiește întru el din tânăra vârstă. Și mulți ani a rămas ea înaintea ochilor tuturor; chiar și până acum, la venirea longobarzilor¹⁹³, a stat acolo¹⁹⁴.

188. În textul latin: *a uicinis mulieribus* II, I, 1, 6, p. 128.

189. Cu neglijență, neatent – *super mensam incaute derelictum*, II, I, 7-8, p. 128.

190. Citește: se ivesc.

191. Din împrejurimi.

192. A spânzura – a atârna, a suspenda.

193. Longobarzi sau lombarzi, populație germanică; a invadat Italia în 568. Regatul întemeiat de ei a durat până în 774.

194. În latină: *super fores ecclesiae pependit* II, I, 2, 25-26, p. 130.

Dar iubitorul de Dumnezeu și urătorul de slavă Benedict s-a dat pe sine la mai multe osteneli, socotind că mai bine este să se bucure într-un osteneli decât într-un laudele oamenilor. Lăsându-și acolo doica, s-a dus în locuri pustnicești și, ajungând într-un oraș oarecare, loc ce se numește Laccon¹⁹⁵, la patruzeci de mile depărtare de Roma, de unde izvorăște mulțime de ape din care se face un râu, a rămas într-acel loc. Dar când mergea acolo, l-a văzut un oarecare călugăr, Romano cu numele, și aflând acesta locul unde mergea și țelul lui, nu l-a vădit către nimeni și l-a ajutat cu cele de trebuință; l-a îmbrăcat și în sfântul chip cel călugăresc¹⁹⁶ și, după puțină vreme, îi slujea lui la trebuințele¹⁹⁷ cele trupești. Iar de Dumnezeu înțeleptul Benedict s-a încuiat pe sine într-acel loc, într-o peșteră foarte strâmtă, trei ani, neștiut de nimeni afară de Romano, care trăia nu departe, într-o mănăstire, sub ascultarea părintelui Odeodat¹⁹⁸. Și în ceasul când starețul lui ședea să mănânce, el fura vreuna¹⁹⁹, și venea în zi orânduită și îi aducea lui pâine; și de la mănăstire până la peșteră nu era drum, căci era

195. În lat.: Sublacum, azi Subiaco. Locul se află pe râul Anio, la aproximativ 8 km nord de Affile. Lacul de aici a fost amenajat în vremea împăratului Claudiu, care a ridicat un dig de-a latul râului, și a dăinuit până în 1305, când a fost distrus de inundații.

196. *Eique sanctae conuersionis habitum tradidit* II, I, 4, 38-39, p. 132.

197. „Trebile”, în manuscris.

198. Adeodatus.

199. Textul latin: *et quem sibi ad manducatum subripere poterat* – și ceea ce putea sustrage din porția sa de pâine. Vezi II, I, 5, 5-6, p. 132.

pe deasupra o prăpastie prea înaltă. Dar pe deasupra prăpastiei, cu o sfoară subțire²⁰⁰ și lungă, îi slobozea pâinea; avea adică clopoțel la sfoară, ca să audă sfântul și să iasă să o ia. Iar vrăjmașul celor binecredincioși și al faptei celei bune, bântuitorul și zavistnicul²⁰¹ diavol, îl pizmuia pe Romano pentru dragostea cea frățească, iar pe Benedict, pentru negrija față de cele trebuincioase traiului, și pentru a sa către Dumnezeu socoteală bine plăcută îl zavistua²⁰². Deci vrând ca să o strâmbe și să-l arunce într-un nebăgare de seamă, într-una din zile, acolo unde slobozea Romano pâinea cu sfoara, aruncând diavolul o piatră, a sfărâmat clopoțelul. Dar prea cinstitul Romano nu s-a lipsit în alte chipuri a face ceea ce plăcută lui Dumnezeu slujbă.

Iar când a voit Preabunul Dumnezeu să-l odihnească pe Romano de la această slujbă și plăcută lui Dumnezeu poslușanie²⁰³, iar pe a fericitului Benedict petrecere să o arate spre folosul multora, nesuferind multă vreme a se ascunde sub obrocul dumnezeiescului dar al minunilor, cel ce printr-însul voia a străluci, atunci pe acesta în sfeșnic, ca pe o făclie, l-a pus să lumineze tuturor celor ce sunt în casa lui Dumnezeu²⁰⁴. Iar descoperirea s-a făcut într-acest chip. Unui preot oarecare, ce locuia departe de peștera cuviosului, care își gătise bucate de îndestulare pen-

200. „Suptire”, în manuscris.

201. Pizmuitorul.

202. A zavistui – a pizmui.

203. Slujire, slujbă.

204. Cf. Matei 5, 15-16.

tru praznicul Paștilor, S-a arătat Domnul către dânsul prin vedenie și i-a zis lui: „Tu gătești pentru tine felurite bucate, iar robul meu Benedict, în cutare peșteră, nu are ce mânca”. Deci îndată preotul, sculându-se, în ziua sfintelor Paști, cu bucatele ce le-a gătit pentru sine, s-a dus să găsească peștera și pe omul lui Dumnezeu; în prăpastia munților și în crăpăturile văilor și prin gurile pământului l-a căutat, și găsimdu-l pe el în peșteră, i s-a închinat²⁰⁵.

Și făcând rugăciune amândoi și binecuvântând pe Dumnezeu, au șezut, vorbind împreună; și în cuvinte duhovnicești pe ale lor suflete grăindu-și-le²⁰⁶, s-a sculat preotul și l-a rugat pe sfântul zicându-i: „Vino, părinte²⁰⁷, să gustăm, că astăzi sunt Paștile”. Căruia răspunzându-i omul lui Dumnezeu, i-a zis: „Știu că sunt Paștile, căci m-am învrednicit să le privesc”²⁰⁸, pentru că nu știa cuviosul căci cu adevărat era praznicul Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Iar evlaviosul preot a zis: „Într-adevăr, părinte, astăzi este ziua Învierii Domnului nostru și nu se cade să postești, căci și eu pentru aceasta sunt trimis de la Dumnezeu către tine, ca împreună să ne împărțăm de darurile lui Dumnezeu”. Deci mulțumind lui Dumnezeu, au mâncat amândoi și după

205. Textul latin nu menționează închinăciunea din partea preotului: *eumque latere in specu repperit* II, I, 6, 68-69, p. 134.

206. *Post dulcia uitae conloquia* – „după plăcută împreună vorbire despre viața duhovnicească” II, I, 7, 71, p. 134.

207. Adresarea lipsește din textul latinesc.

208. *Scio quod Pascha est, quia uidere te merui* II, I, 7, 74, p. 134.

ce au mâncat și s-au veselit duhovnicește și au vorbit împreună din Sfintele Scripturi, sărutându-l preotul pe dânsul, s-au despărțit slăvind pe Dumnezeu pentru neagoniseala dreptului²⁰⁹.

Iar într-acea vreme și păstorii, văzându-l pe dânsul ascuns în peșteră și cu piei îmbrăcat, socoteau că văd o fiară, dar după ce au cunoscut că este pustnic, rob al lui Dumnezeu, au lăsat mintea cea de fiară și s-au întors spre milostivire²¹⁰. Deci alerga de atunci vestea cea pentru dânsul în locurile cele de pîmprejur²¹¹ și mulți mergeau la dânsul și-i aduceau cele spre trebuință trupului. Iar cuviosul părinte îi hrănea pe dânsii cu duhovnicești povestiri mai vârtos decât cu bucate simțitoare [necesare trupului]²¹².

Într-una de zile, liniștindu-se²¹³ cuviosul, a venit ispititorul în chip de mierlă și zbura fără de rușine în fața lui atât de aproape, încât ar fi prins-o dacă ar fi voit. Iar purtătorul de Dumnezeu Benedict, meșteșugirea vrăjmașului înțelegând-o și cu semnul crucii pe sine înarmându-se, a făcut-o nevăzută. Dar altă supărare la trup i s-a pricinuit după ce s-a dus acea văzută mierlă, încât nicio-

209. În manuscrisul românesc, slăvirea lui Dumnezeu se face și „pentru neagoniseala dreptului”. În textul latinesc se menționează revenirea preotului la biserică sa: *ad ecclesiam presbiter recessit* II, I, 7, 83, p. 134. Cf. Faptele Apostolilor 9, 10-19.

210. Au părăsit căile păcatului și s-au întors la viața de sfințenie. În latină: *eorum multi ad pietatis gratiam a bestiali mente mutati sunt* II, I, 8, 87, p. 136.

211. *Nomen itaque eius per uicina loca cunctis innotuit* II, I, 8, 87-88, p. 136.

212. *Ab eius ore in suo pectore alimenta referebant uitae* II, I, 8, 90-91, p. 136.

213. *Dum solus esset* II, II, 1, 1, p. 136.

dată așa supărare n-a pățimit, pentru că dracul curviei²¹⁴ a închipuit o femeie pe care se întâmplase să o fi văzut el [Benedict] în tinerețile sale, și i-o punea înainte întru nălucirea sa; și atâta fierbințeală la trup i-a aprins blestematul, încât puțin a rămas ca să nu se clatine și să se întoarcă în lume. Dar, întărindu-l darul mântuitorului Dumnezeu, l-a biruit el pe cel care-l supăra; că fiind acolo urzici și mărăcini, s-a dezbrăcat și s-a aruncat gol între ele și, multe ceasuri tăvălindu-se peste ele și sângerându-și tot trupul și răbdând vitejește durerile, s-a izbăvit de acel purtător de moarte cuget și foarte a mulțumit lui Dumnezeu. Și de atunci în toată vremea vieții lui dracul curviei n-a mai îndrăznit a-l supăra, după cum acest întru ispite nebiruit părinte către ucenici mai pe urmă a povestit. Mulți, adică, părăsind dulcele lumii, mergeau la dânsul ca să învețe de la el cum să se lupte cu cele de multe feluri puteri ale vicleniei.

.....²¹⁵

Deci după ce a fugit ispititorul²¹⁶, a rămas omul lui Dumnezeu întru netulburarea cugetului și, de aici înainte, prin buna lucrare a darului Sfântului Duh, inima lui dădea roadele dascăliei mai cu îndestulare, întrucât dintru aceasta s-a făcut tuturor ea auzită ca vrednică de laudă a lui.

Și era o mănăstire nu departe de peștera cuviosului, al cărei înainte stătător s-a săvârșit²¹⁷.

214. În textul latin: *Malignus spiritus* II, II, 1, 9, p. 136.

215. Manuscrisul marchează eliminarea unor paragrafe.

216. În textul latin: *recedente igitur temptatione* II, III, 1, 1, p. 140.

217. *Cuius congregationis pater defunctus est* II, III, 2, 5-6, p. 140.

Deci toți frații cei de acolo, unindu-se la un sfat și venind către dânsul, l-au rugat să le fie egumen. Iară cuviosul, nevoind a lăsa smerenia cea dimpreună cu dânsul crescută din copilărie, n-a primit, numindu-se pe sine păcătos și nevrednic, adăugând și aceasta: „că năravurile²¹⁸ mele nu se potrivesc²¹⁹ cu năravurile voastre”. Dar la urmă, biruind iubirea de frați, cu mare silă²²⁰ a primit rugămintea lor și s-a făcut egumen, păzind neadormit rânduiala mănăstirii²²¹ fericitul și neiertând pe frați a-și face voile lor²²².

Deci când au văzut ei sfințenia cuviosului și nevoița cea cu luare-aminte, că nu se potrivește cu răutatea lor, au început a se gâlcevi²²³ între ei și a se căi că și-au ales să le fie egumen pe acest bărbat cu un fel aspru de viață și întru totul nevoitor; că răzvrătirea acelora se lupta²²⁴ cu legile fericitului, pentru că la năravurile lor cele rele, petrecerea²²⁵ dreptilor este urâcioasă. Cei răi îi urăsc pe cei buni, iar de la cei îmbunătățiți se întorc urătorii de fapte bune. Deci certându-se ei și zarvă făcând, au văzut că mintea lor cea iubitoare de tulburări n-a sporit²²⁶, după cum socoteau; ba, mai mult, cuviosul nu s-a

218. Obiceiurile.

219. În manuscris: „se protivesc”.

220. Cu greutate.

221. *In eodem monasterio regularis uitae custodiam teneret* II, III, 3, 7-8, p. 140.

222. Nepermițând fraților să trăiască în voia lor, după propriile obiceiuri.

223. A se gâlcevi – a se certa.

224. A se lupta – a se confrunta.

225. Viață, viețuire.

226. A nu spori – a nu izbîndi, a nu avea succes.

depărtat de ei pentru nestatornicia și tulburarea lor, după cum socoteau ei. Atunci ei otravă cu vin au amestecat și au pus într-un pahar de sticlă; și în vremea mesei, șezând părintele la trapeză²²⁷, au îndrăznit, vai de îndrăzneala lor!, și i-au dat. Iar purtătorul de semne și marele părinte Benedict a făcut semnul de viață făcătoarei cruci peste pahar, și îndată s-a sfărâmat și a căzut la pământ. Deci a cunoscut omul lui Dumnezeu că adăparea²²⁸ era de moarte, pentru aceasta n-a putut să rabde semnul crucii vieții noastre.

Și îndată s-a sculat de la masă cu față senină și cu gând liniștit și, chemând pe frați, a zis către dâșii: „Mult milostivul Dumnezeu să vă ierte, fiilor, pentru ceea ce ați vrut să-mi faceți mie. Nu v-am spus eu că modul meu de viață cu modul vostru de viață nu se potrivesc?²²⁹ Duceți-vă și vă căutați părinte după mintea voastră, că eu nu pot să fiu mai mult împreună cu voi”. Acestea zicând, s-a despărțit îndată și s-a dus la cel din-tâi lăcaș al său, pe a lui liniște iubindu-o și de către singur Dumnezeu, Cel ce locuiește întru înălțime și spre cele smerite privește, fiind păzit.

Deci aflându-se cel de Dumnezeu mai înainte hotărât părintele Benedict iarăși în cea mai sus pomenită peșteră și spre dumnezeiești slave înălțat fiind, mulți s-au dus la acel loc ca să se păstorească²³⁰ de la darul cel de Dumnezeu dărui-torul. Iar iubitorul de Dumnezeu și iubitorul de

227. Sală de mese a unei mănăstiri.

228. Băutura.

229. În latină: *quia vestris ac meus moribus non conueniret?* II, III, 4, 34-35, p. 142.

230. Citește: să primească îndrumare.

suflete părinte Benedict douăsprezece mănăstiri cu puterea lui Hristos împreună a alcătuit²³¹ acolo, la care a rânduit câte douăzeci²³² de călugări pentru fiecare, și a oprit și el puțini, câți a socotit că este de folos să fie sub învățătura și povața lui. Deci au început mulți din Roma și de bun neam, și procopsiți²³³ să meargă la dânsul și să-și ducă fiii să-i călugărească: Eutihie²³⁴, pe Mavru²³⁵, și [senatorul] Tertulis²³⁶, pe Plachid²³⁷, fii de bună nădejde²³⁸. Și s-au făcut călugări, dintre care Mavru, mai în vârstă, iar Plahid, fiind mai tânăr²³⁹, după ce în bunele nevoițe au crescut, au ajuns să se facă și împreună-lucrători ai dascălului. Și plăcându-i, încă tânăr fiind, cu pustnicești nevoițe își împila²⁴⁰ tinerețile.

La o mănăstire din cele mai sus pomenite era un călugăr leneș, care la vremea rugăciunii nu răbda să stea până la sfârșit cu frații, ci, când toți frații ingenuncheau, el ieșea afară și vorbea deșertăciuni. Iar proestosul²⁴¹ l-a sfătuit de multe ori pe dânsul, dar, nefolosind nimic, l-a adus la omul lui Dumnezeu, care cu cucernicie și precum se cuvine l-a dojenit și, învățându-l, l-a slo-

231. Aici: a organiza, a ridica.

232. În textul latinesc, doisprezece.

233. Înstăriți.

234. Euthicius.

235. Maurus.

236. Tertullus.

237. Placidus.

238. *Bonae spei* II, III, 14, 124, p. 150.

239. *Placido uero puerillis adhuc indolis annos gerebat* II, III, 14, 128, p. 150.

240. A-și împila – a se nevoi.

241. Mai marele mănăstirii unde se afla acel călugăr.

bozit. Dar întorcându-se el în mănăstire, a păzit învățătura doar două zile. Iar în vremea rugăciunii, săvârșea din nou diavoleasca lui deprindere. Cel fără frica de Dumnezeu lăsa slujba și ieșea afară din biserică. Iar proestosul lui venind [iarăși] la cuviosul, i-a povestit toate acestea despre acela. Iar cuviosul a zis: „Vin și eu, și-l voi îndrepta pe el”²⁴². Venind dar la mănăstire și în ceasul când s-a săvârșit lauda psalmilor îngenuchind frații la rugăciune, a văzut sfântul cum un harap²⁴³ l-a apucat pe acel călugăr leneș de poala hainei și-l trăgea afară din biserică. Atunci sfântul le-a zis în taină egumenului, Pompianu²⁴⁴ cu numele, și lui Mavru, robul lui Dumnezeu: „Nu vedeți pe cel care-l trage pe călugărul acela din biserică?”. Iar ei răspunzând, au zis: „Nu, părinte”. Și a zis sfântul: „Ia să-L rugăm pe Dumnezeu, ca să-l vedeți și voi!”.

Deci, rugându-se două zile, Mavru monahul l-a văzut [pe cel rău]. Iar egumenul mănăstirii nu l-a văzut. Iar a doua zi, după ce s-a săvârșit rugăciunea, ieșind afară omul lui Dumnezeu și aflându-l pe acel leneș că ședea afară din biserică, l-a lovit cu toiagul. Și din acea zi s-a izbăvit călugărul de acea lenevie diavolească și de neevlavie. Și de atunci înainte a stat cu sârguință cu frații până să vadă otpustul²⁴⁵, neîndrăznind diavolul a-l apuca fiindcă fusese lovit de sfânt.

Trei din cele douăsprezece mănăstiri erau sus, pe vârfurile stâncoase și prăpăstioase ale

242. *Ego uenio, eumque per memetipsum emendo* II, III, 2, 12-13, p. 152.

243. *Niger puerulus* II, III, 2, 17, p. 152.

244. *Pompelianus*.

245. Încheierea slujbei.

muntelui, și depuneau frații osteneală mare să se coboare în văi pentru a lua apă, că treceau prin prăpăstii, și de aceea cu primejdie și cu mare frică se pogorau. Deci adunându-se călugării din aceste trei mănăstiri, au venit la robul lui Dumnezeu Benedict, zicând: „Cinstite părinte, greu ne este și cu primejdie să ne pogorăm jos la râu ca să luăm apă. Nevoie dar urmează a se muta mănăstirile, ca nu cumva să alunece cineva și să se prăpădească și să moară”. Cuviosul i-a mângâiat în cuvinte sfătuitoare și mântuitoare și, întărindu-i, i-a slobozit. Dar după ce s-a înnoptat, împreună cu Plachid, de care am pomenit mai sus, s-au suit pe acea coastă a muntelui ce era cu anevoie de urcat și s-au rugat apoi. Sculându-se de la rugăciune și luând trei pietre, le-au pus una peste alta în acel loc al rugăciunii și s-au întors la chilie.

Iar dimineața au venit frații iarăși zicând de apă. Iar el a zis către dânșii. „Suiți-vă, fiilor, pe acea coastă prăpăstioasă, și acolo veți afla trei pietre una peste alta; în acel loc săpați, că puternic este Dumnezeu, și în acea înălțime de munte, apă cu indestulare vă va da vouă, și acea greutate ostenitoare a drumului o va ușura”. Deci ducându-se ei, au găsit precum a zis părintele; în acel loc, acolo, asprimea muntelui cea fără de apă asuda și ieșea umezeală de apă. Deci au săpat, și numaidecât au izvorât mulțime de ape, care și până astăzi curg, a sfântului facere de minune de-a pururea arătând-o.

Altă dată, iarăși, un bărbat oarecare, got de neam, dar sărac cu duhul și prost²⁴⁶, a venit la

246. *Pauper spiritu* II, VI, 1, 1-2, p. 154.

sfântul Benedict să se pocăiască de păcate, și el l-a primit. Iar într-una din zile, a poruncit cuviosul unuia dintre frați să-i dea o unealtă ca să curățe locul de mărcini și de dudăul ce creștea acolo, ca să facă o grădină. Iar locul era deasupra unei văi și tăind și curățind gotul, a ieșit unealta din coadă și a căzut în vale, și nu era nădejde a o găsi, căci era apă multă. Deci a alergat el și i-a spus lui Mavru, căindu-se pentru greșeala lui. Iar Mavru i-a spus cuviosului; și ducându-se cuviosul în vale, a luat coada sapei din mâna gotului și punând-o în partea văii unde căzuse unealta, îndată, dintru adâncul apei s-a ridicat sapa și a intrat la locul ei; și dând cuviosul unealta aceea tăietorului de mărcini, i-a zis: „Iată unealta, ia-o și lucrează și nu te mai mâhni”.

Într-una din zile, iarăși, purtătorul de semne acesta Benedict, liniștindu-se²⁴⁷ în chilia sa, s-a dus Plachid monahul în vale să ia apă și, alunecându-i vasul din mână, i-a căzut în apă și plutea; și, întinzându-se să prindă vasul, alunecă și el căzând în apă, și rezeșișul apei l-a tras și l-a dus în vale, mai la o aruncătură de săgeată, și era în primejdie. Iar credincioasa slugă a lui Dumnezeu Benedict a cunoscut întâmplarea și, chemând pe ucenicul său Mavru, i-a zis: „Frate Mavre, aleargă; Plachid a căzut în râu și l-au tras apele departe de mal”. Lucrul acesta minunat și preaslăvit pe care îl povestesc este nemaivăzut de la apostolul Petru²⁴⁸, că slăvită poruncă s-a dat de către fericitul și s-a crezut de către Mavru.

247. *Consisteret* II, VII, 1, 2, p. 156.

248. Cf. Matei 14, 28, 29.

Deci alergând Mavru și umblând pe deasupra apelor, din porunca părintelui său, și ajungând în locul unde apa îl ducea pe Plachid, care se îneca, l-a apucat îndată de păr și, iarăși alergând, l-a scos. Iar după ce s-a întors Mavru pe mal împreună cu el și și-a venit în fire și s-a gândit cum a umblat pe deasupra apelor, minunându-se, s-a cutremurat de ceea ce s-a făcut și, întorcându-se la părintele său, i-a vestit minunea cea dumnezeiască și înfricoșată care se făcuse. Dar omul lui Dumnezeu Benedict nu punea această mare minune pe seama sfințeniei sale, ci a ascultării lui Mavru. Iar Mavru însuși zicea că a împlinit porunca sfântului; căci, zicea el, „nu mă aflu tot același întru acea putere întru care eram când m-am suit peste ape”. Și văzând Plachid în acestea urmarea lui Dumnezeu, în smerite cuvinte și prietenească privire²⁴⁹ a zis: „Eu, când eram tras din ape, vedeam deasupra capului meu mantia părintelui meu și socoteam că el m-a scos din ape”²⁵⁰.

Deci într-acest chip strălucind fericitul, cu acest fel de fapte bune în locurile acelea, pentru dragostea Domnului nostru Iisus Hristos mulți veneau de departe la dânsul și, părăsind lumea, își puneau grumajii lor sub jugul²⁵¹ cel bun al lui Hristos și se făceau sihaștri.

249. *Hac humilitatis mutuae amica contentione* II, VII, 3, 24-25, p. 158.

250. *Ego cum ex aqua traherer, super caput meum abbatibus melotem uidebam, atque ipsum me ex aquis educere considerabam* II, VII, 3, 26-28, p. 158.

251. Cf. Matei 11, 30.

Dar tatăl pizmuirii și al celor binecredincioși începător de vrăjmășii, diavolul, neputând vedea strălucirile minunilor sfântului și pe sine biruit de a sfântului cea de la Dumnezeu dată putere, intra în cugetul celor fără de orânduială și-i îndemna să-l pizmuiască și să-l supere, precum obișnuiesc cei fără de rânduială și nevrednicii să pizmuiască isprăvile celor vrednici. Că lauda care se aduce celor curați și vrednici, muștrare este și scârbă celor întinați de pizmuire. Deci Florentie²⁵², preotul bisericii ce era acolo aproape, moșul²⁵³ lui Florentie, ipodiatonul nostru, primind urâciunea și zavistia prea vicleanului drac, a început să pizmuiască și să defaima faptele cele bune ale sfântului, socotind ca prin aceasta să strice pe mulți de la cea folositoare de suflet învățatură a sfântului. Iar după ce de această vătămătoare lucrare a scăpat, nu numai că n-a putut să zăticnească²⁵⁴ pe cineva, dar mulți alții, de vestea cea bună a sfântului atrași, au venit și s-au înmulțit.

Iar Florentie, ca de o săgeată de zavistie rănit fiind prin faima vieții dumnezeiescului bărbat, nu s-a îngrijit să ducă o viață laudată și sihăstrească. Deci întunecându-se de la diavolul, într-atât a ajuns, încât să vrea să-l otrăvească pe sfânt. Și frământând el pâine, a pus într-însa otravă și, cocând-o, a trimis-o cuviosului, așa ca din evlavie. Dar acel bărbat, mai înainte văzător, a primit pâinea și a mulțumit, dar nu l-a înșelat

252. Florentius II, VIII, 1, 6, p. 160.

253. Bunic – *auus*.

254. A zăticni – a împiedica, a tulbura, a incurca.

viclenia, căci în ceasul în care obișnuia sfântul să mănânce, a venit un corb din pădurea cea de aproape unde locuia; după obiceiul ce îl avea, venea de lua pâine din mâinile sfântului Benedict și mânca. Dar sfântul Benedict pâinea cea purtătoare de moarte a pus-o înaintea corbului și i-a poruncit, zicând: „În numele lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu, ia această pâine și du-te de o aruncă într-un loc unde să nu o găsească niciodată vreun om”. Atunci corbul, cu gura deschisă și cu aripile întinse, a purces a zbura împrejurul pâinii și a croncăni și cu mișcările lui a arăta cea din pâine diavolească viclenie. Către care iarăși a zis omul lui Dumnezeu: „Nu zăbovi, nici să te temi, ci ridic-o, precum am zis, și du-o în loc neumbat, unde să nu fie găsită niciodată”. Atunci corbul, după porunca sfântului, luând-o cu multă frică s-a dus și după trei ceasuri s-a întors; și a luat iarăși hrana cea obișnuită din mâinile sfântului. Iar acesta, cunoscând fapta ucigașă a lui Florentie, cea cu vicleșug, și cum a putut el să îndrăznească prin viclenia lui, se închina și Îl ruga pe Dumnezeu mai mult pentru acela decât pentru sine, ca unul care era fără de răutate și blând întru toate.

Dar Florentie, neputând să-l omoare pe sfânt, a uneltit iarăși altă înrăutățită și satanicească meșteșugire împotriva ucenicilor sfântului. În timp ce lucrau ei în grădină, sluga diavolului, Florentie, le-a trimis șapte fete frumoase și goale de tot în grădină și le-a poruncit să facă necuviințe și să joace înaintea călugărilor, voind prin aceasta să stârnească²⁵⁵ fecioria călugărilor.

255. În manuscris: „însălbătească”.

Dar nici cu aceasta n-a nimerit prea vicleana lui nebunie, pentru că, următorul lui Hristos, Benedict, cunoscând diavoleasca socoteală a aceluia și temându-se pentru sufleteasca vătămare a ucenicilor, a socotit mai bine să plece din acel loc decât să neguțătorească mântuirea ucenicilor, ca nu cumva pentru pizmuirea [pe care o nutrea] către dânsul Florentie cu vremea să îi vătămă pe ucenicii săi.

Deci chemându-i pe frații mănăstirii, le-a rânduit lor un iconom și, lăsându-i pe ei în grija lui Dumnezeu, a luat puțini frați cu dânsul și s-a depărtat de chilia sa, cu dreaptă judecată fugind de urâciunea și vrăjmășia lui Florentie.

Dar Florentie, păcătuind, a păcătuțit în deșert, fără a putea să mai vătămă pe altcineva. Iar Dumnezeu, pe cel plăcut al Său izbăvind-l, spre mântuirea multora l-a păzit și nu l-a rănit pe cel ce îl iubea, căci acest urâtor de Dumnezeu, Florentie, bucurându-se de îndepărtarea fericitului părinte, și stând în foisorul casei lui, de năprasnă, odată cu foisorul dintru înălțime s-a surpat, și a murit rău, primind moarte vrednică de a lui viclenie, căci cumplită este moartea păcătoșului. Aceasta văzând Mavru, ucenicul sfântului, a trimis îndată către sfântul, el fiind la zece verste²⁵⁶ de chilia lui, zicând: „Întoarce-te, părinte, că a murit omul cel ce în deșert te-a gonit”. Aceasta auzind, omul lui Dumnezeu a plâns tare pentru jalnica moarte a lui Florentie. S-a mâhnit și pentru ucenicul său, fiindcă s-a bucurat oarecum

256. Verstă – unitate de măsură pentru distanțe, 1,067 km (inv.).

pentru o astfel de moarte a aceluia și l-a canonisit să se pocăiască pentru această greșală.

Și într-acest chip, fericitul, cu cele mai sus arătate patru minuni, s-a asemănat cu trei prooroci mari. Cu Moise, la apă, că prin rugăciune din munte ca un râu au izvorât²⁵⁷ [apele]; și a purces cu Elisei când unealta cea de fier din adâncimea văii din apă a scos-o²⁵⁸. Iar cu ascultarea corbului, lui Ilie²⁵⁹; și întru umblarea deasupra apelor, apostolului Petru²⁶⁰. Și din acestea arătat se face că acest om era plin de darurile duhului tuturor dreptilor²⁶¹.

Și mutându-se așadar acest preacuvios părinte în alte locuri, locul adică l-au schimbat, însă nu și pe vrăjmaș, că mari și grele războaie după aceea de la diavolul a suferit cel la fel de tare ca diamantul²⁶². Și ascultați: Întru înălțimea muntelui, pe coastă, se afla o cetate²⁶³ ce se numește Casinon²⁶⁴; întru aceasta era un lăcaș elinesc foarte vechi, iar în lăcaș era cinstit Apolo²⁶⁵. Iar împrejurul acestui scârnav lăcaș erau o mulțime

257. Cf. Ieșire 17, 1-7; Numeri 20, 1-11.

258. Cf. 4 Regi 6, 4-7.

259. Cf. 3 Regi 17, 6.

260. Cf. Matei 14, 28,29.

261. Textul latinesc menționează și mahnirea lui David la moartea dușmanului său; cf. 2 Regi 1, 11,12; 18, 33.

262. Această comparație nu se regăsește în textul latinesc, ci numai în cel grec. În schimb, textul latinesc, probabil pentru a arăta tăria Sfântului Benedict, îl prezintă pe diavol ca "*magistrum malitiae*" (II, VIII, 10, 8-9, p. 166), afirmând indirect tăria nespūsă a sfântului.

263. *Castrum* II, VIII, 10, 94, p. 166.

264. *Casinum dicitur* II, VIII, 10, 94, p. 166.

265. Nu se știe dacă a fost dedicat acestui zeu. O inscripție din sec. II vorbește despre Jupiter.

de capiști²⁶⁶ și până atunci mulțime multă a necredincioșilor se suia și aducea jertfe lui Apolo. Iar cel cu mintea prea luminată și al pravoslaviei²⁶⁷ râvnitor Benedict, mergând la locul acela, intrând în lăcaș, a sfărâmat idolul lui Apolo și capiștile lui le-a surpat, și copacul care era acolo în dumbravă²⁶⁸ l-a ars. Și înlăuntrul aceluia lăcaș alt lăcaș s-a zidit, un lăcaș al sfântului Martin, iar acolo unde era capiștea lui Apolo, a făcut cinstit lăcaș sfântului Ioan²⁶⁹. Deci, treptat, mulțimea norodului ce locuia acolo, povățuită fiind de învățătura lui, se întorcea către Dumnezeu și se încreștina. Însă acestea nesuferindu-le diavolul, nu în mod nevăzut sau în somn, ci pe față, se arăta cuviosului și striga tare și zicea că pătimește mare nevoie²⁷⁰ de la sfântul, astfel încât, deși nu-l vedeau, și frații auzeau strigătele lui, cărorora al adevărului dascăl le zicea: „Credeți-mă,

266. Altare închinat zeităților păgâne.

267. Pravoslavie – dreaptă credință.

268. În jurul templului erau plantați copaci închinați demonilor. Cf. II, VIII, 10, 100-101, p. 168.

269. *Atque in ipso templo Apollinis oraculum beati Martini, ubi uero ara eiusdem Apollinis fuit, oraculum sancti construxit Iohannis II, VIII, 11, 104-106, p. 168.* Ruinele lăcașului închinat Sf. Martin, lărgit în sec. al VIII-lea de Petronax și reconstruit de Didier în sec. al XI-lea, au fost descoperite în incinta actuală de la intrare. Pentru detalii vezi A. Pantoni, *L'esplorazione archeologica*, în "Il sepolchro di San Benedetto", Montecassino, 1951, p. 71-94. Mănăstirea Monte Cassino a fost construită în incinta fortăreței, și din această pricină a fost cunoscută și sub denumirea de Citadela sau Fortăreața din Campania. Vezi L. Tosti, *St. Benedict, an Historical Discourse on His Life*, trad. în engl. de W. Woods, London, 1896, p. 83-86; I. Schuster, *Storia di san Benedetto e dei suoi tempi*, Milano, 1916, p. 127, 129, 150.

270. Necaz.

fiilor, căci cu ochii mei îl văzui pe vrăjmaș, înfri-coșător și slobozitor de foc după nălucire, văzându-se cum și din gură și din ochi scoate pară de foc"; și orice zicea vicleanul toți auzeau, și mai întâi pe nume îl chema pe sfântul. Iar după ce a văzut că sfântul nu i-a răspuns, a început a-l sudui. Iar pe nume îl striga, zicând: „Benedicte, Benedicte!²⁷¹". Iară sfântul nerăspunzând, îndată și dracul, adăugând, zicea: „Blestematule, blestematule, iar nu blagoslovitule, ce ai cu mine, pentru ce mă gonești?".

Într-una din zile, ce și-au zis frații? O piatră zăcea în mijlocul chiliei unde urma să șadă sfântul și ei au hotărât să o ridice și să o pună în zid²⁷². Deci au venit trei, și n-au putut să o ridice; au venit și alții, și nimic n-a folosit, iar piatra a rămas nemișcată. Deci au socotit că este înrădăcinată adânc în pământ. Pe urmă s-au trezit²⁷³ că deasupra pietrei ședea diavolul și pentru aceasta atâția bărbați n-au putut să o miște. Deci au trimis la cuviosul care, venind de îndată și făcând rugăciune, le-a zis să ridice piatra; și atât de lesne au ridicat-o, încât li se părea că nu are nici o greutate, pe când mai înainte era grea și de neurnit.

Deci i s-a părut cuviosului și le-a zis ucenicilor să sape acolo unde zăcea piatra; și, săpând,

271. Benedict se tâlcuiește blagoslovit, binecuvântat.

272. Textul manuscrisului românesc vorbește despre construirea unei chilii unde urma să locuiască Sf. Benedict. Textul grec din Migne (PL 66, 153) și cel latinesc (SC II, VIII, 1, p. 170) menționează construirea unei secțiuni din mănăstire, și nu în mod special pentru Sf. Benedict.

273. A se trezi – a-și da seama.

au găsit un idol de aramă; și l-au aruncat în bucătărie, și îndată a ieșit foc dintr-însul; și socotind călugării că arde bucătăria, au alergat și au început să aducă apă să arunce ca să stingă focul. Iar cuviosul a înțeles tulburarea fraților și, întrebându-i, a aflat pricina; și intrând în bucătărie, zicea că nu vede focul de care vorbeau ei. Și îndată, după obicei, și-a plecat capul către Dumnezeu la rugăciune și s-a rugat ca să se gonească de la frați acea nălucitoare înșelare a vrăjmașului, care se arăta în ochii lor. Deci sculându-se de la rugăciune, ochii cei amăgiți ai fraților întru cea firească vedere i-a adus prin rugăciunea cea către Dumnezeu, și ei nu mai vedeau bucătăria arzând.

Altă dată, iarăși, zidind frații un zid voiau a-l zidi înalt. Cel plăcut lui Dumnezeu Benedict era în chilia sa rugându-se. Și i se arată lui diavolul, oarecum bucurându-se, și îi spune că se duce unde lucrau frații. Iar cuviosul a trimis degrabă acolo unde lucrau ei și i-a înștiințat, zicându-le: „Fiilor, luați aminte că în ceasul acesta vine diavolul la voi ca să vă ispitească”. Dar mai înainte de a merge vestitorul, a ajuns diavolul și a surpat zidul și l-a zdrobit pe unul dintre călugării tineri, fiul unui perceptor²⁷⁴. Iar ucenicii sfântului văzând aceasta și măhnindu-se, nu atât pentru zid, cât pentru frate, mergând la cinstitul părinte cu lacrimi i-au spus. Iar părintele cel împreună-pătimitor a poruncit să-l aducă, dar nefiind

274. Traducătorul român a redat *korialios* – *curialius* (Migne, PL, 66, 155, XII; SC II, XI, 1, 10, p. 172) ca fiind nume propriu: „fiul unui oarecare Coralie”. Despre această funcție, vezi J. Chapman, *St. Benedict*, p. 176-178, 189.

cu puțință a-l ridica pe mâini, că pietrele zidului îi sfărâmaseră nu numai membrele, ci și oasele corpului, l-au pus într-o velință²⁷⁵ și i l-au adus; iar el a zis să-l așeze pe rogojina²⁷⁶ pe care obișnuia a se ruga și, scoțându-i afară pe frați și încuind ușa și plecând genunchiul, s-a rugat lui Dumnezeu pentru sănătatea aceluia²⁷⁷. Și în ceasul acela, lucru de minune²⁷⁸, cu adevărat de cutremur și de spaimă vrednic! Căci după săvârșirea rugăciunii, de îndată s-a sculat tânărul singur, sănătos la tot trupul, și l-a trimis sfântul iarăși la frați să lucreze cu dânșii ca să zidească zidul de al doilea²⁷⁹. Iar diavolul, unde socotise să-l omoare pe călugăr, mai vartos s-a rușinat pentru aceasta, și batjocura pe care a gătit-o pentru fericitul s-a întors la dânșul²⁸⁰, ocară și defăimare devenind el pentru ucenicii sfântului. Deci de aceea omul lui Dumnezeu a primit de la Domnul dar de proorocie, ca mai înainte să spună cele ce vor să fie și să le arate faptele ca și cum ar fi fost de față.

Predanie canonică legiuită de la sfântul²⁸¹ era ca, atunci când frații erau trimiși la ascultare [în afara mănăstirii], nici să nu mănânce, nici să nu bea până când se întorceau, și acest canon

275. Învelitoare, pătură.

276. *Psiathium quae vulgo matta uocatur* II, XI, 2, 19, p. 174.

277. Textul latinesc: *qui orationi instantius quam solebat incubuit* II, XI, 2, 21, p. 174.

278. *Mira res* II, XI, 2, 22, p. 174.

279. *Iterum laboret misit* II, XI, 2, 18, p. 174.

280. Citește: s-a răsfrânt asupra sa.

281. Migne, PL, *Regula Commentata*, cap. LI, 66, 748B. Vezi I. Doyle, *St. Benedict's Rule for Monasteries*, Collegeville, Minesota, 1948, 51, 66.

ca de dânsul se păzea²⁸². Deci, într-una din zile, câțiva frați au fost trimiși la poslușanie²⁸³ de către părintele; și s-a întâmplat că acei trimiși, umblând mult și neajungând să se întoarcă, înserând și siliți fiind, au găzduit la o cucernică fecioară; și au mâncat, dar au trimis pe unul către cuviosul pentru blagoslovenie²⁸⁴, ca de obicei, ca să mănânce. Iar mai înainte văzătorul acela părinte l-a întrebat pe el, zicându-i: „Unde ați mâncat?”. Iar el răspunzând „nicăieri, părinte”, i-a zis dar sfântul: „De ce minți, n-ați găzduit la chilia cutărei fecioare și ați mâncat cutare și cutare bucate, ați băut, și ați băut atâtea pahare?”.

Iar a doua zi dimineța venind frații, înțelepțiți, au fost certați părintește de către părintele. Iar ei, umilindu-se²⁸⁵, au căzut la cinstitele lui picioare și mărturiseau că au greșit. Iar acel blând părinte îndată le-a iertat greșeala, frații făgăduind că, și atunci când el nu va fi de față, nu vor mai călca porunca, cunoscând ei că și atunci când este de față, și când este departe toate le cunoaște prin Duhul cel Sfânt²⁸⁶.

Era un oarecare mirean cu chipul, dar după trăire iubitor de fapte bune și iubitor de călugări, fratele lui Valentin pustnicul, de care la început mi-am adus aminte, și în tot anul se ducea el la purtătorul de semne, părintele Benedict, ca să

282. Acest canon sau obicei era păzit cu strășnicie. În textul latin: *cumque hoc de usu regulae sollicite seruaretur* II, XII, 1, 3, p. 174.

283. Vezi nota 203 (supra).

284. Binecuvântare.

285. A se umili – a se smeri.

286. Cf. 2 Petru 1, 21.

audă de la dânsul cea de suflet folositoare învățătură a lui și să-l vadă pe fratele său Valentin. Acest om așadar și-a pus lui însuși lege ca, atunci când va ieși din casa lui, să nu mănânce nimic până va ajunge la sfântul să ia blagoslovenie. Deci într-o zi, venind la mănăstire, de năprasună pe drum a întâlnit un necunoscut și, întovărășindu-se cu el, au umblat împreună, acesta având cu sine multe feluri de bucate. Iar după ce a trecut mult timp, acel necunoscut împreună-călător frate a zis către dânsul:

– Vino să mâncăm, ca să nu slăbim pe drum.

A răspuns acela și i-a zis:

– Mă abțin, frate, nu mănânc, căci am obiceiul a merge flămând la cinstitul părinte Benedict.

Aceasta auzind, celălalt s-a liniștit, dar mai mergând încă puțin iarăși împreună, călătorul l-a îndemnat să mănânce. Dar el nu l-a ascultat și, mai mergând puțin mai mult decât înainte, au ajuns într-un loc frumos și veselitor, unde era un izvor și o livadă înflorită și verde. Atunci împreună-călătorul iarăși îndemnându-l, îi zise:

– Iată apă, iată livadă, iată loc îndemnatic. Ia să ședem să mâncăm, frate, și să ne odihnim puțin ca să putem iarăși umbla fără osteneală.

Deci i-a plăcut locul acela și, amăgindu-se de acea întreită sfătuire²⁸⁷ a împreună-călătorului, s-a așezat și a mâncat împreună cu el, și s-a sculat și și-a luat iarăși drumul; și seara a ajuns la chilia sfântului, care l-a primit pe dânsul. Și căzând la picioarele sfântului, a cerut blagoslove-

287. *Hac tertia admonitione* II, XIII, 2, 24-25, p. 178.

nie. Iară mai înainte cunoscătorul Benedict i-a muștră greșeala, zicându-i:

– Ce este aceasta, frate? Vrăjmașul²⁸⁸, care prin mijlocirea împreună-călătorului²⁸⁹ ți-a făcut amăgire, și n-a putut, nici a doua oară a te înșela n-a putut, a treia oară a biruit, și întru ceea ce a vrut te-a aruncat.

Atunci acela, cunoscându-și păcatul slăbiciunii minții, s-a aruncat la picioarele sfântului, și cu cât plângea mai mult, cu atât mai mult își cunoștea greșala.

În vremea goților²⁹⁰, Totila, craiul goților, auzind de isprăvile sfântului și cum că este plin de darul proorociei, a purces la mânăstire și, stând departe de mânăstire, a dat știre fericitului despre venirea lui. Iar sfântul a zis să vină, dar Totila, socotind cum că nu este cu putință ca omul muritor să fie părtaș darului proorocesc, a cutezat să-l încerce. Deci îl îmbracă pe unul din spătari, cu numele Rügpu²⁹¹, cu hainele sale și cu încălțăminte sa și îi porunci ca în numele lui să se ducă la cuviosul. I-a dat încă și alai²⁹² mult, precum este rânduiala crailor, și i-a trimis

288. *Malignus hostis* II, XIII, 3, 29, p. 178.

289. *Conuiator* III, XIII, 3,

290. *Gothorum namque temporibus* II, XIII, 1, 1, p. 180. Este vorba de ostrogoți, populație germanică venită din Europa de Răsărit în Italia sub Teodoric în 493. Regele Totila (541-552) s-a luptat pentru redobândirea puterii care le fusese luată de armatele împăratului Justinian. Evenimentul descris a avut loc probabil în timpul campaniei împotriva orașului Napoli, pe care l-a cucerit în 543.

291. Denumire gotă; în textul grec: Riggon.

292. În manuscris: „halaiu”.

cu el și pe comiții^{292a} Vult²⁹³, Ruderic²⁹⁴ și Vida²⁹⁵; și mulțime de boieri de-a dreapta și de-a stânga, și ostași a poruncit să meargă, socotind printr-acest amăgitor chip și mincinoasă arătare să înșele pe robul lui Dumnezeu. Ajungând așa-dar Ringon la mânăstire, înconjurat de rânduiala ostașilor și a boierilor, sfântul ședea într-un loc înalt și-l privea; și mai înainte de a sosi, Ringon fiind încă la depărtare de loc, însă destul cât să i se audă glasul, a strigat sfântul zicând: „Leapădă, fiule, ceea ce porți, că nu sunt ale tale”. Acestea auzind Ringon și, căzând la pământ, s-a minunat și s-a înspăimântat și s-a căit de ceea ce a făcut, că pe acest om sfânt și mai înainte văzător bărbat a îndrăznit să-l ispitească. Deci toți câți erau cu dânsul au căzut și i s-au închinat omului lui Dumnezeu; și după ce s-au sculat, n-au cutezat a se apropia de sfântul, ci s-au întors la craiul lor tremurând și defăimându-se pe ei înșiși pentru necuviința lor. Atunci s-a sculat și Totila și a venit la sfântul; și văzându-l de departe, șezând, n-a cutezat a se apropia, ci aruncându-se la pământ, cerea iertăciune. Iar robul lui Dumnezeu de două și de trei ori l-a strigat, și văzând că de frica lui nu se ridică, s-a sculat și s-a dus el însuși de l-a ridicat, și l-a certat pentru faptele lui, și, în scurtă vorbă, toate câte urmau să i se întâmple mai înainte i le-a spus lui, zicând:

292a. Traducerea românească echivalează denumirile demnitarilor goți cu cele ale dregătorilor de la curtea domnească medievală din Țara Românească.

293. În textul grec: Vulterikon.

294. Ruderic a fost omorât la Ostia, în decembrie 546, la câteva zile înainte de cucerirea Romei.

295. În textul grec: Brendinon.

– Multe rele ai făcut și faci, deci părăsește-te²⁹⁶ de acestea, pocăiește-te, fie și acum; să știi că vei intra în Roma și ai să treci marea, nouă ani ai să împărățești, iar întru al zecelea te săvârșești.

Acestea auzind Totila și înspăimântat de acea deznădăjduită proorocie a fericitului, s-a aruncat iarăși la pământ și, cerând blagoslovenie, s-a dus, și de atunci și-a schimbat neomenia și asprimea sa²⁹⁷ pentru ale cuviosului învățături și folositoare dojeniri. N-a trecut multă vreme și în Roma, unde avea să intre, a ajuns, și-a stăpânit-o, și s-a dus în Sicilia. Iar în anul al zecelea al împărăției lui, dumnezeiasca judecată l-a tăiat după a sfântului proorocie și, împreună cu împărăția, și viața i-a pierit.

Iar după aceasta, episcopul Bisericii Kanusiei²⁹⁸ venind după obicei la marele Benedict, că pentru sfințenia petrecerii lui foarte îl iubea sfântul, și șezând împreună la vorbă și pomenind de intrarea craiului Totila în Roma și de pieirea Romei, zicea episcopul către fericitul că de acest crai se va pustii Roma, că oamenii mai mult nu o vor locui. Dar omul lui Dumnezeu i-a răspuns că Roma nu se va dărâma de către barbari, ci de cei de alt neam, și de stihii, adică de trăsnete și de tulburări²⁹⁹ și de cutremur clătănându-se, se va prăpădi. Iar tainele proorociei

296. A se părăsi – a se lepăda. *Iam aliquando ab iniquitate conpescere* II, XV, 1, 9-10, p. 182.

297. *Atque ex illo iam tempore minus crudelis fuit* II, XV, 2, 13-14, p. 182.

298. Este vorba de episcopul Sabin de Canosa, în sudul Italiei, la aproximativ 150 de km de Monte Cassino.

299. *Turbine* – furtuni, tornade, cicloane II, XV, 3, 27, p. 184.

cinstului părinte, decât soarele mai luminat³⁰⁰, se văd și toți le vedem cu ochii noștri, că acum înlăuntru, în această mare și prea frumoasă Romă, nu vedem altceva decât case scufundate și biserici căzute și zidurile ei surpate, că din potrivniciile vremilor cele de mai multe feluri, și de cutremure, frumusețea zidurilor a căzut³⁰¹.

Această tâlcuire a cuviosului, de Dumnezeu dată, a făcut-o către mine evlaviosul Onorat³⁰², ucenicul sfântului; și zicea el că le-a auzit nu de la sfântul, ci de la niște frați cucernici, care, încredințându-se de adevăr, l-au mărturisit.

Întru aceeași vreme un cleric de la biserica Achiniilor³⁰³ era bântuit de necuratul diavol. Iar cuviosul Costandie³⁰⁴, episcopul acestuia, l-a trimis la multe racle ale sfinților ca să se tămăduiască. Dar sfinții lui Dumnezeu mucenici nu l-au tămăduit, pentru ca să vădească bogăția darului tămăduitor al sfântului Benedict. Deci s-a dus el la sfântul Benedict care, prin rugăciuni, l-a gonit pe cel-rău, și pe cleric l-a făcut sănătos și l-a slobozit, zicându-i: „Du-te, iată, sănătos te-ai făcut, carne mai mult să nu mănânci, și la treapta preoției să nu te sui³⁰⁵, căci în ziua în care vei în-

300. *Luce clariora* II, XV, 3, 26, p. 184.

301. Despre invadatorii Romei și vitregiile la care a fost supusă Cetatea Eternă, vezi T. Hodgkin, *Italy and Her Invaders* IV, Oxford, 1896.

302. La vremea relatării, Onorat (Honoratus) era stareț la Subiaco. Se pare că a fost și călugăr la mănăstirea Monte Cassino.

303. Din Aquino, la aproximativ 10 km la vest de Monte Cassino. *Aquinensis ecclesiae* II, XVI, 1, 1, p. 184.

304. Constantius II, XVI, 1, 3, p. 184.

305. Să nu înainteze în funcțiile sacerdotale. În textul latin: *Ad sacrum uero ordinem nunquam accedere praesumas* II, XVII, 1, 10-11, p. 186.

drăzni să te sui, îndată iarăși te vei îndrăci și mai rău". Dar el, după ce s-a dus întru ale sale, a uitat porunca și, după câțiva ani, când i-a văzut pe cei mai de mult din cinul preoțesc că au murit, și pe cei mai mici decât dânsul că se făceau preoți, s-a suit și el la treapta preoțească și, îndată, ca o fiară sălbatică intrând diavolul într-însul, fără de milă până la moarte l-a scuturat pe el.

Era un oarecare creștin,³⁰⁶ tot de o numire cu sfântul Benedict³⁰⁷ și acesta numindu-se [Benedict – Theopropus], care, învățat fiind sub a aceluia de Dumnezeu înțelepțită învățătură,³⁰⁸ a lăsat lumea și, venind către Dumnezeu, a câștigat îndrăznire la sfântul. Acesta, după obicei, venind odată la cuviosul și intrând în chilie, l-a aflat pe acest dumnezeiesc bărbat că plângea cu amar și se tânguia mult; și văzând cum îi curgeau lacrimile, mult s-a minunat, căci nu-l văzuse într-altă vreme niciodată în ceasul rugăciunii să lăcrimeze, ci numai să suspine din inimă. Deci, spăimântându-se, l-a întrebat pe sfântul din ce pricină, iar purtătorul de Dumnezeu părinte i-a răspuns zicând:

– Toată mănăstirea aceasta, pe care cu ajutorul lui Dumnezeu am zidit-o, și toate câte am gătit acestor frați, cu judecățile Atotputernicului Dumnezeu, celor de alt neam³⁰⁹ se vor da, și de abia cu [neîncetata] rugăciune am împlănit pe

306. *Religiosus vir.*

307. Este vorba de Theopropus. Papa Zaharia îl redă ca sinonim pentru Benedict. Migne, PL, 66, S. *Benedictii Prolegomena*, XVII, col. 167; SC II, XVII, 2, 14, p. 192.

308. Aflat sub îndrumarea Sf. Benedict.

309. *Gentibus* II, XVII, 1, 11, p. 192.

Dumnezeu să-mi dăruiască sufletele celor în Hristos ai mei frați, care sunt în mănăstire.

Iar Benedict³¹⁰ auzind proorocia sfântului său din mănăstire s-a minunat. Dar noi vedem acum că s-a prăpădit mănăstirea de neamul lombarzilor³¹¹. Deci odihnindu-se frații, pe la miezul nopții, de năprasnă năvălind în mănăstire longobarzii și pe toate ale mănăstirii răpindu-le³¹², n-au prins nici un călugăr, căci i-au păzit rugăciunile omului lui Dumnezeu, pentru ca iar să li se arate tuturor darul dumnezeieștii puteri care era într-însul; căci credincios este Dumnezeu întru făgăduințele Sale, și ceea ce a făgăduit iubitului său rob Benedict a săvârșit, pentru că, deși avururile mănăstirii prin slobozirea lui Dumnezeu au fost prădate, dar viața fraților de la Domnul i s-a dăruit lui. Așa citim că și fericitul apostol Pavel, rugându-se lui Dumnezeu pentru viața celor ce erau împreună cu dânsul, îndată s-a auzit cum că marfa corabiei și însăși corabia s-au prăpădit, dar oamenilor mântuire de la Domnul li s-a dăruit³¹³.

Într-altă vreme, iarăși, Exilarator³¹⁴ al nostru a fost trimis la omul lui Dumnezeu de către stăpânul său cu două ploști de vin. Acesta pe una a ascuns-o, și doar pe cealaltă a dus-o la sfântul;

310. Vezi nota 307, supra.

311. Mănăstirea a fost distrusă de Zotto în 589, în vremea stareșului Bonitus, urmașul lui Constantin și Simplicius, și a fost rezidită abia în 720 sub stareșul Petronax.

312. A răpi – a jefui. În textul latin: *qui diripientes omnia* II, XVII, 2, 18, p. 192.

313. Cf. Faptele Apostolilor 27, 22-24.

314. *Exhilaratus noster* II, XVIII, 1, 1, p. 194.

iar mai înainte văzătorul acela părinte, pe care nu l-a putut amăgi ceea ce el a făcut, a primit-o și a mulțumit pentru plosca pe care i-a adus-o. Iar pentru cealaltă i-a poruncit zicând:

– Vezi, fiule, din plosca pe care ai ascuns-o venind pe drum, să nu cumva să bei, ci să o verși; cu luare-aminte să verși vinul, și vei vedea ce are înlăuntru.

Iar Exilarator, rușinându-se, a bătut metanie și s-a întors; și venind la locul unde ascunsese plosca, a aplecat-o ca să o deșerte și să încerce cuvântul, și îndată un șarpe a țâșnit din ploscă.

Era un sat, nu departe de mănăstirea sfântului, unde neguțătorii făceau târg; și în satul acela erau mulți închinători la idoli. Luminați toți de cea folositoare de suflet și aleasă învățătură a sfântului, s-au întors la credința lui Dumnezeu cea mântuitoare. Erau în acest sat și fecioare evlavioase și cucernice³¹⁵, și pentru multa lor sfințenie el își trimitea ucenicii săi ca să le sfătuiască și să le învețe. Într-una din zile, după obicei, l-a trimis pe unul dintre călugări, spre folosul lor cel sufletesc. Iar el, după ce le-a învățat, rugat fiind, a primit de la călugărițe șervete și le-a pus în sân³¹⁶. Venind la mănăstire, sfântul l-a muștrat strașnic, zicându-i: „Frate, cum a intrat nelegiuirea în sânul tău?”³¹⁷. Iar el, spăimântându-se și de frică uitându-și greșala, nu pricepea ce zice părintele. Apoi i-a zis sfântul: „Au doar n-am

315. *Sanctimoniales feminae* – călugărițe II, XVIII, 1, 4, p. 194.

316. *Abscondit in sinu* II, XVIII, 1, 9, p. 194.

317. *Quomodo ingressa est iniquitas in sinu tuo?* II, XVIII, 2, 11-12, p. 196.

fost eu acolo de față când de la sfintele fecioare ai primit șervetele și le-ai ascuns în sân?”. Iar el auzind acestea, căzând la tălpile³¹⁸ sfântului și stând, zicea: „Am greșit”, și, sculându-se, a scos din sân șervetele și le-a pus înaintea sfântului³¹⁹.

Într-altă zi, seara, la ceasul când sfântul obișnuia să mănânce puțină mâncare, un călugăr, fiu al unui defensor³²⁰, ținea sfeșnicul de lumină. Și mâncând sfântul, a început dracul mândriei să-l supere pe cel ce ținea sfeșnicul și să-i aducă gânduri de înălțare, și zicea în sine: „Cine este acesta înaintea căruia eu stau și-i slujesc ca o slugă și-i țin sfeșnicul?”. Acestea gândea el în sinea sa. Iar cuviosul Benedict, care era luminat cu darul mai înainte vederii, l-a muștrat cu îndurare părintească și i-a zis:

– Închide și-ți pecetluiește inima, frate, că intră gândurile mândriei și odrăslesc în trup, și ia aminte.

Deci chemând pe frați, le-a poruncit de i-au luat sfeșnicul din mâinile lui, iar el, ieșind afară, ședea și plângea. Și întrebat fiind de frați ce a făcut de s-a scârbit³²¹ sfântul de el, le-a spus despre diavolescul cuget care s-a suit în inima lui; cum s-a umflat de vântul mândriei³²², și ce gânduri a avut asupra sfântului, și ce zicea în

318. La picioarele.

319. S.P. Benedicti, *Regula Commentata*, în PL, 66, LIV, 691 col. 767-768; Cf. Doyle, *St. Benedict's Rule*, 54, 69-70.

320. *Defensor* – funcție oficială, probabil *defensor civitatis*, cel care apăra populația împotriva necinstei percepătorilor de impozite și taxe.

321. A se scârbi – a fi nemulțumit.

322. *Quanto superbiae spiritu intumuerat* II, XX, 2, 2-3, p. 196-198.

inima lui despre sfânt – și s-a descoperit tuturor otrava pe care o ascundea în inima lui, și s-au minunat frații de limpezimea mai înainte vederii sfântului, că cele semănate în cuget de diavol nu pot să-l amăgească pe cel cuvios.

În părțile Campaniei s-a făcut foamete și strâmtorare de toate cele de nevoie pentru hrană³²³. Deci era lipsă și la mănăstirea sfântului, și nu aveau frații mai mult decât cinci pâini³²⁴; și văzându-i pe ei cinstitul părinte mahniti, le zicea: „De ce vă scârbiți³²⁵ pentru pâine, fraților? Astăzi aveți lipsă, și mâine vă veți sătura”. Și a doua zi s-au aflat înaintea porților mănăstirii saci cu făină, două sute de banițe; căci Dumnezeu, Cel ce poartă de grijă tuturor oamenilor, le-a zis unora, pe care nicidecum nu-i cunoșteau frații, de au venit și i-au pus înaintea porții mănăstirii. Și, minunându-se de cea prea slăvită minune a sfântului, L-au slăvit pe Dumnezeu și s-au învățat ca mai mult să nu se scârbească³²⁶ când se va întâmpla lipsă de grâu, zălog³²⁷ având pe cea către Dumnezeu îndrăzneală a sfântului.

Cât despre darul proorocirii, trebuie să știm că mintea proorocilor nu obișnuiește [El] totdeauna să o lumineze, ci la vreme, după cum s-a scris despre Sfântul Duh în Evanghelie că suflă unde voiește³²⁸. Drept aceasta și proorocul Na-

323. Se pare că este vorba de marea foamete din 537-538.

324. Cf. Matei 14, 17; Marcu 6, 38; Luca 9, 13; Ioan 6, 9.

325. *Contristatur* – a fi triști II, XXII, 10, p. 198.

326. A (se) scârbi – a (se) întrista; a (se) supăra.

327. *Chezășie*.

328. Cf. Ioan 3, 8.

tan, rugat fiind de împăratul David să-i spună dacă Dumnezeu binevoiește ca să zidească el lăcaș Domnului, mai întâi l-a sfătuit, după aceea l-a oprit³²⁹. Iar proorocul Elisei a văzut-o pe femeia care plângea, dar pricina nu o știa, și către sluga sa Gaezi³³⁰, care o oprea să se apropie, zicea: „Las-o, că scârbit³³¹ este sufletul ei; și Domnul a ascuns de mine și nu mi-a descoperit”³³². Iar aceasta o face Dumnezeu cu iconomie, că Duhul proorociei uneori să dă, alteori se ridică³³³. În acest chip, mintea proorocilor uneori o înalță, iar alteori o smerește, așa încât proorocii, primind pe Duhul, să cunoască cele ce sunt în suflete de la Dumnezeu, și dar neprimind, să înțeleagă ceea ce sunt, cum că adică sunt pământ și cenușă³³⁴. Drept aceea și David zice: „Iar eu sunt vierme, și nu om”. De aici să ne întoarcem la cuvântul ce ne stă înainte, al sfântului Benedict.

Într-altă vreme, l-a rugat un om credincios și prea evlavios ca să trimită în satul lui, aflat aproape de cetatea Tarakinon³³⁵, să zidească acolo mănăstire. Și chemând sfântul pe ucenicii pe care îi socotea că sunt iscușiți la acest lucru, și ridicând și egumen, și așezând și iconom, i-a trimis în pace. Le-a și făgăduit și le-a zis: „Duceți-vă,

329. 2 Regi 7.

330. Ghehazi, 4 Regi 4, 27.

331. Citește: întristat.

332. „Las-o, căci este cu sufletul amărât și Domnul a ascuns aceasta de mine și nu mi-a arătat”. Cf. 4 Regi 4, 27.

333. A se ridica – a se lua.

334. *Facere* 18, 27.

335. Terracina. Port la aproximativ 50 de km la sud vest de Monte Cassino. În timpul scrierii *Dialogurilor*, portul era încă sub stăpânirea romanilor.

fraților, și în cutare zi vin și eu la voi și vă voi arăta în care loc se cuvine a se zidi lăcașul și în care loc trapeza, și în care arhondaricul³³⁶, și celelalte câte trebuiesc”. Deci, luând frații blagoslovenia sfântului, au purces și au adunat toate cele trebuincioase la zidire. Și locul l-au curățat, și toate le-au gătit ca, venind sfântul, să le găsească gata și să pună în orânduială numai zidurile. Iar în noaptea aceea, dinaintea zilei în care a făgăduit sfântul să vină, li s-a arătat egumenu-lui și iconomului și le-a arătat cu de-amănuntul toate câte se cuvenea a face. Iar după ce s-au deșteptat, cu frică și cu bucurie și-au povestit unul altuia vedenia. Deci, incredințându-se că vine, îl așteptau. Dar după ce a trecut ziua aceea și n-a venit, s-au mâhnit și, ducându-se la el, l-au întrebat din ce pricină n-a venit. Și a zis către ei prietenul lui Dumnezeu Benedict: „Pentru ce, fraților, ziceți acestea? N-am venit după cum v-am făgăduit? Au nu v-am spus?”. Apoi a mai zis sfântul: „Dar nu m-am arătat vouă amândurora în timp ce dormeați voi noaptea, și v-am arătat unde și cum să se zidească mănăstirea? Duceți-vă și, precum ați văzut și cu mâna v-am arătat, așa să o zidiți”. Iar ei auzind acestea, minunându-se, s-au întors și pe toate ale mănăstirii, după cum prin vedenie s-au rânduit, așa le-au zidit.

Astfel a fost purtătorul de Dumnezeu părintele nostru Benedict întru facerea de minuni și întru proorociei; dar și cuvântul lui [nu se putea] să nu se împlinească prin dumnezeiască putere și, în scurt, totdeauna era lucrător. Iar nu fără is-

336. Casă de oaspeți.

pravă, căci omul cel ce-și are inima către înălțimi, din gura lui nu iese niciodată cuvânt deșert³³⁷. Chiar dacă s-a întâmplat uneori să rostească și cuvânt cumplit, era cuvântul lui puternic și nu rămânea jos, căci nu certa cu temere, nici cu îndoire, ci cu hotărâre. Și ascultați, ca să înțelegeți, ceea ce se zice:

Departate de mănăstire, două fecioare pustnice de neam bine credincios ședeau în casa lor și se pustniceau³³⁸. Iar un bărbat oarecare îmbunătățit și evlavios³³⁹ le slujea. Dar nu se întâmplă ca toți cei de bun neam să aibă minte ca să cunoască și să se arate plini de cucernicie în lumea aceasta și să se smerească pe sine și să nu socotească că sunt mai buni decât alții, pentru că de ar fi avut minte ca să cunoască, aceste sfinte femei nu l-ar fi defăimat și nu l-ar fi ocărât pe bietul om, care cu sânguință le slujea. Drept aceea, neputând suferi, a venit [acela] la omul lui Dumnezeu și i-a descoperit cea a fecioarelor nemulțumitoare minte și necinstea pe care o primește de la dânsule. Iar purtătorul de semne părinte, auzind, le-a înștiințat pe acestea zicând: „Îndreptați-vă și limba să v-o înțelepțiți, că de nu vă veți îndrepta, nu vă voi mai cumineca”³⁴⁰. Deci această hotărâre a neîmpărtășirii, nu ca o legătură a lor, ci cu adevărat ca să le îndrepte le-a trimis, și cu iconomie și părintește le-a zis, voind să le îndrepteze cu temerea aceasta mintea lor

337. Necuvenit.

338. A se pustnici = a se nevoi.

339. *Religiosus vir* II, XXIII, 2, 10, p. 206.

340. Neascultarea și necuviința pot fi pedepsite cu oprirea de la Sf. Împărtășanie.

cea nemulțumitoare. Dar acelea nu s-au îndreptat, nici nu au pus la inimă cuvântul și sfătuirea sfântului. Iar după puține zile au murit și au fost prohodite în biserică. Iar când se făcea Sfânta Liturghie și, după obicei, diaconul zicea ca cel care nu se împărtășește să iasă din biserică³⁴¹, atunci femeia care le-a crescut³⁴² pe numitele fecioare și care aducea la biserică, după obicei, pentru sufletele lor, le vede pe dânsule, – înfricoșat este cuvântul! –, ieșind din morminte și din biserică. Și după ce a văzut aceasta de multe ori, și-a adus aminte cum că omul lui Dumnezeu le-a oprit de la împărtășirea cu dumnezeieștile Taine de nu se vor îndrepta, și cu sânguință a venit la dânsul și, cu multă tânguire, căzând la picioarele lui, i-a povestit lui acea pilduitoare și înfricoșată vedere.

Iar sfântul milostivindu-se, ca un îndurător, a luat o prescură³⁴³ și i-a dat-o, zicându-i ei: „Du-te și dă această prescură ca să se slujească pentru dânsule, și de acum încolo nu vor mai fi neîmpărtășite”³⁴⁴. Deci s-a adus acolo prescura aceea și s-a slujit pentru dânsule, și strigând diaconul ca cei ce nu se împărtășesc să iasă, acelea mai mult n-au ieșit din biserică, nici femeia nu le-a văzut ieșind. Deci, fără de îndoială, credem cum că atunci când s-a dat de la sfântul acea prescură și s-a slujit, atunci și acelea îndată s-au și învrednicit iertării.

341. *Si quis non communicabat, det locum* II, XXIII, 4, 29-30, p. 208.

342. *Nutrix earum* II, XXIII, 4, 30, p. 208.

343. În gr. *prosfora*, as – lat. *oblatio, oblationis*.

344. În textul latin: *excommunicatae* II, XXIII, 5, 41, p. 208.

Altădată, iarăși, un călugăr oarecare, tânăr fiind și ca un tânăr viețuind, și în lăcașul cuviosului fiind și peste măsură iubindu-și părinții, se ducea des la dânsii fără voia cuviosului. S-a întâmplat într-una din zile că, ducându-se la părinții lui precum obișnuia, în ceasul în care a intrat în casă, a murit și l-au îngropat. Dar a doua zi, au aflat trupul lui lepădat afară din pământ. Și iarăși l-au îngropat, și iarăși pământul l-a lepădat. Văzând părinții lui această jalnică minune, au alergat cu plângere la cuviosul, rugându-se ca să se milostivească asupra lui și să poruncească, prin darul de la Dumnezeu ce se sălășluiește într-însul, ca să-l ție pământul și să nu-l mai scoată afară. Văzând așadar fericitul inima lor cea plină de tânguire, s-a milostivit și cu de-adinsul³⁴⁵ făcând rugăciune pentru el către Dumnezeu, pământul n-a mai aruncat trupul lui afară, ci, după a sfântului poruncă, a rămas ținut de pământ. Vezi ce osândă a primit acela de la Dumnezeu pentru nesupunerea lui?³⁴⁶

Un alt călugăr oarecare al acestei mănăstiri, stăpănit fiind de patima leneviei, nu făcea cano-nul mănăstirii. Iar omul lui Dumnezeu nu pregeta a-l sfătui și adeseori a-l învăța, dar el nu asculta, ci încă și cu nesupunere se purta față de cuviosul, zicând să-l lase să se ducă la părinții lui. Deci, într-una din zile, supărându-se cuviosul de

345. Cu stăruință.

346. Textul latinesc relatează în acest caz faptul că Sf. Benedict a dat părinților cele sfinte pentru a le pune pe pân-tecele celui răposat. Se pare că aceasta era o practică obișnuită în Biserica din Apus la acea vreme. Cf. A. Rush, *Death, Burial in Christian Antiquity*, Washington, 1941, p. 99-101.

îndărătnicia lui, i-a poruncit cu mânie să plece din mănăstire. Și, îndată ce a ieșit acela din mănăstire, a întâlnit pe cale un balaur mare cu gura căscată, care voia să-l înghită. Iar el a început a tremura și cu mare glas să-i cheme pe frați și să zică: „Alergați! Alergați! Că balaurul acesta va să mă mănânce”. Deci alergând frații, pe balaur nu l-au văzut, iar pe el l-au aflat acolo tremurând și pipăind cu mâinile; și l-au întors în mănăstire; iar el a făgăduit că nu va mai ieși mai mult; și și-a păzit făgăduința sa.

Socotesc că nici aceasta nu este cu cale să o tac³⁴⁷, pe care am auzit-o de la Ilustrianul Antonie³⁴⁸, care povestea că un copil s-a îmbolnăvit; și i-a căzut părul și trupul i s-a umflat; și a fost trimis de tatăl său la cuviosul și, tămăduindu-se, s-a întors sănătos³⁴⁹.

Și pe cele povestite mie de către Peregrin, ucenicul fericitului, nu este cu dreptate a le tăcea. Acela mi-a spus că, într-o zi, un oarecare bărbat credincios, silit fiind de datornicul său, s-a destăinuit cuviosului, căzând la picioarele lui, și zicea că este dator doisprezece galbeni, și are mare nevoie să-i restituie celui care i-a împrumutat. Iar cuviosul cu glas blând a zis către dânsul: „Frate, iartă-mă, că n-am. Du-te, dar după două zile să te întorci”. Iar în acele două zile cuviosul n-a încetat rugăciunea; și într-o treia zi a

347. A (o) tăcea – a trece sub tăcere.

348. Transcriere rom. pentru lat. *ilustrissimus vir Antonius* II, XXVI, 1, 1-2, p. 214.

349. În textul latinesc este vorba despre servitorul tatălui lui Antonie. Cf. II, XXVI, p. 214.

venit săracul și, iată, pe o ladă plină cu legume se aflau treisprezece galbeni. Deci a poruncit cuviosul de i-au adus și i-a dat săracului, zicând către dânsul: „Du-te, fiule, și pe cei doisprezece [galbeni] dă-i celui care ți i-a împrumutat, iar unul ține-l pentru chiverniseala ta”³⁵⁰.

Și iarăși mă întorc la cea dintâi, să povestesc din cele câte am auzit de la acei patru ucenici ai lui, despre care am povestit la începutul cărții.

Era un bărbat oarecare ce îl zavistua și-l pizmuia pe un altul, iar urătorul binelui l-a îndemnat într-atât, încât să-l otrăvească; și l-a și otrăvit, că acela a băut paharul neștiind. Și cu toate că n-a murit după cum voia tovarășul lui, totuși corpul i s-a umplut de bube asemenea leprei³⁵¹. Deci ducându-l la cuviosul, fără zăbavă și-a primit³⁵² sănătatea, căci apucându-l cuviosul cu mâna dreaptă, a gonit toată boala și stricăciunea de pe trupul lui³⁵³.

În vremea aceea în care, precum am zis mai sus, era foamete în Campania³⁵⁴, credinciosul lui Dumnezeu și înțeleptul iconom Benedict n-a încetat a împărți la săraci cele de nevoie trupului, până când s-au sfârșit toate ale mănăstirii și n-a rămas decât puțin untdelemn într-o sticlă. Iar un ipodiamon³⁵⁵ cu numele Agapitos, venind la

350. Cf. Minunea săvârșită de Elisei, 4 Regi 4, 7.

351. În manuscrisul românesc: „dar s-a leproșat și s-a văzut vedere jalnică”.

352. A (-și) primi – a redobândi.

353. Vindecarea leproșilor. Cf. Matei 8, 3; Marcu 1, 41; Luca 5, 13.

354. II, XXVIII, 1, 2, p. 216; vezi nota 323.

355. *Subdiaconus* II, XXVIII, 1, 5, p. 216.

el, l-a rugat să-i dea puțin untdelemn. Iar dumnezeiescul bărbat, după ce a cugetat să dea și să risipească toate cele de pe pământ ca să le găsească în cer, a poruncit să se dea și acea ultimă rămășiță de untdelemn. Dar chelarul a zis: „Bine”, dar nu i-a dat; iar după puțin l-a întrebat fericitul pe chelar dacă i-a dat, iar acesta a zis: „Nu! Căci dacă i-aș fi dat, după porunca ta, n-ar fi rămas fraților nici o mângâiere”. Atunci, mâniindu-se prea blândul acela părinte, a poruncit fraților să arunce afară pe fereastră sticla aceea cu untdelemn, pentru ca să nu mai rămână în mănăstire nici un lucru al neascultării. Și au aruncat-o, iar jos, sub fereastră, era o grămadă de pietre multe și tari; și a căzut sticla pe pietre, dar nu s-a spart, nici nu s-a răsturnat³⁵⁶ ca să se verse untdelemnul. Deci a poruncit iubitorul de fii părinte ca să o ducă și să o dea ipodiatonului. Atunci, aducându-i pe frați, înaintea tuturor l-a muștrat pe neascultătorul călugăr pentru necredința lui și pentru neascultarea lui. Iar după ce s-a făcut aceasta, cinstitul părinte, împreună cu toți frații au stat la rugăciune. Și în locul unde se rugau era un poloboc de ulei gol³⁵⁷ și acoperit;³⁵⁸ și rugându-se dar sfântul, s-a umplut de untdelemn, care se vărsa peste tot locul. Aceasta văzând făcătorul de minuni părinte Benedict, a pus sfârșit³⁵⁹ rugăciunii, iar pe fratele acela necredincios și neascultător l-a sfătuit părintește, zicându-i: „Fiule, câștigă-ți credința neîndoită și

356. În manuscrisul românesc: „nu s-au întors”.

357. În manuscrisul românesc: „chip deșert”.

358. *Uacuu erat ab oleo doleus et coopertus* II, XXVIII, 1, 3, p. 218.

359. A pune sfârșit – a încheia.

ascultare vrednică de monahiceasca rânduială”. Iar fratele, după cuviință și spre mântuire fiind învățat de părintele său, s-a cucernicit³⁶⁰, s-a rușinat și s-a îndreptat, pentru că acest pururea pomenit părinte sfatul său îl întărea cu minuni, și nu era nimeni în soborul lui care să se teamă și să se îndoiască de făgăduințele lui, sau să fie cu necredință în cuvintele lui, și, mai vârtos, după ce s-a văzut această mare cercetare făcută de la Dumnezeu într-o cirtă³⁶¹, căci pentru o sticlă care avea puțin untdelemn a dat un butoi³⁶² atât de plin, încât se revârsa. Deci ca unui preabogat întru milă, lui Dumnezeu, să ne închinăm numelui Lui³⁶³.

Într-una din zile, ducându-se cuviosul la lăcașul sfântului Ioan, care era zidit sus în munte, a ieșit întru întâmpinarea lui tot vicleanul³⁶⁴, în chip de doctor³⁶⁵ ținând în mână corn și tripedicon³⁶⁶. Iar robul lui Dumnezeu Benedict l-a întrebat: „Unde te duci?”³⁶⁷. Diavolul a zis: „Iată, aici, la frați, mă duc să le dau curățenie”³⁶⁸. Deci s-a dus purtătorul de semne părinte și, după obicei, și-a făcut rugăciunea și, isprăvind, s-a întors de îndată. Iar vicleanul duh, aflând un călugăr

360. A se cucernici – a se smeri.

361. Într-o clipită.

362. Poloboc.

363. „Ca unui prea bogat...”, adaos în manuscrisul românesc.

364. *Antiquus hostis* – dușmanul cel vechi II, XXX, 1, 3, p. 220.

365. *In mulomedici specie* – în chip de veterinar II, XXX, 1, p. 220.

366. *Cornu et tripedicam ferens* II, XXX, 1, 4, p. 220. Cornul cu medicamente și piedica pentru animale.

367. *Quo vadis?* II, XXX, 1, 5, p. 220.

368. Medicamente.

bătrân de al sfântului care scotea apă, a intrat într-însul și-l scutura și-l muncea fără de milă. [Sfântul] i-a dat o palmă, și îndată dracul a fost izgonit din bărbat.

Cât despre minuni, trebuie să știm că sfinții le săvârșesc în felurite chipuri, adică, uneori prin rugăciune, iar alteori prin puterea dată lor, precum zice evanghelistul Ioan: „Și celor câți L-au primit le-a dat lor putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu”³⁶⁹. Deci dacă prin darul puterii lor³⁷⁰ sfinții sunt fii ai lui Dumnezeu, ce minune este atunci când cu puterea hăruiată³⁷¹ pot să facă minunile! Iar cum că în aceste două chipuri fac minuni sfinții, [aceasta o] mărturisește apostolul: pe Tavita, care murise, prin rugăciune a înviat-o³⁷², iar pe Anania și pe Safira³⁷³, care au mințit, doar i-a certat, și îndată au căzut morți. Deci după aceste două chipuri și preaiubitul rob al lui Dumnezeu Benedict făcea minunile; și ascultați-i și alte minuni ale lui:

Era un oarecare din neamul got, Tala³⁷⁴ cu numele, arian, căci toți goții erau arieni. În vremea lui Totila, craiul goților despre care am pomenit mai sus, acesta s-a aprins de mânie peste măsură împotriva bărbaților celor îmbunătățiți ai sfinteii Biserici și, împreună cu un tovarăș al său, unelteau cu neîndurare³⁷⁵. Când vedeau

369. Ioan 1, 12.

370. „Întru stăpânirea”.

371. Cf. Galateni 3, 26; 1 Ioan 3, 1.

372. Cf. Faptele Apostolilor 9, 36-41.

373. Cf. Faptele Apostolilor 5, 1-10.

374. *Zalla nomine* II, XXXI, 1, 1, p. 222. În greacă: *Tsallas*, Migne, 66, col. 189A.

375. Este posibil ca evenimentul să fi avut loc în timpul invaziei Campaniei de către goți, sub conducerea lui Totila, în a doua jumătate a anului 542 sau mai târziu.

vreun pravoslavnic sau cleric sau călugăr, într-acel ceas îl tăiau. Deci într-una din zile, aflând un țăran, l-a muncit și l-a bătut fără de milă; și nemaiputând suferi țăranul, și căutând gotul acela barbar și mândru lucrurile lui, ca să scape, țăranul i-a zis cum că le-a dat robului lui Dumnezeu Benedict. Atunci Tala a conțenit de a-l mai munci și a poruncit de i-au legat mâinile la spate în curele; și l-a pus să alerge înaintea calului ca să-l ducă și să-i arate cine este Benedict acesta; și el l-a dus la mănăstire. Deci l-au aflat pe cuvios în fața ușii chiliei sale, șezând și citind. „Iată, acesta este Benedict”, a zis țăranul. Iar gotul cel mândru, aprins de mânie, cu căutătură sălbatică se uită la cuvios, socotind să-l înspăimânte, și îi zice cu glas mare³⁷⁶: „Scoală-te, zicea el către cuviosul, scoală-te degrab și dă-mi pe loc lucrurile ce le-ai luat”. Iar cuviosul, îndată, odată cu strigările, a și ridicat ochii de pe carte și, văzând pe îngâmfatul³⁷⁷ acela Tala, și împreună cu dânsul văzându-l și pe țăranul legat, i s-a făcut milă de el; și îndată o minune a urmat, taină mai presus de toată înțelegerea, căci îndată ce și-a aruncat căutătura³⁷⁸ cea de Dumnezeu luminată asupra celui legat, s-au dezlegat curelele și au căzut. Aceasta văzând Tala, s-a îngrozit și, cuprins fiind de frică, a căzut la pământ și și-a pus grumazul, cel mai înainte înălțat prin mândrie, sub cinstitele tălpi ale omului lui Dumnezeu și cerea blagoslovenie. Iar cuviosul, fără a se scula din locul său, chemând frații, le-a poruncit: „Luați-l pe

376. *Magnis coepit vocibus clamare* II, XXXI, 2, 23-24, p. 224.

377. „Îngîhnatul”.

378. Privire.

acesta și dați-i să mănânce”. Atunci ticălosul Tala, venindu-și întru sine³⁷⁹ și cunoscându-și greșala și mărturisind-o, a stat și l-a ascultat pe sfântul, care îl sfătuia și-i zicea să se lase de aici înainte de toată cruzimea și neomenia. Și așa Tala, cu altă minte și cu mare umilință, s-a întors de la mănăstire înfrânt și smerit cu duhul, și n-a mai cerut nimic de la țaran, pe care omul lui Dumnezeu, fără a-l atinge și fără a spune ceva, ci numai uitându-se, cu privirea l-a dezlegat.

Întă, aceasta este ceea ce am zis: cel care cu îndrăznire slujește Atotputernicului Dumnezeu, uneori, adică întru stăpânire³⁸⁰, a făcut minuni, iar alteori, prin rugăciune. Deci minunea aceasta a fost după puterea primită³⁸¹, precum și cea cu pământuirea, pe care am spus-o mai sus, iar despre alte minuni pe care le-a făcut prin rugăciune, am spus multe și încă voi mai spune. Dar mai ascultați-o și pe aceasta:

Într-o zi s-a dus cuviosul la țarină împreună cu frații, iar un plugar a venit în mănăstire, plângând și ținându-l în brațe pe fiul său care atunci, cu puțin mai înainte, murise. Și căutându-l pe prea luminatul Benedict și înștiințându-se că este la țarină și lucrează împreună cu frații și are să zăbovească, a lăsat el mortul înaintea porții mănăstirii și a alergat către cuviosul tocmai când cuviosul lăsase lucrul și venea la mănăstire cu frații. Văzându-l, tatăl copilului celui mort a început cu lacrimi a striga către cuviosul și a zice: „Dă-mi pe fiul meu!”³⁸². Iar cuviosul, mirându-se

379. A-și veni întru sine – a-și veni în fire.

380. Vezi supra, nota 369.

381. Idem.

382. *Redde filium meum* II, XXXII, 2, 11, p. 226.

de cuvânt, s-a oprit și a zis către el: „Au dar eu am luat pe fiul tău?”³⁸³. Acela a zis: „Fiul meu a murit, cinstite părinte, ci vino de-l înviază!”. Acestea auzind făcătorul de minuni părinte și tare fiindu-i jale, a zis: „Depărtați-vă, fraților, depărtați-vă! Aceste lucruri nu sunt ale noastre, ci ale sfinților apostoli³⁸⁴, de ce voiți a vă împovăra cu sarcini pe care nu puteți să le ridicați?”. Iar tatăl celui mort a mai rămas și-l ruga, incredințându-l și jurându-se că: „Nu mă voi duce de nu-mi vei învia fiul”. Deci l-a întrebat cuviosul zicând: „Unde este trupul mortului?”. „În poarta mănăstirii, cinstite părinte”, a răspuns tatăl. Atunci, venind sfântul acolo împreună cu frații, și-a plecat genunchii la rugăciune și și-a plecat cinstitul cap deasupra trupului copilului, apoi s-a sculat și și-a ridicat mâinile către cer și a zis: „Doamne, Dumnezeule, nu te uita la păcatele, ci la credința omului acestuia, care se cucerește³⁸⁵ și se roagă să i se învieze fiul. Deci, dar, trimite în trupul acesta sufletul pe care l-ai luat”. Și încă neisprăvind rugăciunea, sufletul a intrat în trup; și s-a cutremurat tot trupul copilului și, tremurând, pipăia cu mâna, așa încât toți cei ce erau acolo, frații, și au văzut această înfricoșată lucrare de minune făcută de sfântul, s-au minunat. Și apucându-l sfântul de mână, l-a dat viu tatălui său.

Această minune n-a fost după puterea dată³⁸⁶ lui, ci s-a rugat el și a cerut ca să se puterniceze³⁸⁷

383. *Numquid ego tibi filium tuum abstulsi?* II, XXXII, 2, 13, p. 228.

384. Cf. Faptele Apostolilor 9, 36-41; 20, 9, 10.

385. Cf. Isaia 38, 16.

386. „Întru stăpânirea”.

387. A se puternici – a se împuternici.

pentru a o face apoi sfântul. Dar sunt lucruri pe care câteodată sfinții le cer de la Dumnezeu, și nu le câștigă³⁸⁸. Că cine este în viață aceasta mai presus decât Pavel? Dar și acesta, pentru nepuțința trupului său, de trei ori s-a rugat, și nu a fost auzit, și lucrul pe care îl poftea să-l câștige nu s-a putut³⁸⁹. Deci și despre cinstitul părinte Benedict să vă povestesc că a cerut un lucru, și n-a putut să-l săvârșească.

Acest fericit avea o soră cu numele Scholastica³⁹⁰; aceasta, prin bunăvoința Atotputernicului Dumnezeu, din tinerețe a îmbrățișat viața cea curată. Deci aceasta, o dată într-un an, obișnuia de venea la fericitul acesta, fratele ei, iar fericitul, împreună cu ucenicii săi, se pogora la o casă aproape de poarta mănăstirii, și acolo vorbeau împreună. Ducându-se așadar într-una din zile după obicei la casa aceea, au petrecut toată ziua în convorbiri duhovnicești și tâlcuiri ale celor de Dumnezeu insuflăte Scripturi. Iar după ce s-a înserat și deci a înnoptat, au șezut și au mâncat.

Deci mâncând și vorbind din Sfintele Scripturi, au zăbovit și cea mai mare parte a nopții a trecut. Iară sfânta aceea și cinstita fecioară și soră după trup a sfântului a cerut zicând: „Rogu-te, fratele meu, să nu mă lași noaptea aceasta, ci să o petrecem și să se facă ziuă vorbind, pentru cereasca bucurie și pentru viața cea veșnică”. Către care a răspuns fericitul: „Ce zici, sora mea? Eu nu pot să rămân afară din chilia mea”. Și atâta era de frumoasă vremea și senină, încât

388. A câștiga – a dobândi.

389. Cf. 2 Corinteni 12, 7-9.

390. Denumire latinească.

nor nu se vedea. Iar sfințita aceea fecioară, văzând că fratele ei nu s-a plecat la rugăciunea ei, și-a împreunat mâinile³⁹¹ și le-a pus pe masă, și deasupra mâinilor și-a plecat capul, și se ruga cu trezvie Atputernicului Dumnezeu. Deci îndată ce și-a ridicat capul de pe masă, s-au pornit atâtea fulgere și tunete și atâta ploaie s-a pogorât, încât nici fratele ei, nici soborul lui n-au putut să meargă la mănăstire, și nici din pragul ușii casei afară nu puteau să iasă; poate că aceasta s-a făcut pentru rugăciunea sfintei și pentru lacrimile ce le-a vărsat rezemându-și capul deasupra mesei. Iar sfântul, după ce a socotit și a văzut că a se duce în mănăstire, precum voia și zicea, era cu nepuțință din pricina tulburării fulgerelor și a tunetelor celor mari și pentru potopul ploii aceleia, s-a mâhnit și a zis către sora sa: „Să te ierte pe tine Atotputernicul Dumnezeu, soro, ce este aceasta ce ai făcut?”. Iar ea răspunzând a zis: „Eu te-am rugat, și nu m-ai ascultat; L-am rugat pe Domnul și m-a auzit. Acum dar ieși, dacă poți, și lăsându-mă, du-te la mănăstire”. Deci rămânând sfântul, vrând nevrând, acolo, toată noaptea aceea priveghind întru cuvântul vieții celei veșnice și întru citirea Sfintelor Scripturi a petrecut.

Deci aceasta am spus-o ca să arăt că sfântul a voit să facă un lucru, și n-a putut, căci, precum am zis, sunt și lucruri pe care uneori sfinții le cer de la Dumnezeu, dar nu le dobândesc. Iar dimineața cinstita fecioară s-a dus la chilia ei, și omul lui Dumnezeu, în mănăstire.

391. În manuscrisul românesc: „și-a încleștat degetele mâinilor”.

Și după trei zile, stând în chilia sa, și-a ridicat ochii în văzduh și a văzut sfântul suflet al cuvioasei lui surori care ieșise din trup în chip de porumbiță și se înălța la ceruri; și bucurându-se împreună de acest fel de slavă a surorii lui, cu cântări și cu laude a dat mulțumită Atotputernicului Dumnezeu și le-a arătat fraților săvârșirea ei. Pe aceștia îndată i-a trimis să aducă în mănăstire cuviosul ei trup și să-l îngroape în mormântul ce-l gătise pentru sine, căci mintea lor, totdeauna fiind unită întru Duhul Sfânt și către Dumnezeu totdeauna pironită,³⁹² unul cu altul trupurile sfințite ale acestora nici mormântul a le despărți nu a putut.

Altă dată, iarăși, diaconul³⁹³ și egumenul mănăstirii din părțile Campaniei, ce este zidită de Liberie Patrichie³⁹⁴, a venit la fericitul părinte Benedict pentru cercetare, după cum obișnuia, deoarece și el era plin de aceste învățături. Deci adăpându-se ei unul pe altul cu cele izvorătoare de miere cuvinte despre viața cea veșnică, hrană prea dulce primeau și de cereasca moștenire cu nesățioasă dorire fiind prinși și cu aceasta de-a pururea desfătându-se, se vedeau pe ei înșiși neîndestulați de duhovniceasca hrană, iar cealaltă [pâine], căci trupul are trebuință și de hrană simțitoare, suspinând o mâncau. Iar când a fost de trebuință a se liniști³⁹⁵, cuviosul părinte Be-

392. A pironi – a aținti.

393. Este vorba de diaconul Servandus II, XXXV, 1, 1, p. 236.

394. Vezi nota 9, *supra*. Liberie Patricianul – Senator Liberius. A avut o carieră strălucită între anii 484-554, despre care vorbesc Procopie, Iordanes ș.a. În timpul prefecturii sale, viața monahală a cunoscut o intensă dezvoltare.

395. Când a venit vremea de a se culca.

nedict s-a suit în pirgul³⁹⁶ său și, așijderea, dedesubt, oaspetele său³⁹⁷. Deci în dreptul pirgului era altă locuință, în care ședeau ucenicii celor doi. Iar robul lui Dumnezeu Benedict încă priveghind întru rugăciune, frații dormeau; și stând la fereastră și pe Atotputernicul Dumnezeu îmblânzindu-L³⁹⁸, de năprasnă, atunci, în adâncul nopții, ridicând ochii, a văzut și, iată, multă revărsare de lumină s-a arătat din cer, încât a fugit întunericul nopții și de multă lumină s-a luminat noaptea, așa încât și lumina zilei o covârșea. Deci s-a întâmplat în vremea vedeniei aceleia o taină plină de minune, precum mai pe urmă a povestit acel părinte care vorbea despre ceea ce a văzut: Și, iată, toată lumea, toți oamenii pământului erau adunați ca sub o rază a soarelui și, încă privind la strălucirea acelei lumini³⁹⁹, a văzut sfântul suflet al lui Ghermano⁴⁰⁰, episcopul Catunei⁴⁰¹, în sferă de foc⁴⁰² suindu-l la cer sfinții îngeri. Atunci cinstitul părinte Benedict voinde a-l face părtaș și mărturie acestei înfricoșate vederi pe Servand diaconul, l-a strigat de două sau de trei ori cu glas tare. Iar el, tulburat de acea neobișnuită strigare a părintelui și înspăimântat, s-a suit drept

396. *Pyrgos, ou – turris, is – tum de pază, tum de veghe*. Este vorba de turnul de pază din incinta vechii fortărețe.

397. *In eius quoque inferioribus se Servandus diaconus conlocavit II, XXXV, 2, 2-3, p. 236.*

398. A îmblânzi – a implora (bunătatea lui Dumnezeu).

399. Cf. Fapte 9, 3.

400. Germanus era deja episcop în anul 519. Rămâne în scaun până la moarte, în 541, fiind urmat de Victor, consacrat ca episcop la 23 februarie 545. Vezi J. Chapman, *Saint Benedict and the Sixth Century*, London, 1929, p. 125-126.

401. Localitate la aproximativ 70 km sud vest de Cassino.

402. *Sphera ignea II, XXXV, 3, 28, p. 238.*

în pîrg, și a văzut așadar nu toată vedenia, ci mică parte din lumina aceea; și spăimântându-se de minunea aceea, omul lui Dumnezeu Benedict i-a povestit toate câte le-a văzut dintru început. Și îndată a trimis în cetatea Cașina⁴⁰³ la prea nevoitorul bărbat Teoprepon⁴⁰⁴, ca să trimită în orașul Kapua⁴⁰⁵ să afle cele despre Ghermano episcopul și să-i vestească; și l-a înștiințat cum că răposase; și cercetând cuviosul, a înțeles că Ghermano s-a săvârșit chiar în ceasul în care a văzut el cea în sus, către cer, a lui călătorie.

Cu bucurie aș fi voit încă să mai povestesc și multe altele despre acel cinstit bărbat Benedict, dar le las, fiindcă voiesc și am a povesti și despre lucrurile altor sfinți; aceasta numai voi să o știți, că, pe lângă minunile prin care s-a preaslăvit întru această lume acest om al lui Dumnezeu, nu puțin s-a mărit și a strălucit și prin învățătura cuvântului, că el a așezat canoane călugărilor cu minunată socoteală și cu cuvânt luminat, despre ale cărui obiceiuri [nevoințe]⁴⁰⁶ și petrecere cel ce voiește a ști cu de-amănuntul să citească scrisorile sale, canonul său, adică, tipicul lui, și va înțelege că acest sfânt, după cum a viețuit, așa a și canonisit, și precum s-a nevoit el, așa și pe alții i-a povățuit și i-a învățat a se nevoi⁴⁰⁷.

Iar în anul în care cel pururea pomenit a voit să se despartă de această vremelnică viață și să se

403. Cassino.

404. Theoprobos.

405. Capua.

406. „Năravuri”, în manuscris.

407. Autorul face referire la *Regula monachorum*, redactată în jurul anului 540 pentru propria sa comunitate monahală. La temelia Regulilor monahale ale Sf. Benedict se află Regulile Sf. Vasile cel Mare, ale Sf. Ioan Casian și ale lui Pahomie cel Mare, ale Fer. Augustin și Caesarius de Arles.

ducă la Dumnezeu, ucenicilor pe care îi avea lângă el și celor mai depărtați le-a spus ziua sfinteii lui săvârșiri, dar celor de față, adică, le-a zis ca să păzească tănuit toate câte au auzit. Iar celor ce nu erau de față le-a vestit ce fel de semn are să se arate când va ieși sufletul lui. Deci cu șase zile mai înainte de prea cinstita lui săvârșire, a poruncit de i-au deschis mormântul și, îndată, l-a cuprins o căldură foarte mare și din acea covârșitoare fierbințeală trupul lui s-a împuținat. Apoi văzându-se pe sine, din zi în zi, că din multa căldură slăbește și se strică⁴⁰⁸, într-o șasea zi a zis să-l ridice și să-l ducă în biserică. S-a împărțit cu dumnezeiescul Trup și Sânge⁴⁰⁹ și, stând în mijlocul ucenicilor și sprijinindu-se de dânșii ca un cu totul neputincios, s-a întors spre răsărit și, ridicându-și mâinile către cer și rugându-se cu sufletul cel sfințit și prea curat, împreună cu rugăciunea la ceruri și l-a înălțat și l-a dat Domnului.

Deci într-aceeași zi, la doi frați – unul în chilia lui se liniștea⁴¹⁰, iar celălalt locuia mai departe – aceeași descoperire li s-a arătat. Căci amândoi au văzut un drum de la chilia sfântului, care ajungea până la cer; și era tot așternut cu mătase și cu milioane nenumărate de făclii înspre răsărit, înșiruite după orânduială, toate aprinse; și, iată, un bărbat cu haine albe și cu chip luminos, stând deasupra, îi întreba pe dânșii zicând: „Știți al cui este drumul acesta pe care îl priviți minunându-vă?”. Iar ei au răspuns: „Nu știm”. Deci iarăși purtătorul de haine albe le-a zis: „Aceasta

408. A (se) strica – a (se) vătăma.

409. *Dominici corporis et sanguinis* II, XXXVII, 2, 11, p. 244. Este vorba aici de împărțirea cu ambele elemente, pâine și vin.

410. A se liniști – a-și odihni sufletul în rugăciune.

este calea pe care iubitul lui Dumnezeu Benedict se suie la cer⁴¹¹. Atunci au cunoscut ei a sfântului săvârșire, căci precum au văzut ucenicii cei de față, într-aceiași chip, asemenea au văzut și cei de mai departe semnul despre care sfântul le-a spus mai dinainte. Deci a fost îngropat sfințitul trup în Biserica Sfântului Ioan Botezătorul, pe care a zidit-o sfântul în locul capiştei lui Apolo, pe care a surpat-o, precum am zis mai înainte⁴¹².

În peștera aflată dedesubt în vale, în care mai înainte a locuit [sfântul], până și astăzi, dacă cei ce vin se roagă cu credință și cu mare evlavie, el săvârșește minuni uimitoare.

Căci minunea pe care voiesc a o povesti s-a făcut acolo, în peșteră. O femeie a înnebunit, și-a ieșit din minți; umblând prin munți, prin văi și peste câmpuri noaptea și ziua, rătăcea și dormea oriunde i se făcea somn. Iar într-o zi, rătăcind și umblând de ici colo în pustie⁴¹³, s-a dus, neștiind, povățuită fiind de Dumnezeu, și a intrat în peștera cuviosului; și înnoptând, a rămas înlăuntru. Iar după ce s-a făcut ziuă, a ieșit atât de sănătoasă la minte, încât cei ce o vedeau ziceau că ea nicidecum n-a fost nebună; și așa a rămas, sănătoasă, până la sfârșitul vieții ei, întru cinstirea sfântului și întru slava lui Dumnezeu, Căruia I se cuvin toată slava, cinstea și închinăciunea, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin⁴¹⁴.

411. *Haec est uia, qua dilectus Domino caelum Benedictus ascendit* II, XXXVII, 3, 23-24, p. 244.

412. Momentul trecerii la cele veșnice a Sf. Benedict este recunoscut ca fiind 21 martie 547.

413. A umbla în pustie – a umbla fără țintă.

414. Textul latinesc al acestui dialog se încheie cu o meditație profundă asupra semnificației sfințelor moaște pentru viața creștinilor.

CARTEA A TREIA

1. Pentru episcopul Paulin Nolanul⁴¹⁵

Socotind eu pe părinții care sunt aici în veșnicia noastră și zăbovind cu povestirea asupra minunilor acelora, ale lui Paulin, adică, minunile episcopului cetății Nola, pe cine nu-l înspăimântă?; căci și după ani, și după puterea minunilor este mai îmbunătățit decât ceilalți pe care i-am arătat. Deci, pe lângă cele mai sus pomenite, și pe acestea, pe cât pot, în scurt le adaug, că era obiceiul la cei mai înainte de noi să arate faptele cele de cinste ale oamenilor celor buni și să le deosebească, urmând pilda celor vechi.

Aceasta se arată și pentru cel mai sus pomenit evlavios bărbat, căci numele cel luminat și fapta lui s-au vădit minunate în vremurile vandailor⁴¹⁶ celor fără de minte, care multe locuri ale Italiei au pustii, iar părțile Cambaniei⁴¹⁷ cu

415. Paulin de Nola, episcop, a trăit între anii 353/4-431. S-a născut într-o familie înstărită la Bordeaux (Burdigala) și a studiat sub îndrumarea lui Ausoniu (310-394), poet galo-roman de origine. După o scurtă carieră politică, se retrage, împreună cu soția sa, pe una dintre proprietățile familiei. Se botează în 390 și este hirotonit preot în 394, stabilindu-se apoi la Nola, în Campania. De la el au rămas o colecție de poeme și corespondența sa cu diverse personalități ale vremii, între care și Niceta de Remesiana. Vezi Migne, PL 61; P.G. Walsh, *Letters and Poems*, 3 vol., London, Westminster Press, 1966, 67, 75; *Paulin de Nola*, art. în Remus Rus, *op. cit.* cu trimiteri bibliografice.

416. În manuscrisul românesc: „uandali”.

417. Lat. Campania.

adevărat n-au rămas neclintite. Deci mulți din pământul acesta robindu-se⁴¹⁸ de către vandali, s-au adus⁴¹⁹ în țara Africii, unde era împărăția acelora. Iar omul lui Dumnezeu Paulin pe toate câte le-a avut pentru trebuința episcopiei le-a împărțit la săraci și pentru răscumpărarea robilor; iar după ce nu i-a mai rămas nimic, atunci a venit o văduvă și i-a zis cum că fiul ei s-au robit de către ginerele craiului vandalilor⁴²⁰, și cerea de la omul lui Dumnezeu prețul ca să meargă să-l răscumpere, de va voi să-l dea stăpânul său, și să se întoarcă la casa ei. Iar omul lui Dumnezeu, căutând cu sârguință doar ar găsi vreun lucru să-i dea și negăsind altceva decât pe sine, a zis către dânsa: „Femeie, nu am ce să-ți dau, că nu mi-a mai rămas nimic, dar mă dau pe mine însumi ție sub stăpânire, și pentru ca să-ți iei pe fiul tău, dă-mă pe mine și mă robește”⁴²¹. Iar femeia, auzind acest fel de cuvânt de la un om ca el, socotea că o ia în răs⁴²², iar nu cum că îi este milă de ea⁴²³. Și fiind el bun cuvântător⁴²⁴ și înțelept și filosof⁴²⁵, a încredințat-o de cele zise, ca să

418. A se robi – a fi luat rob.

419. A se aduce – a fi dus.

420. *Quae a regis Wandalorum genero suum filium in captiuitate ductum fuisse* III, I, 1, 6-7, p. 258.

421. *Mulier, quid possim dare non habeo, sed memetipsum tolle, me seruum iuris tui esse profiteri, atque ut filium tuum recipias, me uice illius in seruitium trade* III, I, 2, 14-17, p. 258.

422. A lua în răs – a lua în derâdere.

423. *In risionem potius credidit quam compasionem* III, I, 2, 18, p. 258.

424. *Uir eloquentissimus* III, I, 2, 19, p. 258.

425. *Atque ad primae exterioribus quoque studiis eruditus* III, I, 2, 19-20, p. 258.

nu se înfricoșeze pentru izbăvirea fiului său și să nu aibă îndoială a-l da în robie pe episcop. Deci s-au dus amândoi în Africa. Într-o zi, ieșind afară din palat ginerele craiului, stăpânul copilului, apropiindu-se văduva de dânsul l-a rugat ca să-i dea pe fiul ei. Dar barbarul acela, preamărindu-se într-o deșartă bogăție⁴²⁶, nu numai să facă, ci chiar să audă refuza⁴²⁷. Iar apoi a zis văduva: „Domnule, de vreme ce nu voiești a mă milui și a-mi dăruî pe fiul meu, iată, pe omul acesta ți-l dau în locul fiului meu, numai fă milă cu mine și dă-mi pe fiul meu cel unul născut”. Atunci el, cu fața imblânzită, văzând pe acel om, l-a întrebat ce meșteșug știe. Iar omul lui Dumnezeu a răspuns: „Meșteșug nu știu, dar grădinăria a lucra foarte bine știu”⁴²⁸. Aceasta auzind acela, l-a primit cu bucurie, că poftea⁴²⁹ să aibă grădinar iscusit, după cum se vedea. Deci l-a primit pe el rob și i-a dat femeii pe fiul ei, robul său; și luându-l, aceea a ieșit din barbaria⁴³⁰ lui.

Iar Paulin a primit grija grădinii. Deci a început stăpânul său să meargă în grădină mai des și cu grădinarul să vorbească și să-i pună înainte oarecare cereri și, văzându-l că este înțelept, și-a lăsat casnicii și prietenii săi și cu grădinarul lui se aduna totdeauna și vorbea, și se bucura de cuvintele lui. Iar Paulin aducea în toate zilele salate⁴³¹ și alte verdețuri mirositoare la masa stă-

426. Cf. *Ecclesiast* 5, 11-13.

427. *Sed etiam audire dispeceret* III, I, 3, 17-18, p. 258.

428. *Artem quidem aliquam nescio, sed hortum bene excolere scio* III, I, 3, 18-19, p. 260.

429. A pofti – a dori.

430. Africa.

431. În manuscrisul românesc: „sălături”.

pânului său și, luându-și pâinea, se întorcea la grădinărit. Și trecând multă vreme, într-o zi fiind împreună și vorbind unul cu altul după obicei, a zis Paulin către dânsul, cu chip de taină: „Vezi ce ai să faci și te socotește cum se cuvine să te chivernisești. Căci în aceste zile va muri negreșit craiul vandalilor”. Aceasta auzind-o acela, ca un ginere al craiului, și încă prea iubit, nu s-a liniștit, ci toate câte le-a auzit de la grădinar le-a arătat⁴³² craiului. Auzind aceasta, craiul i-a zis: „Voiesc a-l vedea pe acel om”. „Prea bine, a zis el, eu îl voi trimite cu verdețuri, precum obișnuiește de aduce la masa mea”. Și întorcându-se, i-a zis grădinarului să se ducă la socrul său cu asemenea verdețuri. Deci când a șezut craiul la masă, iată Paulin s-a dus cu mâinile pline de ierburi mirositoare și cu salate; și cum a intrat și l-a văzut, craiul s-a tulburat și îndată a zis către fiică-sa, fiind și ea acolo, să trimită ca să vină bărbatul ei degrabă; și cuvântul pe care mai înainte vreme îl avea ascuns și nu l-a spus ginerelui său l-a vădit atunci, zicând: „Adevărat este, ginere al meu, ceea ce mi-ai spus că ai auzit de la grădinarul tău. Află că într-această noapte am văzut în somnul meu, la un divan, boieri care ședea și mă judecau, între care ședea și acest grădinar al tău, și biciul⁴³³ pe care oarecând l-am luat, cu judecata lor s-a luat de la mine”⁴³⁴. Deci l-a întrebat pe el⁴³⁵ ce fel de om este [grădinarul], „căci eu

432. A arăta – a dezvălui.

433. În manuscrisul românesc „franghelion”, lat. *flagellum*.

434. *Et flagellum, quod aliquando acceperam, eorum mihi iudicio tollebatur* III, I, 6, 66-67, p. 262.

435. Pe ginere.

socotesc că l-am văzut pe omul acesta în somnul meu, întru mare vrednicie peste mulți, și nu este om prost”⁴³⁶. Atunci, luându-l ginerelul craiului pe Paulin, care, precum se vedea, era grădinar, i-a cerut în taină să spună ce om este. Iar omul lui Dumnezeu i-a răspuns, zicând: „Robul tău sunt, cel care am fost luat în locul fiului văduvei”. Iar el cu durere i-a cerut și zicea: „Nu te întreb ce ești acum, că te văd, ci te întreb ce ai fost când erai în țara ta”. Și l-a cercetat mai mult de un ceas și l-a pus sub jurământ. Silit fiind omul lui Dumnezeu și neputând a-și călca jurămintele, a mărturisit că este episcop. Aceasta auzind, stăpânul lui tare s-a înfricoșat și tare s-a speriat; și s-a smerit și cu toată smerita cugetare îl întreba zicând: „Cere de la mine orice voiești, ca să te întorci la locul tău cu mari daruri de la mine”. Către care a zis omul lui Dumnezeu: „O facere de bine cer, pe care poți să mi-o dai. Să-i slobozești pe toți cei robiți din țara mea”. Și îndată, dând poruncă, s-a căutat prin toată țara barbariei⁴³⁷ câți robi erau și, aducându-i, i-au pus în corăbii, împreună și cu hrana lor și cu evlaviosul episcop, și i-au trimis. Și nu după multe zile a murit și craiul vandalilor. Și biciul, că acesta este franghelion, pe care îl ținea spre a lui dezrădăcinare și spre a credincioșilor pedeapsă, pentru îndepărtarea de Dumnezeu l-a pierdut, iar ginerelul lui s-a făcut rege.

Iar acestea toate s-au făcut după mai înainte spunerea celor ce urmau să fie de Paulin, robul

436. Needucat, neinvățat.

437. „Africa, Libia și Barbaria aceeași este”. Notă în manuscris.

Atotputernicului Dumnezeu, și pentru ca să se întoarcă în eparhia sa cu atât de mulți robi, pentru care singur s-a dat rob, urmând lui Hristos, Care a luat chip de rob ca de aci înainte să nu mai fim noi robi păcatului⁴³⁸.

Iar despre sfârșitul acestui sfânt bărbat se află înscris în biserica lui⁴³⁹: Cum că atunci când a început durerea din coasta lui, și de aceea era în ceasul cel mai de pe urmă, s-a făcut cutremur, dar casa nu s-a mișcat, ci numai iatacul unde zăcea bolnavul s-a cutremurat, și toți câți s-au aflat acolo s-au înspăimântat. Și într-acest chip sfântul acela suflet, din legăturile trupului dezlegându-se, către Domnul s-a înălțat. Iar cutremurul s-a făcut ca să se teamă și să se minuneze cei ce se aflau acolo în clipa morții, căci, fiindcă puterea sfântului era foarte mare și minunată precum mai sus am pomenit, cu mare minune s-a făcut și săvârșirea acestuia, adică, pentru minunatul Paulin.

Iar acum venim la minunile celor din afară, care mai sunt, pe care de la mulți cucernici bărbați le-am învățat. Cât despre adevărul acestor minuni, nu am nici o îndoială.

2. Pentru Ioan, papă al Romei

În vremea goșilor, prea fericitul Ioan, patriarhul acestei Biserici a Romei, s-a dus la împăratul Justinian⁴⁴⁰ și, mergând în părțile Corintu-

438. Cf. Filipeni 2, 7; Romani 6, 15-23.

439. *De cuius etiam morte apud eius ecclesiam scriptum est* III, I, 9, 97-98, p. 264.

440. Deși în textul grec (Migne, 77, col. 222) este menționat Justinian, în realitate este vorba de Justin I (518-527).

lui, i-a fost trebuință de un cal de călărie. Iar un boier de bun neam, auzind aceasta, i-a adus înainte calul pe care, pentru marea lui blândețe, femeia lui îl încăleca, doar cu condiția ca, ajungând într-alt loc, să găsească un alt cal, și pe acesta să-l întoarcă. Deci a încălecat și, ducându-se prea sfințitul cu acesta până la locul cel orânduit, și găsind un altul, l-a trimis înapoi ca să-l încălece femeia acelu boier, după cum obișnuia; dar ea n-a putut, căci calul, după ce prea sfințitul patriarh îl încălecaser, nu mai suferea să mai șadă femeia pe el, și a început a necheza, a sufla, a se mânia și a se arunca și cu adevărat a nu mai sta locului. Bărbatul ei a priceput aceasta, și îndată a trimis [în dar] calul patriarhului, rugându-l să primească calul pe care o dată a șezut și l-a sfințit, și să-l aibă de aici înainte și să-l țină de-a pururea pentru propria folosință.

Am auzit și altă minune de la bătrânii noștri despre acesta. Ziceau ei că atunci când a sosit în Constantinopol, la poarta ce se numește „de aur”, a ieșit mulțimea norodului ca să-l întâmpine, și înaintea tuturor i-a redat lumina unui orb, care îl rugase; că îndată ce și-a pus mâna pe dânsul, i-a gonit întunericul.⁴⁴¹

Papa Ioan I (523-526) fusese trimis de către regele Theodoric la Constantinopol pentru a-l convinge pe împăratul Justin să-și modifice hotărârea împotriva arienilor. Întrucât misiunea a eșuat, Theodoric l-a aruncat în închisoare împreună cu însoțitorii săi, unde el se va stinge din viață din pricina asprimii tratamentului la care a fost supus.

441. *Manu superposita oculorum tenebras fugavit* III, II, 3, 26, p. 268.

3. Pentru Agapit, papă al Romei⁴⁴²

Trecând nu multă vreme, și prea fericitul Agapit, patriarhul Sfintei Biserici a Romei, căruia din mila lui Dumnezeu îi slujesc eu acum, pentru răutatea și nevoia goților⁴⁴³ s-a dus la împăratul Justinian. Și mergând în părțile Elladei, într-o zi, i-au adus pe un om șchiop și mut. Și când cei ce l-au adus cu lacrimi l-au așezat înaintea patriarhului, i-a întrebat patriarhul de cred din tot sufletul că se va vindeca, așa a zis, cu puterea încredințată lui de Dumnezeu, având nădejde la scaunul lui Petru pentru vindecarea acestuia. Atunci, îndată, acest evlavios bărbat a căzut în rugăciune și, săvârșind slujba Liturghiei și ieșind din altar, a apucat mâna celui șchiop, de față stând înaintea a tot norodul, și, privindu-l, îndată acesta de la pământ s-a ridicat pe picioarele lui. Iar din dumnezeiescul trup⁴⁴⁴ punând părticică în gura lui, îndată limba lui cea mută s-a dezlegat și a început să vorbească. Și minunându-se toți cei ce stăteau de față, din multa lor bucurie au lăcrimat și frică i-a cuprins, socotind ce lucru [de negrăit] a putut face Agapit cu puterea Domnului și cu ajutorul Apostolului Petru⁴⁴⁵.

442. Papa Agapit I (535-536) a fost trimis la Constantinopol de către Theodat în vederea reconcilierii cu Justinian, care se supăraseră din pricina uciderii lui Amalasonte, și pentru a obține retragerea trupelor conduse de generalul Belizarie.

443. *Exigente causa Gothorum* III, III, 1-2, p. 268.

444. *Dominicum corpus* III, III, 2, 16, p. 268.

445. *Quid Agapitus facere in uirtute Domini ex adiutorio Petri potuisset* III, III, 2, 20-21, p. 270.

4. Pentru Datie, episcopul mediolanilor⁴⁴⁶

Datie, episcopul cetății mediolanilor, în anii împăratului Justinian pentru pricină a credinței⁴⁴⁷ se ducea la Constantinopol. Și ajungând la Corint, căuta o casă mai mare⁴⁴⁸ să găzduiască, pentru a încăpea toată sinodia lui⁴⁴⁹; și negăsind, a văzut o casă înaltă și cu îndestulată mărime și a poruncit pe aceea să o gătească. Iar cei de loc îi ziceau că nu poate nimeni să șadă în ea fiindcă de mulți ani s-a sălășluit acolo diavolul și pentru aceea a rămas fără de oameni⁴⁵⁰. Dar evlaviosul Datie a răspuns, zicând: „Pentru aceasta mai vartos voiesc să mă sălășluiesc într-însa, căci vicleanul duh a intrat în ea, și pe oameni i-a nedreptățit și i-a gonit”.

Deci au gătit-o și au găzduit, iar noaptea dormind omul lui Dumnezeu, a început diavolul să scoată multe și mari strigări, să răcnească ca un leu, să zbiere⁴⁵¹ ca o oaie, să strige⁴⁵² ca un măgar, să șuiere ca un șarpe, să latre ca un câine, să grohăie ca un porc și să chițăie⁴⁵³ ca un șoa-rece. Deșteptat de glasurile atâtor fiare, Datie se sculă și, mâniindu-se împotriva celui viclean, a

446. Mediolanum sau Milano. Locuitorii cetății Milano.

447. Pentru a da mărturie despre adevărul de credință. *Causa fidei exactus* III, III, 1, 2, p. 270.

448. *Largam domum* III, III, 1, 4, p. 270.

449. *Comitatum illius* III, III, 1, 5, p. 270. Suita, însoțitorii săi.

450. Locatari. În latină: *vacua remansisset* III, III, 1, 11, p. 270.

451. A zbiere – a behăi.

452. A striga – a rage.

453. În manuscrisul românesc: „țîțiască”.

început a zice cu mare glas: „Bun lucru ai câștigat, ticăloase, tu, cel ce ziceai: „Voi pune scaunul meu deasupra norilor cerului și voi fi asemenea Celui Preaînalt”⁴⁵⁴. Iată că prin mândria ta te-ai făcut asemenea porcilor și câinilor și șoarecilor, tu, cel ce ai voit să te asemeni lui Dumnezeu, iar acum te asemeni fiarelor”. Iar diavolul auzind cuvintele lui Datie și mai vârtos de căderea lui cea din cer aducându-și aminte, s-a rușinat⁴⁵⁵; și îndată s-a făcut casa locuință omească [iarăși]; căci după ce un adevărat și credincios rob al lui Dumnezeu a intrat în casă, îndată și duhul cel mincinos și necredincios s-a izgonit de acolo.

Acestea dar pentru cele dintâi. Iar acum venim la cele ce s-au făcut în zilele noastre⁴⁵⁶.

5. Pentru Savin, episcopul Canusiei⁴⁵⁷

Oarecari bărbați evlavioși și îmbunătățiți din părțile țării Fuliei⁴⁵⁸ povestesc despre Savin că a orbit de bătrânețe și nu vedea nicidecum. Auzind Totila, craiul goșilor, cel de multe ori pomenit, cum că are duhul proorociei, nicidecum nu

454. Isaia 14, 13-14.

455. Citește: a fost rușinat.

456. *Sed oportet iam ut priora taceamus. Ad ea quae diebus nostris sunt gesta ueniendum est*, III, IIII, 4, 35-36, p. 272.

457. Savin sau Sabin, episcop de Canusinum după moartea lui Agapit (536), a fost conducătorul delegației care a participat la Sinodul de la Constantinopol din 536. Totila s-a îndoit de darul profeției pe care el l-a avut, așa cum s-a întâmplat și în cazul Sf. Benedict.

458. Apuliei. În lat. *Apuliae prouinciae* III, V, 1, 1, p. 272.

credea, și a cerut să-l cerce⁴⁵⁹. Deci ducându-se el în părțile acelea, l-a chemat omul lui Dumnezeu ca să-l ospăteze. Deci venind la masă, Totila nu a voit să se închine, ci s-a așezat de-a dreapta lui Savin; și când a întins slujitorul mâna să dea paharul lui Savin, și craiul pe ascuns întinzându-și mâna a luat paharul de la copil⁴⁶⁰ și l-a dat episcopului. Iar omul lui Dumnezeu apucând paharul a zis: „Să trăiască zâna aceasta care mi l-a dat”. La acest cuvânt, craiul s-a bucurat și s-a rușinat, căci a fost vădit de episcop, iar ceea ce a căutat la omul lui Dumnezeu a aflat.

Fiindcă viața acestui evlavios bărbat s-a lungit mult și a ajuns la adânci bătrâneți, arhidiaconul lui, de dorința episcopatului arzând, a voit să-l omoare; deci cu daruri multe îl strica⁴⁶¹ pe copilul ce-i slujea și-i dregea⁴⁶² la masă, ca să pună otravă în paharul cu vin și în vremea mesei să i-l dea. Deci s-a gătit paharul morții, iar omul lui Dumnezeu la masă a șezut; și i-a întins copilul să-i dea paharul. „Bea tu paharul acesta, a zis episcopul, bea tu paharul acesta, pe care acum mi l-ai dat mie”. Auzind aceasta, copilul s-a cutremurat, cunoscând răul său, și a voit săracul mai bine să-l bea și să moară decât să se muncească pe urmă la judecată pentru că a îndrăznit să facă acest fel de omucidere⁴⁶³. Dar în timp ce ducea paharul la gura sa, a strigat omul lui Dum-

459. A cerca – a încerca.

460. *Puer* III, V, 2, 11, p. 274. Aici slujitor.

461. A strica – a corupe.

462. A drege – a servi.

463. *Maluit moriturus bibere quam poenas pro illa tanti homicidii culpa tolerare* III, V, 3, 30-31, p. 274.

nezeu și l-a oprit, zicând: „Nu-l bea! Dă-mi-l mie să-l beau⁴⁶⁴. Eu îl beau pe acesta, iar tu du-te de spune celui ce ți l-a dat că: eu otrava o beau, dar tu episcop nu te faci”. Și făcând semnul cinstitei cruci, a băut otrava fără a se teme câtuși de puțin. Iar arhidiaconul fiind într-alt loc într-aceleas, a murit, ca și cum într-un anume chip otrava a intrat din gura episcopului în lăuntrurile⁴⁶⁵ aceluia și l-ar fi omorât sau, mai bine zis, otrava răutății lui l-a omorât⁴⁶⁶.

6. Pentru Casie, episcopul Nursiei⁴⁶⁷

Nici aceasta să nu o tac⁴⁶⁸, pe care, mărturisesc, am auzit-o de la mulți din cei ce vin la noi din cetatea Narniei. Și zic ei cum că în anii împărăției goților, mergând Totila la Casie, episcopul acelei cetăți, om după viețuire foarte evlavios, acesta i-a ieșit în întâmpinare. Și arăta Casie într-un fel anume, deoarece chipul lui se vedea întotdeauna roșu. Drept aceea, după ce l-a văzut, craiul a socotit că nu este din fire așa, ci din multa băutură a vinului, și s-a îngreșat de el⁴⁶⁹. Dar Atotputernicul Dumnezeu, voind să-i arate de ce fel de om s-a îngreșat, când s-a dus craiul pe

464. *Non bibas. Da mihi ego bibo* III, V, 3, 33, p. 274.

465. *Măruntaiele – uiscera* III, V, 4, 39, p. 276.

466. *Uenenum suae malitiae occidit* III, V, 4, 41-42, p. 276.

467. Traducătorul român a redat greșit numele cetății. În realitate este Narnia (Narna la Strabo), oraș episcopal în Umbria. Vom corecta tacit numele orașului.

468. Vezi nota 347.

469. A se îngreșoșa (de cineva) – a disprețui (pe cineva). *Eumque omnimodo despexit* III, VI, 1, 9, p. 276.

câmpul Narniei, unul dintre spătarii lui s-a îndrăcit și foarte strașnic îl scutura dracul; și l-au dus la Casie. Iar omul lui Dumnezeu rugându-se și cu semnul cinstitei cruci pecetluindu-l pe el, l-a gonit pe diavolul dintr-însul.

Acestea toate s-au făcut anume ca să se evlavisească⁴⁷⁰ regele cel barbar de către robul lui Dumnezeu și să se cucerească de acela pe care mai înainte îl disprețuia⁴⁷¹, pentru chipul feței lui, și să-și cunoască greșita lui socoteală⁴⁷², căci după ce l-a văzut pe el întru atât de mari puteri, i s-a risipit sălbăticia aceea și fudula cugetare⁴⁷³.

7. Pentru Andrei, episcopul Fundiei⁴⁷⁴

Povestind izbânzile bărbaților celor mari, mi-am adus aminte de Andrei, episcopul cetății Funda, și ce a făcut pentru el milostivirea lubitorului de oameni Dumnezeu. Drept aceasta, sfătuiesc și-i învăț pe toți, dar mai vârtos pe cei ce se cinstesc⁴⁷⁵, să ia aminte și tare să se păzească, pentru ca niciodată să nu locuiască împreună cu vreo femeie, căci vor cădea întru cea mare cădere a gândului, deoarece chipul cel de față clatină cugetul, și cugetul mișcă spre poftă, și pofta

470. A se evlavisi – a se smeri.

471. În manuscrisul românesc: „de care mai înainte să îngreșoșa”.

472. Aprecieri.

473. *Erga eum illa mens effera ab elationis fastu detumuit* III, VI, 2, 19, p. 278.

474. *Fundanae civitas episcopum* III, VII, 1, 3, p. 278.

475. Cei ce își închină trupul neprihănirii.

aduce păcatul; și nu este îndoială pentru lucrul ce am să povestesc, că sunt atâtea mărturii câți locuiesc în această cetate.

Acest evlavios și-a petrecut viața numai în faptele cele bune, dar avea o călugăriță ce locuia cu el; și niciodată n-a vrut să o scoată din mănăstire, incredințat fiind de a lui și de a ei curăție⁴⁷⁶; și din această pricină s-a întâmplat că diavolul a început să-l ispitească. Deci a început să zugrăvească în ochii inimii lui frumusețea călugăriței, ca și pe pat când mergea să doarmă să o aibă în minte.

Iar într-o zi, un evreu din părțile Campaniei, venind la Roma pe drumul Apiei⁴⁷⁷ și ajungând la dealul Fundiei și văzând că s-a plecat ziua și nu găsea loc unde să găzduiască, a intrat în lăcașul lui Apolo, care era acolo; și, temându-se de nălucirile ce se fac într-acest fel de loc, deși era evreu și nu credea în cruce, dar a făcut semnul cinstitei cruci și s-a trântit⁴⁷⁸ să doarmă. Dar și la miezul nopții, din pricina pustietății locului și a singurătății lui, s-a cutremurat și nu dormea, ci zăcea deștept⁴⁷⁹. Și de năprasnă căutând în sus, a văzut mulțime de draci care mergeau înainte ca la un sobor spre a cinsti cu vrednicie pe cineva; întâi l-a văzut așadar pe cel ce se arăta mai mare, căci a șezut acolo, întru acel loc, mai sus decât toți. Acesta a început să-i judece unul

476. Neprihănire.

477. Nota din manuscrisul românesc: „Appios un boier al Romei l-a pardosit cu piatră și pentru aceasta așa s-a numit”.

478. A se trânti – a se întinde.

479. Treaz.

câte unul pe dracii ce erau adunați cu el și să cerceteze lucrurile și să ceară a i se înștiința⁴⁸⁰ ceea ce a făcut fiecare și câtă răutate și viclenie a lucrat⁴⁸¹. Iar după ce toți dracii s-au descusut⁴⁸² de câte răutăți au făcut oamenilor celor buni, atunci, mai pe urmă decât toți, un drac a sărit în mijlocul lor și a zis și a tâlcuit ispita pe care a ridicat-o în gândul episcopului Andrei, cu mijlocirea frumuseții călugăriței ce locuia cu el și prin tulburarea trupului. Auzind aceasta, diavolul și ceilalți ce stăteau înainte mult se bucurau și i-au zis că mare dobândă a pricinuit, că suflet de sfânt bărbat a căzut la greșală pierzătoare⁴⁸³. Iar dracul care a arătat acestea a mai adăugat și altceva, zicând că: „Până ieri n-am lipsit a-l supăra pe acesta, și cugetul lui n-am putut a-l trage afară din cuviință. Iar aseară de abia și cu mare nevoie l-am făcut să o atingă pe călugăriță și cu patimă să o bată pe spate cu mâna lui”. Atunci vicleanul diavol și luptătorul împotriva neamului omenesc și cel mai mare vrăjmaș, chemându-l pe dracul acesta cu față veselă, i-a poruncit: „Ceea ce ai început să săvârșești⁴⁸⁴, și săvârșind și biruind și aruncând pe episcop în cădere, numai tu între ceilalți te vei cinsti mai mult și vei ține stâlparea biruinței”⁴⁸⁵.

480. A se înștiința – a se face cunoscut.

481. Cf. 1 Petru 5, 8.

482. A (se) descoase – a (se) destăinui.

483. *Quanto sanctoris uiri animam ad lapsum perditionis inclinare* III, VII, 5, 42/43, p. 280-282.

484. A săvârși – a duce la bun sfârșit.

485. În latină: *quatenus ruinae illius singularem inter ceteros palmam teneret* III, VII, 5, 48-49, p. 282.

Fiind treaz și acestea văzându-le și auzindu-le, evreul a căzut în mare frică și spaimă. Iar mai marele dracilor⁴⁸⁶ a simțit că acolo înlăuntru este un om și a poruncit să caute și să-l găsească pe acela care a îndrăznit să găzduiască în lăcașul lor. Deci au venit dracii la el și s-au uitat cu sârguință și l-au cunoscut că este evreu. Dar după ce l-au văzut pecetluit cu semnul crucii, minunându-se au zis: „Vai, vai, vas deșert și pecetluit”^{486a}, și așa s-au făcut nevăzuți.

Deci îndată s-a sculat evreul și s-a dus degrabă la episcop și l-a întrebat ca să știe ce lucru îl supără. Iar episcopul, rușinându-se, nu voia să-și spună supărarea sa. Atunci evreul i-a zis: „N-ai aruncat ochi poftitori⁴⁸⁷ asupra cutărei călugărițe?”. Iar episcopul de toate acestea s-a lepădat. Dar evreul i-a zis iarăși: „De ce tănuiești lucrul pe care îl știu? Căci ai ajuns până într-atât, încât aseară te-ai atins cu patimă de spatele ei”. Atunci episcopul, muștrându-se de cuvintele lui, a mărturisit cu toată smerita căință ceea ce mai înainte tănuia. Deci vrând evreul să mângâie rușinea greșelii, a început a-i povesti de unde și cum a cunoscut și câte a auzit despre dânsul la adunarea dracilor. Auzind episcopul aceasta și umilindu-se, îndată a ingenuncheat la rugăciune; și într-acel ceas a scos⁴⁸⁸ din episcopie nu numai pe acea roabă a lui Dumnezeu, ci și pe oricare alte femei pe care le avea întru slujirea lui.

486. Cf. Apocalipsă 12, 7-9.

486a. *Vae, uae, uas vacuum et signatum* III, VII, 6, 56-57, p. 282.

487. Cf. Matei 5, 27-28.

488. În manuscris: „au lepădat”.

Iar numitul lăcaș al lui Apolo l-a transformat în casă de rugăciuni închinată fericitului apostol Andrei; și din mila lui Dumnezeu cel desăvârșit s-a izbăvit și de supărarea trupească. Iar pe evreu, învățându-l, l-a adus la mărturie și l-a botezat⁴⁸⁹.

Socotiți acum câte bunătăți mari a odrăslit Atotputernicul Dumnezeu din pricina unei mici greșeli: evreul s-a luminat, lăcașul lui Apolo s-a dezlegat și într-un lăcaș sfânt s-a primenit, episcopul de războiul trupesc s-a izbăvit și din episcopie [femeia] s-a izgonit, meșteșugirea drăcească s-a surpat, iar înțelepciunea lui Dumnezeu s-a preamărit și s-a slăvit.

8. Pentru Constandie⁴⁹⁰, episcopul Achinei⁴⁹¹

Constandie, mult evlaviosul episcop al cetății Achina, nu demult, ci în zilele fericitului întru pomenire sfințitului patriarh Ioan s-a săvârșit. Mulți oameni care l-au cunoscut bine mărturisesc cum că acesta avea dar proorocesc și oameni cu adevărat îmbunătățiți spun că cele ce le povestesc cu ochii lor le-au văzut.

Deci acest Constandie, ajungând în ziua sfârșitului său pământesc, toți locuitorii cetății sale ca la un dorit părinte stând de față, foarte cu amar plângeau și, plângând, îl întrebau zicând: „Pe

489. *Nam sacramentis fidei imbutum atque aqua baptismatis emundatum ad sanctae ecclesiae gremium perduxit* III, VII, 9, 80-82, p. 284.

490. Constantius, succesor al lui Asterie (Asterius), a fost contemporan cu Sf. Benedict. Moartea sa este plasată în vremea papei Ioan III (561-574).

491. Aquino.

cine, părinte, în urma ta avem a câștiga păstor?”. Către care a răspuns zicând: „După Constanție, un herghelegiu; după herghelegiu, un vopsitor; după vopsitor, vai ție, cetate Achino!, că și aceasta ai să suferi...”. Și după ce a zis aceste proorocești cuvinte, s-a săvârșit. Deci s-a făcut diadoh Andrei diaconul, cel care oarecând păzea herghelia cailor ostășești; murind și acesta, s-a făcut Iovin⁴⁹² episcop, care mai înainte a fost în această cetate vopsitor; și încă trăind acesta, toți locuitorii acelei cetăți de către barbari cu sabia și cu foamea s-au deșărădăcinat, așa încât, după ce și acesta a murit, nu se afla nici cine și nici cui să se facă episcop. Deci așa și-a împlinit proorocia omul lui Dumnezeu, întrucât după moartea celor doi episcopi, în urma lor un al treilea nu s-a mai făcut⁴⁹³.

9. Pentru Frigian, episcop de Lucas

Nici aceasta nu o voi tăcea⁴⁹⁴, pe care evlaviosul Venandie⁴⁹⁵, episcopul cetății Lunii, mi-a povestit-o cu două zile mai înainte. El a povestit că aproape de el, în biserica din cetatea Lucas, era un episcop având harisma facerii de minuni, pe nume Frigian, pentru care toți locuitorii de acolo mărturisesc. Și zicea el că a auzit despre râul care trecea pe aproape de zidul acelei ce-

492. Iouinus.

493. Cetatea Aquino a fost distrusă de către lombarzi, după cât se pare în anul 577.

494. A se vedea nota 347.

495. Venantius.

tăți, că de multe ori, când sunt ploii multe, acesta se revarsă din matca sa și îneacă țarinile din apropiere și răsăturile și pământul cel lucrat; totul strică și face multă pagubă celor din vecinătăți. Mulți s-au ostenit de multe ori să-l mute într-alt loc, și n-au putut. Atunci omul lui Dumnezeu Frigian, luând o săpăligă, s-a dus la țărniștile râului și a căzut la rugăciune. Iar după rugăciune, a pornit râul să urmeze după însemnarea ce o făcea el pe pământ, târând săpăliga. Și îndată, toată apa râului, lăsându-și drumul său, a urmat după [cel] al sfântului, așa încât nici măcar umezeală n-a rămas în locul cel dintâi, ci pe unde omul lui Dumnezeu însemna pământul cu săpăliga, pe acolo și-a făcut râul călătoria⁴⁹⁶ sa, și de aici înainte n-a mai pricinuit nici o vătămare răsăturilor sau pământului lucrat.

10. Pentru Savin, episcopul Plachentiei⁴⁹⁷

De la evlaviosul Venandie⁴⁹⁸ m-am înștiințat și de altă minune asemănătoare și despre care spunea că s-a făcut în cetatea Plachentiei. Chiar și Ioan, cel ce este acum locuitor de eparh în Roma⁴⁹⁹, bărbat adevărat, născut și crescut în acea cetate deopotrivă cu episcopul Venandie, povestește despre această minune.

496. *Alveus* – albia, cursul III, IX, 3, 21, p. 288.

497. Placentina III, X, 1, 2, p. 288. Piacenza.

498. III, X, 1, 1, p. 288.

499. *In hac modo Romana ciuitate locum praefectorum seruans* III, X, 1, 4-5, p. 288.

Deci zicea el că cel cu numele Savin, având puterea minunilor, s-a făcut episcop în acea cetate. Iar într-o zi, l-a înștiințat diaconul lui zicându-i cum că râul Pados⁵⁰⁰, vărsându-se și abătându-se din calea lui, a călcat⁵⁰¹ țarinile Bisericii și toate roadele ce erau semănate le-a acoperit. Iar evlaviosul episcop Savin a răspuns zicând: „Du-te și zi-i râului: Episcopul te înștiințează⁵⁰² să te întorci la locul tău”. Aceasta auzind diaconul, l-a defăimat și a răs⁵⁰³. Iar omul lui Dumnezeu chemându-l pe notar⁵⁰⁴, i-a zis de a scris așa: „Savin, robul lui Iisus Hristos, râului Pados, în numele Domnului nostru Iisus Hristos, îți poruncesc: Să nu ieși mai mult din locul tău, nici să îndrăznești a vătăma pământul Bisericii”. Și a zis apoi episcopul către notar: „Du-te și aruncă această scrisoare în râu”. Și făcându-se aceasta, îndată râul s-a adunat pe sine⁵⁰⁵ din pământul Bisericii și întru a sa matcă s-a întors; și n-a mai îndrăznit niciodată să iasă și să meargă⁵⁰⁶ peste locurile Bisericii. Oamenii cei tari în cerbice și nesupuși să se rușineze și să se îndrepteze auzind că stihia cea necuvântătoare și fără simțire, râul, a ascultat porunca omului lui Dumnezeu, pe când ei nu ascultă poruncile lui Dumnezeu.

500. Pados, Po.

501. A călca – a inunda.

502. A înștiința – a porunci. *Mandavit* III, X, 2, 14, p. 290.

503. *Quod diaconus audiens depexit et inrisit* III, X, 2, 15-16, p. 290.

504. Manuscrisul românesc a redat ca nume propriu funcția de notar sau secretar: „Notarie”.

505. A se aduna pe sine - a se retrage.

506. Aici: să se reverse.

11. Pentru Cervonie⁵⁰⁷, episcopul Popoloniei

Cervonie, bărbat cu viață sfântă⁵⁰⁸, episcop al Popoloniei, a dat, în zilele noastre⁵⁰⁹, mare încredințare⁵¹⁰ a sfințeniei sale⁵¹¹, căci cu tot sufletul îi iubea pe străini; și într-o zi a găzduit niște ostași. Deci au venit goșii căutându-i pe aceia, iar el i-a ascuns și i-a izbăvit de moarte. Aceasta auzind-o păgânul Totila, craiul goșilor, și aprinzându-se de mânie, din multa lui cruzime a poruncit să-l ridice pe omul lui Dumnezeu și să-l ducă în locul ce se numește Merula⁵¹², opt ceasuri departe de cetatea Popoloniei, acolo unde ședea cu oștile sale. Și după ce a strâns norodul, a făcut priveliște⁵¹³ și a poruncit înaintea a tot norodul să aducă urși și să-l dea lor să-l mănânce. Iar el, păgânul, ședea în scaun ca să privească moartea cea sălbatică a episcopului. Deci s-a adus episcopul acolo în priveliște și, aducându-se un urs foarte sălbatic, l-au slobozit asupra lui. Iar ursul a alergat de îndată cu mare grabă, dar când s-a apropiat, și-a pierdut sălbăticia și, plecându-și grumazul și capul la picioarele episcopului, le lîngea cu limba sa, vădindu-se tutu-

507. În manuscrisul românesc: „Ervonie”.

508. În manuscrisul românesc: „după petrecere adevărată”. În latină: *vir quoque uitae uenerabilis* III, XI, 1, 1, p. 292.

509. *Diebus nostris* III, XI, 1, 2, p. 292.

510. Dovadă.

511. *Magnam... sanctitatis suae probationem dedit* III, XI, 1, 2-3, p. 292.

512. Merolis III, XI, 1, 9, p. 292.

513. A face priveliște – a aduce în priveliște; a pregăti un spectacol.

ror că înaintea omului lui Dumnezeu inimile fiarelor întru inimi omenești s-au primenit⁵¹⁴, și ale oamenilor, asemenea cu ale fiarelor s-au făcut. Atunci tot norodul ce se adunase să vadă moartea lui a început să se minuneze și cu mare glas să laude sfințenia lui. Asemenea și însuși craiul, văzând judecata lui Dumnezeu, a început tare să se cucerească de el și cel care mai întâi n-a voit să urmeze voia lui Dumnezeu să păzească viața episcopului, să nu-l dea morții, însuși a urmat blândeții ursului și s-a îmblânzit și el. Dintre cei ce erau atunci de față la privești și au văzut această minune, mulți trăiesc și astăzi o și mărturisesc.

Despre acest sfânt bărbat am auzit și aceasta, povestindu-se de către mai sus pomenitul Venandie episcopul, că el și-a gătit mormântul în acea biserică a Populoniei. Iar când a venit neamul longobarzilor în Italia, ei au robit-o, iar Cervonie a plecat și a venit în ostrovul Ilva⁵¹⁵. Acolo s-a îmbolnăvit și, când era să⁵¹⁶ se săvârșească, a poruncit clericilor săi zicând: „Să mă îngropați în mormântul ce l-am gătit acolo, în Populonia”. Dar ei au zis: „Cum putem, căci acele locuri țin și se stăpânesc de către longobarzi?”. Dar sfântul a zis către dânșii: „Să mă duceți și să nu vă temeți; siliți-vă dar curând să mă îngropați, și îndată să vă despărțiți”⁵¹⁷. Și așa au făcut. L-au pus în corabie și au mers în Populonia; și so-

514. Viața ascetică, ascultarea cu înfrânarea propriei voi supune și fiarele.

515. Elba.

516. Era să... – trăgea să...

517. A se despărți – a pleca.

sind, s-a înnorat vremea și a căzut multă ploaie; dar ca să se cunoască ce fel de om a fost, corabia a mers douăsprezece mile de la ostrovul Ilva până la Populonia, și se pogora⁵¹⁸ ploaie de amândouă părțile, însă în corabie nici o picătură n-a picat. Deci ajungând clericii la loc și îngropând trupul, cu grabă s-au întors la corabie și, când au intrat înăuntru, a sosit și craiul longobarzilor⁵¹⁹ la locul unde a fost îngropat sfântul. Deci dintru aceasta s-a arătat că [Cervonie] a avut și duhul proorociei.

12. Pentru Fulghentie⁵²⁰, episcopul Otriclei

Această minune a despărțirii ploii s-a arătat că s-a făcut la alt episcop venerabil. Un cleric bătrân, care și acum trăiește, mi-a mărturisit că s-a făcut chiar înaintea [ochilor] lui. Zicea el că Fulghentie, episcopul Otriclei, știa că prea asprul crai Totila era foarte mândros asupra lui⁵²¹. Iar când s-a apropiat Totila cu oștile de locurile episcopului, el s-a nevoit a-i trimite daruri prin clericii săi, că doar cu darurile ar fi putut să-l îmblânzească⁵²². Atunci, văzând păgânul, nu numai că nu le-a primit, ci s-a și iuțit⁵²³ și a poruncit să-l țină și să-l închidă ca să-l judece. Iar cei

518. A se pogori – a cădea.

519. Este vorba de Grimaret, se pare, unul dintre cei mai cruzi conducători ai longobarzilor.

520. Fulgentius.

521. *Regem crudelissimum Totila infensum omnimodo habebat* III, XII, 2, 6-7, p. 296.

522. *Eiusque furoris insaniam, si posset, muneribus mitigare* III, XII, 2, 9-10, p. 296.

523. A se iuți – a se mânia.

cu chip de fiară goți și iuți slujitori ai sălbaticului îl țineau pe el și, înconjurându-l, i-au poruncit să stea într-un loc, și au însemnat pe pământ un ocol⁵²⁴, ca să nu îndrăznească să-și scoată piciorul afară din ocol. Deci stând omul lui Dumnezeu în soare, înconjurat de goți și în ocolul cel închipuit împrejmuț, de năprasnă tunete și fulgere și ploi atâtea au început a se vărsa, încât și ostașii cei ce-l păzeau n-au putut suferi sila⁵²⁵ ploii, ci au fugit. Iar înlăuntrul ocolului, nici măcar o picătură nu s-a pogorât⁵²⁶. Aceasta auzind-o, neomenosul crai cu gândul lui cel de fiară, care voia să-l muncească⁵²⁷ pe episcop, s-a întors spre mare evlavie. În acest chip, Atotputernicul Dumnezeu către cei mândri Își arată puterea Sa și minunile Sale prin oameni de care aceia se îngreșează și pe care îi defăimează, ca prin smeriții și defăimații aceia să-i smerească pe cei ce sunt mândri împotriva adevărului și să-i facă să-și plece grumajii.

13. Pentru Erculan⁵²⁸, episcopul Perusiei⁵²⁹

Floridus⁵³⁰, episcop evlavios, mi-a povestit acum această vrednică de pomenit minune. El

524. *Eique in terra circulum designauerunt* III, XII, 2, 16, p. 298.

525. Tăria.

526. A se vedea nota 518.

527. A munci (pe cineva) – a chinui.

528. Herculanus III, XIII, 1, 3, p. 298.

529. Scaunul Perusiei a fost întemeiat în anul 545 și a dăinuit timp de trei ani, până în decembrie 548, fiind cucerit de Totila.

530. Floridus - substantiv propriu. În manuscrisul românesc numele a fost tradus eronat: „înflorind”.

zicea că sfântul Erculan, cel ce l-a crescut pe dânsul, s-a făcut episcop al cetății Perusiei. Iar în vremea craiului Totila, cetatea aceasta s-a războit șapte ani cu oștile goților și mulți din cetățeni, neputând suferi foametea, au fugit. Apoi, până a nu se împlini anul al șaptelea, s-a luat cetatea. Atunci mai-marele oștilor a trimis la crai, întrebându-l ce poruncește să facă cu norodul și cu episcopul. Iar neomenosul crai a poruncit zicând: „Mai întâi scoate o curea [din pielea lui] din creștet până în călcâie⁵³¹, și apoi taie-i capul. Iar pe norod, trece-l tot prin sabie”. Atunci comitele, suindu-l pe evlaviosul Erculan episcopul deasupra zidului cetății, i-a tăiat capul și, apoi, din creștet până în călcâie i-a spintecat pielea, ca să se arate că a făcut după poruncă, fără însă a face⁵³², și a scos cureaua⁵³³, și trupul l-a aruncat jos de pe zid⁵³⁴.

Atunci un bărbat oarecare, pornit fiind din milostivire, a luat trupul și l-a îngropat aproape de zid, punându-i și capul la loc. Dar a îngropat împreună și un copil mic, ce s-a aflat acolo înjunghiat. Iar după ce au trecut patruzeci de zile⁵³⁵ de la osândirea cetății acesteia, a poruncit Totila ca ori în ce loc s-au risipit și s-au dus oamenii cetății, să se întoarcă într-însa, fără a avea cât de

531. *Episcopo prius a uertice usque ad calcaneum corrigiam tolle* III, XIII, 2, 13-14, p. 300.

532. Fără a urma întocmai porunca.

533. Fâșie de piele – *corrigia*.

534. Martirajul Sf. Herculanus este plasat la începutul anului 549.

535. *Die quadragesimo*. Se pare că la începutul anului 547, Totila a lăsat Roma timp de 40 de zile fără locuitori.

puțin frică. Deci toți cei ce fugiseră de foamete și și-au izbăvit⁵³⁶ viața lor s-au întors și au venit la moștenirea lor; și aducându-și aminte ce fel de om cu viață sfântă era episcopul, au căutat [locul] unde a fost îngropat, ca să-i ia trupul și să-l îngroape cu cinstea cea cuvenită în biserica Sfântului Apostol Petru⁵³⁷. Deci mergând la groapă și săpând, au aflat trupul copilului, care împreună se îngropase, stricat⁵³⁸ tot și plin de viermi, iar trupul episcopului ca și când s-ar fi îngropat într-aceia zi; așa era de sănătos și nevătămat. Iar cea mai mare și sfântă minune aceasta a fost: capul lui s-a apropiat și s-a lipit și s-a făcut una cu trupul⁵³⁹, și nu avea nici un semn de junghiere.

14. Pentru egumenul Isac sirianul⁵⁴⁰

Pe la începutul vremurilor⁵⁴¹ goților, aproape de cetatea Spoleto, era un om foarte evlavios cu numele Isac; acela a ajuns și până la cele de pe urmă vremuri ale goților⁵⁴². Și mulți dintre ai noștri l-au cunoscut. Iar mai mult decât toți, sfânta

536. A-și izbăvi – a-și salva.

537. Biserica închinată Sf. Apostol Petru se afla în afara zidurilor cetății, pe Muntele Caprario, la sud-est de Perugia.

538. A se strica – a se descompune.

539. *Quia ita capus eius unitum fuerat corpori* III, XIII, 3, 36-37, p. 302.

540. Sf. Grigorie de Tours menționează un alt călugăr sirian, Avraam, care s-a stabilit lângă Clermont, în Franța.

541. *Temporibus* III, XIII, 1, 1, p. 302.

542. *Qui usque ad extrema paene Gothorum tempora peruenit* III, XIII, 1, 3-4, p. 302.

fecioară Grigoria, care este acum aici, în Roma, aproape de cinstitul lăcaș al Sfintei Fecioare și Născătoare de Dumnezeu Maria, care în tinerețe a fost logodită fără voia ei și când era să se facă nunta, a fugit la biserică și, dorind a se face călugăriță, a fost ajutată de acest om; și a primit ea cinul cel dorit și lepădând pe mirele cel pământesc, s-a învrednicit de Cel ceresc.

Deci despre acest sfânt bărbat am auzit multe povestindu-se de către evlaviosul părinte Elefterie care, având multă îndrăznire către dânsul, îl știa foarte bine. Deci acest evlavios Isac nu era din Italia. Dar eu povestesc minunile pe care le-a făcut fiind în Italia. Deci când a venit întâi din Siria în cetatea Spoleto, mergând la biserică, i-a rugat pe eclesiarhi să-i dea voie cât va voi să se roage și din biserică să nu-l scoată. Deci a intrat el în biserică și a privegheat rugându-se toată ziua aceea, și noaptea, și a doua zi împreună cu noaptea, fără a se osteni, asemenea și a treia zi⁵⁴³. Iar unul din paraclisieri, pornit fiind din mândrie, a început să-l defaime, fățarnic și înșelător numindu-l, căci trei zile și trei nopți spre arătare înaintea oamenilor se roagă; și nu i-a ajuns aceasta, ci alergând s-a dus de i-a dat și o palmă, ca să iasă din biserică. Dar îndată s-a îndrăcit și a căzut la picioarele lui strigând și zicând: „Isac mă scoate”⁵⁴⁴, [deși] cum se numea acest străin nimeni nu știa. Dar dracul l-a arătat și striga că acela poate să-l scoată. Și

543. Aceste fapte amintesc de cele ale Sf. Macarie de Alexandria.

544. *Isaac me eicit* III, XIII, 3, 33-34, p. 304.

îndată, adică, omul lui Dumnezeu, căzând peste el, l-a gonit pe dracul acesta. Minunea s-a făcut auzită în toată cetatea și au început bărbații și femeile, și de bun neam, și proști⁵⁴⁵, cu deopotrivă evlavie să alerge, nevoindu-se cine să-l ia pe el mai întâi în casa lui; și unii făgăduiau să-i dea loc să zidească o mănăstire, alții hrană și bani de cheltuială voiau să-i dea. Dar robul Atotputernicului Dumnezeu, fără a lua ceva, a ieșit din cetate și, nu departe găsinde loc pustiu, și-a zidit o chilioară⁵⁴⁶; și mulți venind la dânsul și învățându-se de la el, s-au făcut robi ai lui Dumnezeu și ucenici ai lui. Deci au început ucenicii să-l roage ca să primească orice lucruri i se aduc pentru trebuința ucenicilor lui. Dar el tare iubind sărăcia, zicea că acel călugăr care adună pentru sine lucruri pământești, [acela] nu este călugăr⁵⁴⁷, atât de mult se teme fericitul să nu piardă bogăția sărăciei, pe cât se tem bogății și iubitorii de argint să nu-și piardă bogăția lor. De aici s-a împodobit cu duhul proorociei și către toți, adică cei de aproape și cei de departe, prin minunile lui s-a făcut cunoscută luminarea petrecerii lui.

Într-una din zile, către seară, a aruncat în grădină o unealtă de fier⁵⁴⁸, adică târnăcop, și le-a zis ucenicilor: „Duceți-vă, și câte târnăcoape aveți aruncați-le și voi în grădină, și degrab să vă întoarceți”. Iar în noaptea aceea s-a sculat la vre-

545. Oameni simpli – în lat. *ignorabiles*.

546. În latină: *sibi humile habitaculum construxit* III, 4, 41-42, p. 306.

547. *Monachus, qui in terra possessionem quaerit, monachus non est* III, 5, 54-55, p. 306.

548. În manuscris: „her”.

mea cea obișnuită ca să citească slujba utreniei împreună cu frații și a poruncit zicând: „Duceți-vă și fierbeți bucate pentru lucrătorii nopții, și de dimineață să fie gata”. Apoi s-a dus împreună cu frații în grădină; și câte târnăcoape erau, atâția lucrători s-au aflat lucrând în grădină. Iar aceia erau tâlhari ce⁵⁴⁹ intraseră să fure. Dar, după ce au intrat, li s-a schimbat gândul și, fiind acolo târnăcoapele, au săpat cu dânsule din ceasul acela până în ceasul în care a venit robul lui Dumnezeu, și tot pământul grădinii, care era nelucrat și întelenit, l-au săpat. Și când s-a dus la dânsii omul lui Dumnezeu, le-a zis: „Bucurați-vă, fraților, încetați de acum. Lăsați lucrul, că mult ați făcut”. Și aducând bucatele, le-a pus de au mâncat și s-au săturat. Iar după ce s-au săturat, le-a zis: „De acum încolo, niciodată să nu voiți a mai face rău, și orice vă trebuiește, intrați pe ușă slobod și cereți de la grădinar, și cu molitvă și blagoslovenie luați, și lăsați-vă de furtașag, că nu vă va fi bine nici în lumea aceasta, nici în cealaltă”. Aceasta zicând și învățându-i pe ei, a poruncit de au cules și i-a încărcat cu verdețuri.

Într-altă vreme, au venit la el niște străini, și cereau milostenie, căci se vedeau goi. Și vorbind ei, omul lui Dumnezeu i-a ascultat. Și chemând un ucenic al său, i-a zis în taină: „Du-te în crângul acela, în cutare loc, și vei găsi un copac scorburos, și într-însul sunt haine. Ia-le și adu-le încoace”. Și a făcut [acela] precum i s-a poruncit. Atunci i-a chemat pe acei oameni străini și le-a dat hainele, zicând către ei: „Fiindcă sunteți goi,

549. În manuscris: „și”.

primiți acestea și vă îmbrăcați". Iar ei, văzând că sunt ale lor, foarte s-au rușinat.

Într-altă vreme, iarăși, oarecine i-a trimis două coșnițe cu pâine ca să primească blagoslovenie. Iar sluga ce le ducea a ascuns o coșniță pe drum, iar pe cealaltă a adus-o omului lui Dumnezeu, și i-a spus cererea celui ce l-a trimis, adică dorința de a-l blagoslovi. Iar omul lui Dumnezeu cu blândețe, primind darul, a zis: „Mulțumim, dar ia aminte la coșnița pe care ai ascuns-o venind, să nu îndrăznești a o apuca cu nebăgare de seamă, că un șarpe a intrat în ea, și de o vei lua cu nebăgare de seamă, te va mușca”. Acestea auzind, sluga s-a rușinat foarte, dar s-a și bucurat, căci a scăpat de moarte. Deci întorcându-se, a găsit șarpele și a făcut precum a zis cuviosul.

Acesta dar, având puterea înfrânării și darul duhului proorociei, și mai vărtos răbdarea întru rugăciune, mult strălucea între toți; și se vedea la dânsul doar un lucru de defăimat [cusur], căci uneori era cuprins de atâta bucurie, încât cine nu-l știa că este plin de atâtea daruri nu-l credea niciodată.

Aceasta este iconomia iubitorului de oameni Dumnezeu, căci de multe ori Dumnezeu dă la mulți mari bunătăți și daruri, dar lasă la dânșii și oarecari metehne ca să se smerească și, găsindu-se supuși metehnelor, să pătimească pentru ele și oarecum să se rușineze, ca să nu se înalțe⁵⁵⁰. Și dintru aceasta cunosc că nici faptele ce le au nu le au de la dânșii, că nici greșelile mari sau mici nu pot singuri să le biruiască⁵⁵¹. Deci aceasta cu

550. A se înălța – a se trufi.

551. *Qui in semetipsis uincere parua uitia atque extrema non possunt* III, XIII, 12, 132-134, p. 312.

minunat chip se face. Pentru ca pentru unul și același gând, de stăpânire de sine adică, să se bucure, iar pentru neputințe să se mârnească; pentru dar să se înalțe, iar pentru neajungere să se smerească, așa încât văzându-se pe sine pe de o parte zidit, iar pe de alta căzut, să păzească această smerită cugetare, ca, având-o și nevoindu-se, să nu o piardă.

O astfel de economie ca aceasta se vede și în Sfântă Scriptură și s-a făcut pentru neamul evreiesc, că aducându-i pe ei în Pământul făgăduinței, în Ierusalim, pe cei tari, [învârtoșați] adică, și mari vrăjmași ai lor i-a deșărădăcinat, iar cât despre partea filistenilor⁵⁵² și a canaanitilor⁵⁵³, a păzit Dumnezeu o oarecare parte, ca întru aceasta să se înțeleptească Israel, după cum este scris.

Ce lucru minunat este dacă zicem acestea pentru oameni⁵⁵⁴, când și cerul a păgubit o parte din cetățenii săi, iar cei rămași mai tari au stat⁵⁵⁵, căci celelalte sfinte cete ale îngerilor, când i-au văzut pe ceilalți că pentru mândria lor au căzut, cu atât ele s-au făcut mai tari [mai mari în putere] și, prin smerita cugetare, până astăzi stau. Aceea, adică mândria, pagubă și cădere pentru câștigul cel viclean, iar pentru smerita cugetare, întărire a pricinuit. Deci într-acest chip se întâmplă și la unii ca, prin păzirea smeritei cugetări, în pofida pagubei micilor metehne, să vină întru câștigarea de mari daruri⁵⁵⁶.

552. „Filistinani”.

553. „Hananei”.

554. *Sed quid mirum quod hoc de homine dicimus* III, XIII, 14, 149, p. 314.

555. *Ex parte fortiter stetit* III, XIII, 151, p. 314.

556. *Ut in humilitas custodia aliquando ad lucra maxima ex minimo damno seruetur* III, XIII, 53-54, p. 314.

15. Pentru Eutihie și Florentie, cei din partea⁵⁵⁷ Nursiei

Nici aceasta a o tăcea judec a nu fi cu dreptate, căci mi-a povestit evlaviosul Saghitul⁵⁵⁸ preotul și am înțeles de la el că, în părțile țării Nursiei, doi bărbați locuiau împreună, amândoi călugări, purtându-se cu cucernicie; unul Eutihie⁵⁵⁹ și altul Florentie⁵⁶⁰ se numeau. Eutihie, pornit fiind din râvnă duhovnicească și din iubire de frați, se nevoia a mântui multe suflete și să le ducă în Împărăție⁵⁶¹. Iar Florentie își petrecea viața trăind cu nerăutate și priveghind în rugăciune. Și nu departe de ei era o mănăstire care nu avea egumen, căci murise acela. Iar călugării mănăstirii îl rugau pe Eutihie să le fie proestos. Și pentru multele lor rugăciuni a primit, și mulți ani a chivernisit mănăstirea, sufletele călugărilor cu hrana cea duhovnicească și cu învățătura lui aducându-le la desăvârșire.

Și pentru ca să nu rămână pustiu lăcașul unde a șezut mai întâi, l-a lăsat acolo pe evlaviosul Florentie⁵⁶². Iar acesta, fiind cu totul singur acolo, într-o zi s-a așternut la rugăciune și se ruga Atotputernicului Dumnezeu ca să-l ajute să rămână acolo până la sfârșit. Iar după ce a săvârșit rugăciunea și a ieșit din biserică, a văzut

557. Ținutul, în manuscris: „laturea”.

558. Sanctulus.

559. Euthicius III, XV, 2, 7, p. 314.

560. Florentius; *ibidem*.

561. În manuscrisul românesc: „rai.”

562. *Ac ne oratorium, in quo prius habitauerat, solum remanere potuisset, illic uenerabilem uirum Florentium reliquit* III, XV, 16-18, p. 316.

înaintea porții un urs, având capul plecat; fără a-și arăta cât de cât cea firească și de fiară a lui sălbatică fire, încă mai vârtos arăta că a venit spre a sluji omului lui Dumnezeu⁵⁶³. Cunoscând aceasta, omul lui Dumnezeu Florentie, și pe cele patru sau cinci oi care rămăseseră la chilie după plecarea lui Eutihie neavând cine să le pască și să le păzească, le-a încredințat ursului și i-a poruncit zicând: „Du-te să paști aceste oi, și pe la șase ceasuri să te întorci”. Deci a început să facă aceasta mereu și să aibă ursul grijă să pască oile, și le păștea pe ele, iar când voia omul lui Dumnezeu să postească, deși fiind flămând și obișnuit să mănânce, îi porunca ursului de aducea oile după nouă ceasuri. Deci la toate poruncile omului lui Dumnezeu ursul asculta, și nici când îi zicea să se întorcă la șase nu se întorcea la nouă, și nici la nouă, când îi zicea să se întorcă la șase, ci, minune cu adevărat!, în ceasul poruncit, în acela, ca și când ar fi avut ceasornic, se întorcea. Vestea acestei minuni se întindea pretutindeni în părțile acelea și toți se minunau.

Dar diavolul, cel dintru început vrăjmaș al oamenilor, de acolo de unde vede pe cei îmbunătățiți strălucind și luminând, de acolo pe urătorii de faptă bună prin pizmuire îi răpește în munci⁵⁶⁴, precum s-a văzut și aici, la acest Florentie. Că patru ucenici de ai evlaviosului Eutihie l-au pizmuț pe Florentie, deoarece dascălul

563. A se vedea nota 514.

564. *Inde peruersos per invidiam rapit ad poenam* III, XV, 5, 41-42, p. 318.

lor nu făcea minuni, iar el, rămânând singur de dascălul lor, cu minunea aceasta luminat la toți se arăta. Și pizmuind, au omorât ursul, care n-a mai venit în ceasul în care era să vină. Omul lui Dumnezeu Florentie a intrat la bănuială și, după ce a așteptat până la vremea vecerniei și nu l-a văzut, a început să se amărăscă pentru că ursul, pe care frate îl numea, nu s-a întors. Iar a doua zi s-a dus să caute oile, și l-a aflat pe urs omorât. Deci cercetând și aflând cine l-a ucis, a început să plângă, mai vârtos din pricina răutății fraților decât pentru moartea ursului⁵⁶⁵. Iar cinstitul Eutihie l-a chemat și l-a mângâiat. Și robul lui Dumnezeu Florentie, înaintea lui de mare durere fiind cuprins, rugându-se cu nădăjde, a venit la el ca să-l vadă și să ia blagoslovenie; și întorcându-se acolo, a aflat de jur împrejurul chiliei tot locul plin de nenumărați șerpi. Văzând aceasta, omul s-a înspăimântat și s-a cutremurat și a strigat zicând: „Robule al lui Dumnezeu, fă rugăciune!”. Era atunci liniște mare și vreme bună; și ieșind din chilie afară, cuviosul și-a înălțat ochii și palmele către cer și, îndată, de năprasună a tunat cerul, și acel tunet pe toți șerpii i-a omorât. Dar nu era cine să-i ridice pe ei de acolo; și îndată, la cuvântul lui, atât de multe păsări au venit câți șerpi erau; și luând fiecare câte un șarpe, i-au ridicat și i-au dus departe și i-au aruncat; și așa tot locul acela s-a curățit îndată. Deci de putere și sfințenie zicem că a fost plin omul acesta. Că îndată, la rugăciunea lui, Se arăta lângă el Atot-

565. *Tunc sese in lamentis dedit, fratrum magis malitiam quam mortem ursi deplorans* III, XV, 6, 54-55, p. 318.

puternicul Dumnezeu. Și la ce altceva avem a atribui aceasta, fără numai la cea mai mare ascultare a lui întru voia lui Dumnezeu? Că întru acest fel de ascultare a omului față de poruncile prea sfântului Dumnezeu, de nevoie⁵⁶⁶ urmează și ascultarea lui Dumnezeu întru cererile lui.

Iar Eutihie, cel împreună călător cu Florentie în calea Domnului, după trecerea lui la cele veșnice s-a proslăvit întru minuni mai mult decât Florentie. Căci oamenii cetății aceleia au povestit multe minuni despre dânsul, și aceasta mai întâi, care a ținut până în vremurile longobarzilor: haina lui făcea multe minuni, căci atunci când nu era ploaie, oamenii se adunau și, ridicând în sus haina lui, făceau litanie și mergeau afară prin țărini și îndată ploua cu îndestulare. Dintru aceasta se cunoaște de câte puteri și sfințenie s-a învrednicit sufletul acestuia, a cărui haină, arătată fiind, mânia Domnului se întorcea⁵⁶⁷.

16. Pentru Martin, monahul cel de pe muntele Marsis⁵⁶⁸

Evlaviosul se pustnicea în părțile Campaniei, în muntele Marsis, într-o peșteră foarte strâmtă⁵⁶⁹. Mulți din țara noastră l-au cunoscut pe acesta și, de față fiind, au văzut lucrările lui minunate, și

566. În chip firesc.

567. A se întoarce – a se îndepărta. *Ex qua re patuit eius anima quid uirtutis intus, quid meriti haberet, cuius foris ostensa uestis iram conditoris auerteret* III, XV, 19, 160-162, p. 326.

568. Muntele Massico, în Campania.

569. *In specu angustissimo* III, XVI, 1, 3, p. 326.

multe am auzit și eu de la fericitul întru pomenire Pelaghie⁵⁷⁰, cel mai înainte de mine, și de la alți îmbunătățiți mărturisitori.

Deci mai întâi se povestește despre dânsul această minune: Cum că, adică, atunci când s-a închis înlăuntrul peșterii, a ieșit apă din piatră, încât îi ajungea în toate zilele, și nici nu se înmulțea și nici nu se împuțina, și cu aceasta a trăit. Din aceasta se vede câtă purtare de grijă avea Atotputernicul Dumnezeu pentru robul Său; căci după minunea pe care a făcut-o în vremurile vechi în pustie pentru evrei, când a scos apă din piatră și i-a adăpat, însetați fiind, a făcut și pentru acesta. Dar diavolul, pizmuind minunile lui, se viclenea ca, prin obișnuitele lui meșteșugiri, să-l alunge din peșteră. Deci a intrat în prietenul său, în șarpe⁵⁷¹, și a încercat să-l înspăimânte prin acesta și să-l facă să fugă. A început așadar șarpele să stea alături de cel singur în peșteră. Și când stătea sfântul la rugăciune, șarpele se întindea înaintea lui, iar când cuviosul se pleca, și șarpele împreună cu el se pleca; și netemându-se cuviosul nicidecum de șarpe, își punea mâna în gura lui, și uneori piciorul, și zicea: „De ai luat voie a mă vătăma, să mă vătămi”; și aceasta necurmat trei ani s-a făcut. În cele din urmă, nemişcându-se îndelunga-răbdare și puterea cuviosului și biruindu-se, a șuiert tare și s-a dus în prăpastia care era alături cu

570. Este vorba de Pelagiu II (579-590), al cărui chip se află în biserica Sfântul-Laurențiu-din-afara-zidurilor și pe care Sf. Grigorie îl numește: *beatae memoriae decessore meo* III, XVI, 1, 5-6, p. 326.

571. *Nam amicam sibi bestiam, serpentem scilicet, ingressus* III, XVI, 3, 18, p. 328.

muntele și toți copacii aceluia loc și toată partea aceluia munte le-a veștejit cu focul ce ieșea din gura lui. Atotputernicul Dumnezeu l-a silit, ca să-i arate câte puteri avea, de care, biruindu-se, a fugit rușinat. Deci să luăm aminte la ce înălțime a sfințeniei se afla omul acesta, care a șezut fără de frică trei ani împreună cu acest înfricoșat șarpe.

Acest evlavios, în anul dintâi când s-a închis în peșteră⁵⁷², hotar și-a pus⁵⁷³ să se ferească a vedea femeii, nu pentru că le disprețuia, ci pentru a fugi de ispita ce se face prin femeie. Deci o femeie, auzind de aceasta, s-a suit în munte și s-a dus și a intrat în peșteră. Iar el, puțin de departe venind și văzând-o pe dânsa și cunoscând-o după haine, a căzut la rugăciune; aruncându-se cu fața la pământ, atât a așteptat în rugăciune, până când acea nerușinată femeie a fugit nemaiputând încă a suferi, căci a așteptat foarte mult. Și după ce s-a pogorât din munte, în aceeași zi a murit. Dintru aceasta se cunoaște că n-a fost cu plăcere la Dumnezeu să scârbească⁵⁷⁴ pe robul Său.

Într-altă vreme, iarăși, mulți alergau la dânsul pentru binecuvântare și, fiind drumul foarte strâmt și greu de umblat, un copil mic care se suia dintru înălțimea muntelui s-a prăvălit și a căzut până jos în vale; și atât de înalt este acest munte, încât copacii ce sunt jos în vale se văd foarte mici, deși sunt prea mari. Deci s-au tulburat îndată toți oamenii care veniseră și căutau să

572. *Inclausionis suae tempore primo* III, XVI, 5, 36-37, p. 330.

573. A-și pune hotar – a se hotări.

574. Vezi supra, nota 321.

afle trupul copilului, căci nici nu se gândeau să-l afle întreg, ci făcut bucățele după ce căzuse în prăpastie. Dar căutându-l, l-au aflat nu numai viu, ci și foarte sănătos; și toți au cunoscut că prin rugăciunile sfântului⁵⁷⁵ nevătămat s-a păzit copilul.

Lângă această peșteră este prăpastie și deasupra prăpastiei se vedea o piatră mare și nu prea înrădăcinată⁵⁷⁶, ci cam spânzurată deasupra chiliei lui Martin, și în toate zilele primejdie de moarte pândea, și chilia lui era amenințată cu sfărâmarea; căci avea el acolo zidită și o chilie prea mică. Iar Mascator, nepotul vestitului Armentarie,⁵⁷⁷ a venit la el cu mulți oameni și îl ruga pe omul lui Dumnezeu să iasă din peșteră ca să încerce, de vor putea, să pogoare⁵⁷⁸ acea piatră ce spânzura deasupra peșterii pentru ca robul lui Dumnezeu să viețuiscă în peșteră fără de grijă. Dar omul lui Dumnezeu nu l-a ascultat ca să iasă, și i-a zis să facă ceea ce poate. Iar el s-a tras într-o parte a chiliei; nu era îndoială că de ar fi căzut piatra, și chilia ar fi sfărâmat, și pe Martin l-ar fi omorât. Deci, când mulțimea norodului se nevoia să pogoare piatra fără a-l primejdi pe cuvios, s-a întâmplat un lucru foarte de minune: că aceea uriașă piatră răsturnându-se și pogorându-se, ca și cum s-ar fi temut să nu se atingă de cărămizile chiliei și să-l vatăme pe robul lui Dumnezeu, a căzut, peste fire⁵⁷⁹, de parte de dânsul. Deci cum aceasta s-a făcut din

575. Cf. Evrei 2, 4.

576. Care nu era bine înfiptă în pământ.

577. Personaje despre care nu avem informații.

578. A pogori – a da jos, a înlătura.

579. În mod neobișnuit.

porunca Atotputernicului Dumnezeu și cu slujirea cea îngerească⁵⁸⁰, cel ce crede, crede cum că toate se chivernisesc cu dumnezeiasca pronie.

La început, când a venit în munte și s-a sălășluit în peșteră, mai înainte de a o zidi și a o închide și a o face ca o chilie, și-a legat piciorul cu un lanț, și căpătâiul lanțului l-a fixat sub o piatră, ca de acolo să nu mai poată ieși afară, fără numai cât ajungea lanțul acela. Auzind aceasta, cel mai sus pomenit, evlaviosul Benedict, l-a trimis pe un ucenic de i-a zis: „De ești robul lui Dumnezeu, să nu te țină lanțul cel de fier, ci lanțul lui Hristos!”. Și îndată robul lui Dumnezeu Martin și-a dezlegat lanțul de la picior, și nicidecum pe urmă nu și-a scos⁵⁸¹ piciorul afară din locul în care era obișnuit să meargă atunci când era legat. Ci își permitea să se ducă dezlegat atât cât se ducea și când era legat.

Iar mai pe urmă, după ce s-a închis în peșteră, a început a primi și ucenici. Iar ei locuiau mai într-o parte de peșteră și trebuiau să-și scoată apă din fântână spre trebuința lor. Iar funia cu care era legat vasul se rupea adeseori⁵⁸². Dar după ce au legat vasul cu lanțul acela⁵⁸³, de aici înainte nu s-a mai rupt⁵⁸⁴.

580. Cf. Psalm 90, 11.

581. A scoate – a pune.

582. "Se rumpea adese", în manuscris.

583. Este vorba de lanțul cu care se legase de picior Sfântul Martin.

584. *Ex quo iam tempore contigit, ut isdem funis et cotidie tingeretur aqua et nullo modo ruperetur* III, XVI, 10, 108-110, p. 334-336. Textul latinesc explică și de ce frânghia nu s-a mai rupt: *Quia enim catenam uiri Dei funis ille contigit, ipse quoque ad tolerandam aquam ferri in se fortitudinem traxit* III, XVI, 10, 110-112, p. 336.

17. Pentru monahul ce a venit de la muntele Arghentariu⁵⁸⁵

Cvadrachisim⁵⁸⁶, ipodiaton al bisericii Vuxentiei⁵⁸⁷ acum, în vremurile noastre, obișnuia să își pască oile sale în părțile Aureliei. Acest iubitor al adevărului⁵⁸⁸ mi-a povestit despre un lucru minunat ce se săvârșise în taină. Deci acesta păscând oile în zilele acelea, un om din muntele ce se numește Arghentarie,⁵⁸⁹ călugăr evlavios, a venit la biserica fericitului Petru verhovnicul⁵⁹⁰ apostolilor, deoarece obișnuia a se duce acolo în tot anul, și a găzduit în casa lui Cvadrachisim⁵⁹¹, precum el însuși a mărturisit. Deci atunci când se afla găzduit acolo, într-una de zile când se ducea la biserică, fiind biserica aproape de casa ipodiatonului, bărbatul unei femei foarte sărace ce locuia acolo părea că a murit și, după obicei, scaldându-l pe el și cu pânză înfășurându-l spre îngropare, s-a inserat și n-au apucat să-l îngroape. Iar femeia șezând lângă mort, a petrecut noaptea plângând și tânguindu-se. Iar omul

585. Muntele Argentarius.

586. Quadagesimus.

587. Baxentium. Biserica Baxentinei se află în Aureliae partibus, mai exact în ținutul străbătut de Via aureliană, care trece prin partea de nord vest a Romei, pe lângă muntele Argentarius. Mauriștii plasează această biserică în Lucania, la sud est de Roma, la Visentium (Bixentio), la vest de Lacul Bolsena. Vezi nota la dialogul III, XVII, 1, p. 336 și 337.

588. Ueracis uiri III, XVIII, 1, 4, p. 336.

589. Vezi nota 585 (supra).

590. În latină: *beatus Petrus apostolorum principis*.

591. Vezi supra, nota 586.

lui Dumnezeu ce se afla în gazdă la casa lui Cvadrachisim⁵⁹², umilindu-se⁵⁹³ de jalea femeii, a zis către dânsul: „Mă doare sufletul de femeia aceasta, ci scoală, mă rog, să ne rugăm”⁵⁹⁴. Deci s-au dus amândoi la biserica cea de lângă ei să se roage și, după ce singuri și cu durere s-au rugat, a zis omul lui Dumnezeu către ipodiaton să facă otpust⁵⁹⁵, apoi, luând pământ din ușa altarului, s-a dus împreună cu Cvadrachisim la omul cel mort pentru ca acolo să se roage și, după ce și acolo singuri și cu durere s-au rugat⁵⁹⁶, n-a zis ca mai înainte diaconului să facă otpust, ci el a făcut otpust și, sculându-se de la rugăciune, s-a dus și a ridicat cu mâna stângă pânza de pe obrazul⁵⁹⁷ mortului, și cu dreapta i-a frecat obrazul cu pământul ce-l luase din sfântul altar. Și îndată a înviat mortul și și-a deschis ochii și, sculându-se, a șezut așa ca cum s-ar fi deșteptat dintr-un somn prea greu⁵⁹⁸ și se minuna de ceea ce s-a făcut cu el. Aceasta văzând femeia și de plânsul cel mult fiind slăbită, a început atunci de bucurie mai mult să plângă și să strige. Iar omul lui Dumnezeu o oprea zicând: „Taci, taci și, de va întreba cineva cine l-a înviat, să nu zici altceva fără numai că Domnul Iisus Hristos l-a înviat”. Aceasta a zis și a ieșit, lăsându-l și pe Cvadra-

592. Idem.

593. A se umili – a se îndura.

594. *Dolori huius mulieris anima mea conpatitur. Rogo, surge et oremus* III, XVII, 3, 24-25, p. 338.

595. Încheierea slujbei.

596. Cf. Psalm 118.

597. Fața.

598. Cf. Matei 9, 24.

ghisim ipodiatonul, și în acel loc mai mult nu s-a arătat, fugind de slava și lauda oamenilor.

Cu adevărat, mai minunat decât toate minunile se vede a învia morții și sufletele care au ieșit din trup iarăși a le întoarce. Dacă, însă, numai la cele văzute luăm aminte, de nevoie este a crede că aceasta este o minune prea mare. Dar dacă vom cugeta la cele nevăzute, e limpede că minune mai mare este a întoarce pe păcătos la calea lui Dumnezeu prin a sa învățătură decât prin rugăciune a învia morții. Căci prin rugăciune mortul înviază pentru a muri din nou. Însă sufletul celui ce a venit la Hristos nu mai moare, ci rămâne viu în veci. Precum: dacă Lazăr cel mort de patru zile a fost înviat, iar mai apoi nu mai auzim nimic despre virtuțile sale, despre apostolul Pavel, care a înviat duhovnicește, mințile noastre cu greu pot cuprinde⁵⁹⁹ cele spuse de Scripturi despre virtuțile sale⁶⁰⁰.

18. Pentru Benedict monahu¹

În mănăstirea mea⁶⁰¹ era un anume frate care avea adunare cu mine la vorbă⁶⁰² și [care era] foarte procopsit⁶⁰³ în Sfânta Scriptură și care cu vârsta era mai mare decât mine și la multe pe

599. În manuscrisul românesc: „Se face aceasta cunoscută la câți după adâncime chibzuiesc lucrurile”.

600. Cf. Romani 9, 3; 1 Corinteni 2, 2; 15, 9; 2 Corinteni 11, 25; 12, 2; Efeseni 3, 8.

601. Este vorba de mănăstirea Sf. Andrei, întemeiată de Sf. Grigorie cel Mare.

602. A avea adunare la vorbă - a discuta împreună.

603. *Studiosissimus* - profund cunoscător. III, XVIII, 1, 2, p. 344.

care nu le știam mă învăța. De la dânsul am auzit cele ce povestesc acum.

În părțile Cambaniei⁶⁰⁴, de la Roma patruzeci de mile, era un călugăr cu numele Benedict, tânăr ca vârstă, dar bătrân cu mintea și foarte îmbunătățit. Iar în vremurile lui Totila, aflându-l pe el goșii, au vrut să-l ardă cu chilie cu tot, și au aprins foc și toate cele de pîmprejur le-au ars. Dar de chilie nu s-a atins focul. Aceasta văzând goșii, în loc de a se umili⁶⁰⁵ și să se lase, mai mult s-au mâniat și, trăgându-l din chilie, l-au scos afară; și văzând acolo aproape un cuptor ce ardea pentru ca să se coacă pâine, l-au dus și l-au băgat în cuptor și au astupat cuptorul. Iar a doua zi s-au dus și au deschis [cuptorul], și l-au aflat nu numai pe el nevătămat, ci și hainele lui. Minune asemenea cu a celor trei coconi⁶⁰⁶.

19. Pentru minunea ce s-a făcut în biserica Sfântului Zinon⁶⁰⁷

În zilele noastre s-a întâmplat o minune asemenea celei de demult, a celor trei coconi⁶⁰⁸, dar cu privire la altă stihie, adică la apă, nu la foc, despre care Ioan tribunul⁶⁰⁹ ne-a încredințat acum prin povestirea sa; că zicea el cum că Pronulf⁶¹⁰ comisul, în vremea aceea, a fost de

604. Vezi nota 417.

605. A se umili - a se înfricoșa.

606. Cei trei tineri - cf. Daniel 3, 21-24.

607. În latină: *De ecclesia beati Zenonis in Veronese civitate*, III, XVIII.

608. Cf. Daniel 3, 21-24.

609. Prieten al Sf. Grigorie și comandant la Siponte în 600.

610. Probabil lombard. Personaj de altfel necunoscut.

față împreună cu regele Autharic⁶¹¹, chiar în locul în care minunea aceasta s-a întâmplat; și ceea ce (de față) cu ochii lui a văzut, aceasta prin grai a povestit tribunului. Deci zicea el că mai înainte cu cinci ani, râul Tibrului a venit mare în Roma și a ieșit din matca sa și a crescut într-atât, încât a ajuns de s-a suit până la zidurile cetății, și în multe locuri le-a trecut și le-a înecat⁶¹². Tot atunci și în cetatea Verona râul Soției⁶¹³ a crescut și a ajuns și la biserica fericitului Zinon⁶¹⁴, patriarhul și mucenicul⁶¹⁵; și ușile bisericii fiind deschise, n-a intrat apa înlăuntru, descrescând câte puțin, și s-a suit până la ferestre, care erau mai sus aproape de înveliș, dar prin uși n-a intrat. Minune mare cu adevărat: ca un zid întărit, așa stătea apa pe din afară, de jur împrejurul bisericii, dar înlăuntru nu intra; și întâmplându-se atunci să fie mulți oameni în biserică, nu aveau pe unde să iasă și se temeau să nu moară de foame. Iar când le era sete, veneau la ușa bisericii și luau apă și beau, dar ca să intre apa înlăuntru pe ușă sau prin ferestre, ca să umple biserica, nu putea. Înfricoșat lucru și prea minunat, căci stătea ea înaintea ușilor ca să vădească tuturor sfințenia mucenicului și ca să potolească setea. Și era ea tărie nemișcată.

611. În manuscrisul românesc: „riga Avsarit”. Autharic (584-590), primul soț al reginei Theodelinda, căreia Sf. Grigorie a trebuit să-i trimită *Dialogurile* sale.

612. Evenimentul a avut loc în noiembrie 589.

613. Râul Adige. *Fluvius Atesis* III, XVIII, 2, 12, p. 346.

614. Zenon, al optulea episcop de Verona și autor de *Predici* (Migne, PL 11, 253-328).

615. Se pare că nu a fost mucenic. Vezi III, XVIII, 2, în notă, p. 347.

Această minune o potrivesc asemenea cu cea mai sus pomenită minune a focului, căci focul acela de cei trei coconi și de hainele lor nu s-a atins, iar legăturile lor și pe haldeii cei dimprejurul cuptorului i-a ars. Atât de mulți și atât de minunați oameni ai lui Dumnezeu au viețuit și în Italia, după cum cu darul lui Dumnezeu am povestit până acum, și mai am încă a povesti și despre mulți alții. Dar luați aminte ca și voi să vă folosiți și de sfinți să vă minunați, iar pe Dumnezeu cel minunat întru sfinți să-L slăviți.

20. Pentru Ștefan, preotul din provincia Valeria

Ștefan, evlaviosul preot al orașului Valeria, rudenia lui Bonifatie⁶¹⁶, diaconul nostru și purtătorul de grijă al bisericii acesteia, venind într-o zi din cale în casa sa, a poruncit fără de răutate slugii sale, zicând: „Vino, diavole, de mă desculță”⁶¹⁷; și deodată cu vorba, îndată au început nevăzut să se dezlege curelele singure degrab foarte, întrucât arătat se cunoaște că diavolul, al cărui nume l-a pomenit, auzindu-l, a venit și i-a dezlegat încălțările. Iar preotul, văzând aceasta, s-a înspăimântat și cu mare glas a zis: „Fugi, ticăloase, fugi”⁶¹⁸. Eu nu te-am chemat pe tine, ci pe sluga mea!”. Și îndată a fugit [cel-rău] și au rămas curelele dezlegate, câte apucase el să dezlege.

616. E posibil ca acest Bonifatie să fie aceeași persoană cu Bonifatie IV, papă între anii 608-615, și el originar din aceeași provincie. Vezi III, XX, 1, p. 350-351, în notă.

617. *Veni, diavole, discalcia me* III, XX, 1, 6-7, p. 350.

618. *Recede, miser, recede* III, XX, 2, 12-13, p. 350.

21. Pentru o călugăriță care a gonit un duh necurat

Cele despre care voiesc acum a vă povesti mi le-a spus sfințitul Elefterie, despre care am făcut pomenire mai sus.⁶¹⁹

Într-o cetate ce se numește Spolia era o fecioară de vârsta căsătoriei, fata unui mare dregător al cetății, dar care a poftit să devină călugăriță⁶²⁰. Dar tatăl ei îi stătea împotriva și nu o lăsa. Iar ea, lăsându-l pe tatăl ei, a fugit și s-a călugărit, lucru pentru care tatăl ei a lipsit-o de toată moștenirea; și nu i-a lăsat ei nimic, fără numai șase uncii⁶²¹ de aur pentru o moșie prea mică. Deci la o bună pildă ca aceasta a ei, multe fecioare de neam mare au început a o urma și, mergând la dânsa, se făceau călugărițe și-I slujeau lui Dumnezeu cu feciorie sfântă. Iar într-una de zile, prea cucernicul Elefterie a mers la prea cuvioasa să o cerceteze și să-i grăiască ceva cuvânt de învățătură. Deci șezând el împreună cu dânsa și vorbind cuvinte de folos, a venit la dânsa un țaran cu plocon din satul acela, de la care luase ea șase uncii de aur; și așa, stând el înaintea sfintei, s-a îndrăcit și a căzut jos, a început să strige și a se scutura. Atunci sfânta aceea fecioară⁶²² s-a sculat și cu chip strașnic și cu glas mare a poruncit duhului necurat, zicând: „Ieși dintr-însul, ticăloase, ieși!”. Iar dracul i-a răs-

619. III, XIII, 1.

620. Iubind viețuirea cerească, a ales nevoița fecioarei și a ascultării.

621. În manuscris: "unghii de aur".

622. *Sanctimonialis femina* III, XXI, 3, 20, p. 354.

puns ei zicând: „Și dacă voi ieși din dânsul, apoi în cine voi intra?”. Și din întâmplare acolo păștea un purceluș; și i-a poruncit sfânta aceea fecioară zicând: „Ieși din om și intră în porcul acesta”. Iar dracul îndată a și ieșit din om și a intrat în porc și, ucigându-l, a fugit.

Și nu este atâta de mirare de minunile pe care cei îmbunătățiți pot a le face încă în viață fiind, pe cât este de mirare când oasele unora, și moarte⁶²³ fiind, fac minuni.

22. Pentru preotul care nevăzut a ținut pe tâlhar

Valentie egumenul, fericitul întru pomenire, mi-a povestit mie un lucru ca acesta, care s-a făcut în orașul Valeria. Era, zice el, acolo un preot foarte cucernic ce a trăit împreună cu clinosul⁶²⁴ lui întru slavoslovia⁶²⁵ lui Dumnezeu, [împodobit] cu fapte bune și cu viață îmbunătățită. Iar după răposarea lui l-au îngropat înaintea ușilor bisericii. Deci era acolo, aproape de biserică, un staul de oi, și cine voia să meargă la oi trebuia să treacă pe lângă mormântul lui. Deci într-o noapte, fiind clericii în biserică la utrenie, un tâlhar venind la oi și furând un berbec, a plecat să se ducă și, ajungând la locul unde era îngropat omul lui Dumnezeu, deodată, fără de veste, i s-au lipit picioarele lui de pământ și nu se mai putea clinti din loc. Deci silindu-se, se nevoia să fugă, în brațe cu berbecule, dar nu pu-

623. *Ossa mortua* III, XXI, 5, 45, p. 356.

624. *Clericis sui* – Cinul său. III, XXII, 1, 4, 356.

625. Preamărirea.

tea, ci stătea așa drept, pe loc, ca un pironit. O, minune! Tâlharul care temându-se de cei vii a mers să fure noaptea ca să nu fie văzut, acesta a fost prins de cel mort de multă vreme. Deci după ce s-a făcut ziuă și au ieșit clericii din biserică, văd un om necunoscut care stătea și ținea un berbec, fiind ca și cum picioarele i-ar fi fost legate împreună, și o mână nevăzută care ținea berbecule, ca să nu-l poată slobozi. Deci văzându-l pe el, clericii se mirau și nu se dumireau ce este aceasta, și ziceau: „Oare acest om a luat vreun berbec de aici sau îl aduce?”. Iar după ce l-au întrebat și au aflat adevărul, toți s-au minunat și au zis: „Cu adevărat, prin sfințenia omului lui Dumnezeu care se află îngropat aici, dumnezeiasca putere l-a legat în chip nevăzut pe tâlhar”. Deci au făcut pentru dânsul rugăciune către Dumnezeu, și s-a dezlegat.

23. Pentru egumenul de la Perestrina⁶²⁶ și pentru preotul lui

Mai sus de cetatea Perestrinei se află un munte pe care este o mănăstire a Sfântului Apostol Petru⁶²⁷.

626. În latină *Praenestina*.

627. Aici se încheie manuscrisul de la Mănăstirea Căldărușani. În continuare, manuscrisul conține, sub titlul „Dohtorie duhovnicească”, diverse învățături pentru suflet, preluate din scrierile unor Sfinți Părinți și trăitori înduhovniciți ai Bisericii. Acest ultim capitol a fost transcris de o altă persoană, așa cum se poate vedea după scris și după cerneala folosită. În continuare, traducerea ne aparține. Am urmat modelul deja folosit de traducătorul de la Căldărușani.

* * *

Deasupra cetății Prenestina se înalță un munte pe care se află mănăstirea Sfântului Apostol Petru, cu bărbați ai lui Dumnezeu. Din a lor istorisire am aflat, în timp ce stăteam acolo, povestea mării minuni pe care o voi relata, iar ei mărturisesc că este adevărată.

În acea mănăstire trăia un părinte cu viață îmbunătățită care-l îndruma pe un călugăr spre o viață demnă de cinstire. Văzându-l crescut în frica de Domnul, l-a hirotonit preot în mănăstirea sa.

La scurtă vreme după hirotonie, acest preot a fost vestit prin descoperire că în scurtă vreme va muri. Deci i-a cerut părintelui mănăstirii să-i pregătească mormântul. Acesta i-a răspuns: „Eu voi muri înaintea ta! Fă cum vrei, mergi și pregătește-ți mormântul”. După câteva zile, bătrânul părinte, cuprins de fierbințeală, era aproape sfârșit și dădea ultimele sale îndrumări preotului venit să-l asiste: „Să-mi așezi trupul spre odihnă în mormântul tău”. Acesta i-a răspuns: „Știi că voi urma în curând, iar în el nu pot să încap două trupuri!”. Avva i-a răspuns scurt: „Mergi și fă cum ți-am spus, căci în mormântul tău vom încăpea amândoi”.

Așadar el a murit și a fost așezat în mormântul pregătit de preot. La scurtă vreme, preotul a fost cuprins de oboseală și s-a îmbolnăvit și și-a sfârșit viața. Trupul său a fost dus de frați la mormântul pe care îl pregătise, și au deschis mormântul. Toți cei de față au putut vedea că

nu mai era loc și pentru el, căci trupul starețului ocupa întregul mormânt. Văzând aceasta, au strigat: „Ei, Părinte, cum este cu cele spuse de tine, că în acest mormânt o să încăpeți amândoi?”. La auzul acestor cuvinte, sub ochii tuturor, trupul starețului s-a întors pe o parte, lăsând loc gol în mormânt, în care a încăput și celălalt; după cum el făgăduise, în moarte s-a împlinit.

Iar cele ce v-am povestit s-au întâmplat aproape de Prenestina, la mănăstirea Sfântului Apostol Petru.

Vreți să auziți ce s-a întâmplat în acel oraș cu paramonariul⁶²⁸ bisericii unde este îngropat trupul lui cel sfânt?

24. Despre Teodor, paramonariul bisericii Sfântului Apostol Petru din Roma

Încă mai există câțiva care l-au cunoscut pe Teodor, paramonariul acelei biserici. El este cel care mi-a relatat despre un lucru cu totul aparte, care i s-a întâmplat când s-a sculat într-o noapte pentru a îngriji sfeșnicele de la poarta bisericii. Ca de obicei se urcase pe treptele de lemn de sub sfeșnice, când, deodată, Sfântul Apostol Petru i s-a arătat purtând veșminte albe și, stând pe caldarâm, i-a zis: „Prietene, de ce te scoli așa de devreme?”⁶²⁹.

Zicând acestea, a dispărut din fața ochilor lui, iar el a fost cuprins de teamă, așa încât toată

628. *Ecclesiae custodibus* III, XXIII, 5, 43, p. 360; paznic.

629. *Conliberte, quare tam citius surrexisti* III, XXIII, 1, 8-9, p. 362.

vlağa îi dispăruse și timp de mai multe zile nu s-a mai putut ridica din pat. Prin acest lucru, Sfântul Apostol a voit să-și facă cunoscută prezența înaintea slujitorilor săi, fiindu-le recunoscător pentru cinstirea pe care i-o aduc, veghind fără încetare, pentru a ști că li se va răsplăti cu răsplată veșnică. De ce s-a îmbolnăvit Teodor la vederea Sfântului Apostol Petru? Pentru că trupul este covârșit la vederea celor mai presus de fire. Uneori, atunci când minții i se dă a vedea dincolo de puterile omenești, trupul slăbește deoarece sarcina este mai mare decât o poate el duce.

Nu cu mult timp în urmă, după cum povestesc bătrânii noștri, un alt paramonariu, pe nume Acontius^{629a}, bărbat foarte evlavios și sobru, slujea Atotputernicului Dumnezeu cu atâta credincioșie, încât Sfântul Petru i-a arătat printr-o minune cât de mult îl prețuia⁶³⁰. Astfel, o tânără paralizică se sălășluia la biserica sa, susținându-se pe mâini; din pricina răunchilor distruși, se târa pe pământ, fiind fără putere. Într-o noapte i s-a arătat și i-a zis: „Mergi, caută-l pe paramonariul Acontius și roagă-l, iar el îți va reda sănătatea!”⁶³¹.

Încredințată fiind de această arătare minunată, dar neștiind cine era Acontius, a început să se târască în diferite părți ale bisericii, căutând cine era Acontius. Pe neașteptate, cel pe

629a. În ultima parte a traducerii, făcută după versiunea din Sources Chrétiennes, numele proprii – de persoane și de localități – respectă grafia latinească.

630. *Quam de illo haberet aestimationem* III, XXV, 1, 5-6, p. 364.

631. *Vade ad Acontium mansionarium et roga illum, atque ipse te salutit restituit* III, XXV, 1, 10-11, p. 364.

care ea îl căuta i-a venit înainte, iar ea i-a zis: „Rogu-te, părinte, arată-mi cine este Acontius, paznicul”. Iar el i-a răspuns: „Eu sunt”. Atunci ea i-a zis: „Păstorul nostru, hrănitorul turmei noastre, Sfântul Petru Apostolul, m-a trimis la tine pentru a mă elibera de neputința mea.” El i-a răspuns: „Dacă ai fost trimisă de el, atunci ridică-te”; și a luat-o de mână și a ridicat-o în picioare, iar din acea clipă nervii și mușchii trupului ei s-au însănătoșit, nemairămânând nici un semn de paralizie.

25. Pentru Mina eremitul

Nu cu mult timp în urmă, un oarecare bărbat venerabil, pe nume Mina, din provincia Samnium,⁶³² pe care mulți dintre noi l-au cunoscut, ducea viață de sihastru. El s-a stins din viață acum vreo zece ani. Povestind despre faptele sale, nu mă voi referi la nici un autor anume, deoarece am tot atâtea mărturii despre viața sa câte persoane din provincie l-au cunoscut.

Așadar, acesta nu avea pentru folosul său personal decât câțiva stupi de albine. Dar și pe aceștia un lombard a voit să îi ia. Atunci el l-a certat cu asprime și, de îndată, un duh rău a intrat în acela și l-a aruncat la pământ la picioarele lui. Prin acest lucru numele său a devenit vestit în tot ținutul, chiar și printre barbari. De atunci nimeni nu a mai cutezat să intre fără smerenie în chilia sa⁶³³.

632. Samnium a căzut în mâinile lombarzilor, împreună cu Campania, după victoria lor asupra lui Baduarius, ginerele împăratului Iustin, în anul 576.

633. *Eius cellulam nisi humilis intrare* III, XXVI, 2, 14, p. 366.

Adeseori, urșii din pădurea învecinată veneau și încercau să-i mănânce mierea. El însă îi prindea asupra faptului și îi lovea cu o nuielușă, pe care o avea întotdeauna în mână. Sub loviturile nuielușei sale, aceste fiare sălbatice și feroce mârâiau și fugeau de frică, deși în mod obișnuit ele nu se temeau nici de sabie.

Hotărârea lui era să nu aibă nimic în această lume, să nu se plângă de nimic, însuflețit doar de dorința de a stârni în sufletele celor ce cu dragoste îl cercetau, dorul după viața cea veșnică. Dacă uneori le cunoștea greșelile, el îi certa cu dragoste fierbinte, învățându-i cu grijă. Oamenii care locuiau mai aproape sau mai departe de locul său obișnuiau ca într-o zi anume din săptămână, fiecare să-i trimită darul său, din care el le oferea celor care îl cercetau. Odată, un proprietar de țărini pe nume Carterius, covârșit de patimă, a sedus o călugăriță⁶³⁴ cu care s-a unit în căsătorie neîngăduită. Când omul lui Dumnezeu a auzit acest lucru, el i-a transmis prin solii pe care i-a găsit muștrările pe care le merita. Iar el, conștient de fapta sa, a fost cuprins de teamă și nu a cutezat să se înfățișeze înaintea omului lui Dumnezeu de frica unei muștrări aspre, așa cum obișnuia el să le facă întotdeauna celor care păcătuiau. Prin urmare, Carterius a pregătit daruri și le-a trimis împreună cu darurile altora, pentru ca el să le primească fără a-și da seama. Când însă ofrandele au fost puse înaintea lui, omul lui Dumnezeu s-a așezat jos și fără a zice ceva le-a cercetat pe toate cu grijă, punând de o parte darurile trimise de Carterius, pe

634. *Monialem femina* III, XXVI, 5, 32, p. 368.

care le-a recunoscut cu duhul⁶³⁵ și, respingându-le, a zis: „Mergeți și spuneți-i: tu ai luat de la Dumnezeu ofranda Sa și îmi trimiți mie daruri? Nu îți primesc darurile tale fiindcă tu L-ai jefuit pe Dumnezeu de ale Sale”. Acest lucru fiind făcut, toți cei de față au fost cuprinși de mare teamă pentru câte știa omul lui Dumnezeu despre cei ce nu erau de față și cât de mult îi judeca.

26. Despre cei patruzeci de prizonieri decapitați de lombarzi

Cu cincizeci de ani înainte de noi, așa cum mărturisesc martorii oculari, patruzeci de țărani au fost luați de lombarzi și obligați să mănânce din carnea jertfită idolilor. Fiindcă ei se opuneau cu tărie și refuzau să mănânce hrana nelegiuită⁶³⁶, lombarzii care îi capturaseră îi amenințau cu moartea dacă nu mănâncă din animalele jertfite. Ei au preferat viața veșnică vieții acesteia trecătoare și au stăruit în credință, fiind uciși cu toții pentru credințioșia lor. Astfel acești bărbați au devenit mucenici ai adevărului, fără a aduce jignire Creatorului mâncând din carnea interzisă, alegând să-și sfârșească viața prin sabie⁶³⁷.

27. Despre mulțimea de prizonieri decapitați pentru că nu au voit să se închine capului de capră adus ca jertfă

În acea vreme, lombarzii au luat cam patru sute de alți captivi, iar după obiceiul lor au adus

635. *Per spiritum cognouit* III, XXVI, 6, 43-44, p. 370.

636. *Cibum sacrilegum* III, XXVII, 1, 5, p. 372.

637. *Elegerunt gladiis vita finire* III, XXVII, 1, 11-12, p. 374.

ca jertfă de ardere diavolului un cap de capră, alergând în jurul lui și cântând cântece nelegiuite. După ce s-au închinat, cei dintâi plecându-și capul, i-au chemat pe captivi pentru a se închina la fel ca ei. Însă dintre captivi, cea mai mare parte a ales să moară și să-și păstreze viața veșnică decât să-și păstreze viața pieritoare prin acea închinare, și nu au voit să se supună poruncii nelegiuite, plecându-și totdeauna capul înaintea Creatorului, dar niciodată înaintea creaturii. În consecință, dușmanii care i-au luat captivi, cuprinși de mare mânie, i-au spintecat cu sabia pe cei pe care nu i-au putut face să participe la păcatul lor⁶³⁸.

28. Despre orbirea unui episcop arian⁶³⁹

Îți voi spune acum ceea ce mi-a fost istorisit acum trei zile de Bonifatie,⁶⁴⁰ un călugăr din propria mea mănăstire,⁶⁴¹ care a trăit patru ani printre lombarzi. Un episcop al lombarzilor, și anume arian, a venit la Spoleto, iar în acel loc neavând unde să săvârșească liturghia, a început să-i ceară episcopului cetății biserica pentru a o în-

638. *Quos in errore suo participes non haberent*, III, XXVIII, 1, 12-13, p. 374.

639. Arianismul a fost combătut la primul sinod ecumenic de la Niceea din 325, însă va dăinui un răstimp, sub forma semiarianismului, în rândurile triburilor vizigote, ostrogote, vandale, burgunde și longobarde sau lombarde. Vezi Remus Rus, *Arie*, art. în *Dicționar enciclopedic de literatură creștină din primul mileniu*, Ed. Lidia, 2003, p. 74-76, și *Arianismul, ibidem*, p. 73-75 și bibliografia.

640. Acest călugăr, altul decât cel menționat mai sus (XX, 1), a venit la Roma în jurul anului 590, după ce a trăit printre lombarzi, probabil la Spoleto.

641. *Monasterii mei monahi* III, XXVIII, 1, 3-4, p. 376.

china ereziei sale. Întrucât episcopul a refuzat cu tărie, acel arian intrus a declarat că va intra cu forța, în ziua următoare, în biserica Sfântului Apostol Pavel, situată în apropiere. Auzind aceasta, eclesiarhul bisericii a alergat degrabă, a închis biserica și a ferecat-o. Venind seara, a stins toate candelile și s-a ascuns înlăuntru.

În zorii zilei următoare, episcopul arian, adunând mulțime mare, a venit pregătit să deschidă cu forța ușile zăvorâte ale bisericii. Însă pe neașteptate, toate porțile, zguduite de o putere dumnezeiască, și-au aruncat zăvoarele în toate părțile și s-au deschis și cu mare zgomot intrările bisericii s-au desferecat. Apoi o lumină s-a pogorât de sus și a aprins toate candelile care fuseseră stinse, iar episcopul arian, venit să folosească forța, a fost de îndată lovit de orbire și a fost dus de mână de către alții la locuința sa. Când lombarzii din acea regiune au aflat despre aceasta, nu au mai cutezat să profaneze lăcașurile Bisericii sobornicești. Iar minunea mare este aceea că, datorită acestui arian, candelile din biserica Sfântului Pavel, care fuseseră stinse, au fost aprinse; în aceeași clipă arianul și-a pierdut lumina, iar în biserică a revenit lumina⁶⁴².

29. Despre biserica sfintei Agatha din Subura⁶⁴³

Nu voi trece sub tăcere nici ceea ce bunătatea cerească ne-a mai arătat în acest oraș acum

642. Un exemplu oarecum asemănător în Faptele Apostolilor 13, 8-11, când Elimas vrăjitorul a fost orbit pentru opoziția sa față de Sf. Apostol Pavel.

643. Suburbie a Romei. Întâmplarea a avut loc în jurul anului 591-592.

doi ani prin condamnarea ereziei ariene⁶⁴⁴. Iar faptele pe care le povestesc, una am auzit-o din popor, iar altele, din mărturia preoților și eclesiarhilor bisericii, cei care le-au auzit și le-au văzut.

Biserica arienilor, din suburbia acestui oraș care se numește Subura, rămăsese închisă până acum doi ani, când ni s-a părut potrivit să o închinăm credinței sobornicești⁶⁴⁵, așezând în ea moaștele sfinților martiri Sebastian și Agatha. Și așa s-a făcut. Împreună cu o mare mulțime de popor, venind și cântând laude Domnului celui atotputernic, am intrat în această biserică.

În timp ce săvârșeam în ea liturghia solemnă, mulțimea de oameni se înghesuia din pricina îngustimii locului, iar unii dintre cei ce se aflau în lăcaș au simțit deodată cum ceva, ca un porc, alerga printre picioarele lor încoace și încolo. Cei ce îl simțeau, îi preveneau pe cei ce stăteau lângă ei; și porcul a ajuns până la porțile bisericii, și tuturor celor pe lângă care a trecut le-a stârnit o stare de uimire, însă nimeni n-a putut să-l vadă, decât doar să-l simtă. Astfel milostivirea divină⁶⁴⁶ a arătat în mod limpede tuturor că locuitorul cel scârnav a ieșit din acest locaș⁶⁴⁷.

După săvârșirea liturghiei, ne-am retras. Însă în acea noapte, pe acoperișul aceleiași biserici

644. *Arrianae hereseos damnationem* XXX, 1, 1-2, p. 378.

645. Credința Bisericii nedespărțite, din acea perioadă a istoriei când Biserica din Apus și Biserica din Răsărit nu se despărțiseră.

646. *Divina pietas* III, XXX, 21, p. 380.

647. *Quia de loco eodem immundus habitator exiret* III, XXX, 3, 21-22, p. 380.

s-a auzit un zgomot asurzitor, ca și cum cineva, rătăcit, alerga încoace și încolo. Noaptea următoare, zgomotul a crescut din ce în ce mai mult. Dintr-odată s-a auzit un sunet atât de înspăimântător, încât întreaga biserică părea zdruncinată din temelii, dar, pe neașteptate, zgomotul a dispărut, iar de atunci nici o zarvă din partea vechiului vrăjmaș nu s-a mai arătat. Prin zgomotul înspăimântător pe care l-a făcut, el a făcut cunoscut că a ieșit, desigur silit, din locul pe care îl ocupase atât de mult timp.

În ziua următoare, când lămpile atârnavă, stinse, în biserică, o lumină dumnezeiască s-a coborât și le-a aprins. După câteva zile, liturghia solemnă încheindu-se, candelile toate au fost stinse, și eclesiarhul a plecat. La scurtă vreme a revenit și a găsit aprinse toate candelile pe care le stinsese. El și-a zis că le-a stins cu neatentie, și le-a stins din nou cu mare grijă. După vreo trei ceasuri, a revenit și a găsit arzând candelile pe care le stinsese. Prin această lumină s-a arătat limpede că lăcașul acesta a trecut de la întuneric la lumină.

30. Despre regele Herminigild⁶⁴⁸, care s-a convertit de la erezia ariană la dreapta credință

Așadar, am aflat de la mulți care au venit din părțile Spaniei că nu cu mult timp în urmă regele Herminigild, fiul lui Leovigild, regele vizigoților, s-a convertit de la erezia ariană la dreapta

648. Herminigild a fost convertit de soția sa, Ingunde, și a primit la botez numele de Ioan. După acest eveniment

credința, sub îndrumarea Prea Sfințitului Leandru⁶⁴⁹, episcop de Sevilla, de care mă leagă de mult timp o prietenie îndelungată.

Iar tatăl său care era arian a încercat să-l readucă la erezie, oferindu-i avantaje, dar și cu amenințări. El însă îi răspundea cu stăruință că nu va abandona credința cea adevărată acum, după ce a cunoscut-o. Furios, tatăl său l-a înlăturat de la succesiunea regală și l-a despuiat de toate averile sale. După toate acestea, nepuțând să-i înfrângă tăria sufletului, l-a închis într-o celulă mică, legat cu lanțuri și cătușe. Și a început tânărul rege Herminigild să disprețuiască împărăția pământească și să o caute cu puternică dorire pe cea cerească; încătușat și pe târsână⁶⁵⁰ se ruga cu stăruință Dumnezeui celui atotputernic să îi dăruiască mângâiere și disprețuia cu atât mai mult marea slăvia slavei lumii trecătoare, căci, sub povara lanțurilor, și-a dat seama de nimicnicia bunurilor care ne pot fi luate.

Când au venit sărbătorile Paștilor, în tăcerea miezului de noapte, înșelătorul său tată i-a trimis un episcop arian pentru a primi din mâinile sale împărtașania nelegiuit sfințită și, prin aceasta, să reintre în grațiile tatălui său. Însă bărbatul care s-a dăruit lui Dumnezeu l-a respins pe epis-

s-a stabilit la Sevilla. Se sugerează că el ar fi fost încreștinat de către episcopul Leandru. Se știe doar că acesta a fost unchiul după mamă al lui Herminigild.

649. Leandru de Sevilla (550-600/1), episcop de Sevilla. A fost exilat la Constantinopol de către Leovigild pentru că l-a convertit pe Herminigild. Aici îl cunoaște pe Grigorie, care va deveni papă, între ei legându-se o trainică prietenie.

650. Țesătură aspră din păr de capră.

copul arian cu reproșurile care se cuveneau, i-a respins credința greșită cu demnitate, căci, deși în afară zăcea înlănțuit, în sinea sa, la înălțimea sufletului el se afla în siguranță.

Iar după ce a revenit episcopul, tatăl arian fremăta de mânie, și de îndată a trimis slujbași cu porunca de a-l da morții pe stăruitorul mărturisitor al lui Dumnezeu, acolo unde el zăcea. Iar ei au făcut aceasta. Abia intrați, ei i-au înfipt o secure în țeastă, cumându-i viața trupească, luându-i ceea ce pentru el era demn de dispreț⁶⁵¹.

Dar slava lui cea adevărată nu a întârziat să se vadă, căci semnele de sus nu au lipsit. În tăcerea nopții s-au auzit cântări de psalmi lângă trupul regelui și martirului; rege cu adevărat, martir fiind⁶⁵². Unii au povestit că în timpul nopții s-au arătat lumini aprinse. De aceea, trupul său a fost cinstit de către toți credincioșii cu cinstirea cuvenită unui martir.

Iar tatăl său, eretic și ucigaș, a fost cuprins de căință, pocăindu-se pentru ceea ce făcuse, însă nu a ajuns să dobândească mântuirea⁶⁵³. Căci el a recunoscut că numai credința universală este cea adevărată, însă frica de reacțiile poporului său l-a oprit de a o accepta. Bolnav, pe patul de moarte, a avut grijă să îl încredin-

651. Ioan de Biclăr afirmă că el a fost omorât de către Sisbert la Tarragone. Grigorie de Tours spune doar că a fost ucis de Leovigild.

652. *Veraciter regis quia martyr* III, XXXI, 5, 39, p. 386.

653. După acest act de căință, Leovigild îi recheamă pe toți episcopii exilați. Leandro devine episcop de Sevilla în 584. De la Leandro a rămas, printre alte scrieri, *De triumpho Ecclesiae ob conversione Gothorum*.

teze episcopului Leandro, cu toate că îl persecutasese cu asprime, pe fiul său, regele Recared, care stăruia în erezie, pentru ca episcopul să facă din el, prin îndemnurile și învățătura sa, ceea ce făcuse din Herminigild, fratele lui. După această încredințare, a murit.

După moartea lui, regele Recared nu a urmat ereticului său tată, ci fratelui martir: s-a convertit de la perfida erezie ariană și a condus la credința cea adevărată întreaga nație vizigotă, astfel încât nici o persoană din serviciul regatului său să nu cuteze a nu crede în împărăția lui Dumnezeu din pricina rătăcirii eretice⁶⁵⁴.

31. Despre episcopii africani a căror limbă a fost tăiată pentru a nu mai mărturisi dreapta credință

În timpul împăratului Justinian, vandalii arieni au stârnit o persecuție de o violență extremă împotriva vieții creștinilor ortodocși din Africa, iar câțiva dintre episcopii care au stăruit cu tărie în apărarea adevărului au fost aduși la judecată.⁶⁵⁵ Cum regele vandalilor nu a izbutit, prin vorbe și daruri, să-i încline spre erezia lui,

654. Convertirea lui Recared a fost recunoscută oficial la sinodul de la Toledo, convocat de Leandro. Prin acest act de convertire se realizează unitatea religioasă a Spaniei.

655. Grigorie îl plasează pe Justinian între anii 527-565, iar persecuția a fost pusă în legătură cu Huneric (477-484). Informații despre persecuțiile din Africa avem în special de la Victor de Vita, episcop în a doua jumătate a sec. al V-lea: *Historia persecutionis Africanae provinciae temporum Geiserici et Hunerici regis vandalorum*.

el s-a gândit că ar putea să-i înfrângă prin tortură. El le-a poruncit să tacă în loc să-și apere credința; ei însă nu au păstrat tăcere împotriva ereziei, căci dacă ar fi tăcut, ar fi apărut a fi complici. Stârnit de furie, el le-a tăiat limba din rădăcină. Lucru de mirare și cunoscut de mulți dintre bătrâni e că, în ciuda acestui fapt, ei au continuat să vorbească, chiar fără limbă, întru apărarea adevărului, așa cum vorbeau mai înainte când aveau limbă...

În acea vreme mulți au fugit la Constantinopol⁶⁵⁶. Și în răstimpul în care am fost trimis de către împărat ca însărcinat cu problemele Bisericii⁶⁵⁷, am găsit acolo un episcop în vârstă, care m-a asigurat că i-a văzut vorbind fără limbă. Cu gura larg deschisă, ei strigau: „Iată, priviți! Că limbă nu avem, însă vorbim”. Cei care priveau vedeau ceea ce se zicea. Cum limba fusese tăiată din rădăcină, un fel de gaură larg deschisă se deschidea în gâtulejul lor și, cu toate acestea, în gura lor goală cuvintele se formau cu claritate.

Unul dintre ei căzuse în greșeala limbușiei, dar, prin judecata dreaptă a Atotputernicului Dumnezeu, darul minunat i-a fost luat, fiindcă nu a luat seama la înfrânarea trupească: fără limba de carne nu a mai avut virtutea cuvântului⁶⁵⁸.

656 Victor de Vita menționează un singur refugiat, în persoana ipodiatonului Reparatus, iar Procopius și alții vorbesc despre mai mulți, dintre care unii au trăit până în vremea sa.

657. Apocrisiar al papei Pelagiu II între anii 580-586.

658. *Sine lingua carnea non haberet uerba virtutis* III, XXXII, 4, 34-35, p. 392.

32. Despre Elefterie, starețul mănăstirii Sf. Marcu din Spoleto

Iar acest Elefterie, pe care l-am amintit mai înainte, stareț al mănăstirii Sf. Marcu Evanghelistul de lângă zidurile orașului Spoleto, a viețuit multă vreme împreună cu mine în mănăstirea mea din acest oraș⁶⁵⁹ și s-a săvârșit acolo. Ucenicii săi relatează că prin rugăciune a înviat un mort. Și era el bărbat de atâta simplitate și smerenie, încât nu exista nici o îndoială ca lacrimile sale, izvorâte dintr-un suflet atât de simplu și de smerit, să nu poată dobândi multe de la Atotputernicul Dumnezeu. Vă voi povesti o minune a lui, pe care, la întrebările mele, mi-a istorisit-o cu simplitate el însuși.

Într-o zi, în timp ce călătorea, iar seara se lăsase, și el încă nu găsisese adăpost, a ajuns la o mănăstire de fecioare, unde se afla un copil pe care duhul cel rău îl chinuia în fiecare noapte. Călugărițele l-au primit pe omul lui Dumnezeu și i-au făcut această rugămintă: „Nu poți, părinte, să-l iei cu tine în noaptea aceasta pe acest copil?”. Iar el l-a primit cu bunătate și l-a culcat alături de el în acea noapte.

Făcându-se dimineată, au început călugărițele să-l întrebe pe părinte cu neliniște dacă acel copil pe care ele i l-au încredințat a mai făcut ceva în acea noapte. Mirat oarecum de acea întrebare, el a răspuns: „Nimic!”. Atunci ele i-au povestit cazul copilului și cum în fiecare noapte

659. Este vorba despre Roma.

duhul cel rău nu-l părăsea și de îndată i-au cerut să-l ducă cu sine la mănăstire, căci ele nu mai puteau suporta să-i vadă chinurile. Bătrânul s-a învoit și a dus copilul la mănăstire.

Și a rămas acela multă vreme în mănăstire, iar cum vechiul vrăjmaș nu a mai cutezat să-l chinuie, sufletul bătrânului a fost cuprins de nemărginită bucurie pentru sănătatea copilului. Atunci el le-a zis din inimă cuvioșilor: „Fraților, diavolul însuși s-a jucat cu acele surori, dar îndată ce a întâlnit slujitori adevărați ai lui Dumnezeu, nu a mai cutezat să se apropie de copil”. În acea clipă, la rostirea acestor cuvinte, și înaintea tuturor fraților, diavolul a intrat în copil și l-a torturat.

La această vedere, bătrânul a început de îndată să plângă și să se tânguiască. Întrucât frații căutau să-l mângâie, el le-a răspuns zicând: „Credeți-mă, nu veți gusta nici o firimitură de pâine astăzi până când demonul nu va fi alungat din acest copil”. Atunci frații s-au așezat la rugăciune și s-au rugat până când copilul a fost eliberat de chinuri. Și s-a însănătoșit atât de bine, încât duhul cel rău nu a mai cutezat să se apropie de el. Din pricina mândriei lui Elefterie, Dumnezeu a voit ca această vindecare să se facă prin rugăciunea fraților.

Rugăciunea acestui bărbat avea mare vârtute, eu însumi am trăit-o. Într-o vreme, când mă aflam la mănăstire, aveam dureri în pânțece și, pe neașteptate, cădeam pradă unor dureri spinetecătoare, vedeam moartea cu ochii – este o boală pe care grecii o numesc *sincopă* –, iar dacă

frații nu m-ar fi întremat cu mâncare, suflul meu de viață s-ar fi stins cu totul. Se apropia ziua Paștilor, dar și preasfânta zi de sâmbătă, când toată lumea și copiii mici postesc, iar eu, care nu puteam posti, am fost cuprins de sfârșeală, mai mult de mâhnire decât de boală.

Însă sufletul meu trist a aflat repede un sfat: să-l duc în biserică în taină pe omul lui Dumnezeu și să îi cer ca prin rugăciunile sale către Atotputernicul Dumnezeu să-mi dăruiască tăria de a posti în acea zi. Și așa s-a făcut. Îndată ce am intrat în biserică, la cererea mea smerită, el s-a dăruit rugăciunii cu lacrimi și, după o scurtă vreme, rugăciunea fiind încheiată, a ieșit. Însă la rostirea binecuvântării sale, stomacul meu a primit o asemenea tărie, încât mintea mea a uitat cu desăvârșire de mâncare și de boală.

Eram cu totul uimit: ce am fost, și ce eram acum. Când îmi amintesc de boală, nu mai recunosc în mine nimic din ceea ce îmi amintesc. Și cum gândurile îmi erau preocupate de cele ale mănăstirii, am uitat cu desăvârșire de boala mea, iar când mi-am adus aminte de ea, m-am întrebat dacă nu cumva am mâncat, căci mă simțeam întărit. Spre seară, mă simțeam atât de întremat încât, dacă aș fi voit, aș fi putut prelungi postul până a doua zi. Aceasta s-a făcut pentru ca eu să dovedesc prin persoana mea că minunile pe care Elefterie le-a săvârșit, fără ca eu să fiu de față, sunt adevărate.

33. Despre căință

Căința este de mai multe feluri, în funcție de greșelile diferite care sunt deplânse una câte una de către cel ce se pocăiește. Vocea celor ce

se căiesc glăsuiește prin Ieremia, când acesta zice: „Șuvoaie de apă lăcrimează ochiul meu”⁶⁶⁰. Cu toate acestea, există două feluri de căință: sufletul care inșetează după Dumnezeu simte mai întâi străpungerea fricii, apoi [pe cea] a dragostei. Mai întâi este covârșit de lacrimi care îi amintesc de faptele sale cele rele; pentru acestea se teme de pătimirile cele veșnice. Când mai apoi frica încetează ca urmare a zbuciumului și întristării îndelungi, atunci se naște încrederea în făgăduința iertării și sufletul se aprinde de dragoste pentru bucuriile cerești, căci cel care mai întâi a plâns de teama de a fi adus la suferință, mai apoi plânge cu amar pentru că intrarea în Împărăție întârzie. Apoi sufletul contemplă cele ce sunt coruri îngerești, ele fiind comuniunea sufletelor fericite, care este măreția vederii lăuntrice a lui Dumnezeu, iar plângerea sa este mai mare pentru că nu este părtaș al bunurilor celor nestrucăcioase, decât plângerea cea de mai înainte de teama relor veșnice. Așa se face că desăvârșita căință a fricii conduce sufletul la căința dragostei⁶⁶¹.

34. Despre Amantius, presbiter în provincia Tuscia

Florus era episcop de Tifernum, Tiberium, a cărui sinceritate și sfințenie nu sunt necunoscute iubirii tale. Acesta mi-a povestit că a avut

660. Plângerile lui Ieremia 3, 48: *Diuisiones aquarum deduxit oculus meus.*

661. *Sicque fit ut perfecta compunctio formidinis tradat animum compunctioni dilectionis* III, XXXIII, 2, 19-20, p. 400.

alături de el un preot, Amantius pe nume, bărbat de o uluitoare simplitate, iar acesta avea o putere aidoma apostolilor, căci dacă punea mâna asupra bolnavilor, oricât de gravă era boala, la atingerea sa ea dispărea.

Florus a adăugat că acesta mai avea încă și darul săvârșirii de minuni: oriunde se afla, dacă găsea un șarpe, oricât de veninos și de aprig, el îl ucidea făcând semnul crucii asupra lui, iar prin puterea crucii, pe care omul o însemna cu degetul său, șarpelui mort i se sfărâmau [puterile]. Dacă șarpele se retrăgea în gaura lui, el binecuvânta intrarea cu semnul crucii, iar de acolo șarpele putea fi scos afară mort.

Întrucât am ținut să văd un bărbat cu putere atât de mare, l-am adus la mine și i-am dat să locuiască doar câteva zile la bolniță⁶⁶², unde, dacă avea darul vindecării, și-l putea vădi pe dată. Acolo, între alți bolnavi, zăcea un alienat, pe care medicina îl numește cu un cuvânt grec *frenetic* (agitat)⁶⁶³. Într-o noapte acest alienat scotea strigăte mari și îi tulbura pe toți bolnavii cu țipetele sale intense. Nimeni nu putea dormi și, ceea ce era mai rău, starea tuturor s-a înrăutățit deodată.

Așa cum am aflat de la prea sfințitul episcop Florus, care se găsea atunci la bolniță împreună cu preotul Amantius, și apoi de la tânărul care îi slujea în acea noapte pe bolnavi, acest venerabil preot s-a ridicat din pat, a mers în tăcere la locul unde dormea cel agitat, și-a pus

662. *Infirmorum domo* III, XXXV, 3, 17, p. 404.

663. *Quem medicina graeco uocabulo freneticum appellat* III, XXXV, 3, 20, p. 406.

mâinile asupra lui și s-a rugat. De îndată, omul s-a făcut mai bine, iar Amantius l-a luat împreună cu el în biserica aflată mai sus de spital, și acolo s-a dăruit cu totul rugăciunii, iar pe acela l-a adus vindecat la patul său. De atunci el nu a mai scos nici un strigăt, care întetea boala altora, deoarece el însuși și-a recăpătat mințile cu desăvârșire⁶⁶⁴.

35. Despre Maximian, episcopul cetății Syracusa

Nu voi trece sub tăcere nici minunea pe care Atotputernicul Dumnezeu a binevoit să o facă prin slujitorul Său Maximian, acum episcop de Syracusa, atunci stareț al mănăstirii mele. Din porunca episcopului meu am îndeplinit în Constantinopol, la palat, funcția de apocrisiar al Bisericii. Mișcat de dragoste, venerabilul Maximian a venit la mine împreună cu frații.

În timp ce se reîntorcea la mănăstirea mea din Roma, pe Marea Adriatică a fost surprins de o furtună puternică. Un șir inexplicabil de întâmplări și o minune neobișnuită, care a urmat, i-au dat să vadă mânia lui Dumnezeu cel atotputernic, dar și bunăvoința Lui față de însoțitorii săi. Amenințându-i cu moartea, valurile stârnite de vânt s-au înălțat peste măsură, cuiele navei s-au desprins, catargul a fost smuls, pânzele au fost aruncate în valuri, întreaga corabie era sfărâmată cu furie de valuri, carena toată s-a rupt. Prin

664. *Perfecte receperat mentem suam* III, XXXV, 4, 37, p. 406.

încheieturile dislocate, marea a intrat și a umplut nava până la puntea superioară, încât nu se mai vedea o corabie pe valuri, ci doar valuri în corabie. Atunci, în această corabie, călătorii înspăimântați nu de apropierea morții, ci de prezența ei vizibilă, și-au dat sărutul păcii, s-au împărțășit cu Trupul și Sângele Mântuitorului, încredințându-se unul pe altul lui Dumnezeu, ca El cu bunătate să primească sufletele lor, El, Cel ce a dat trupurile lor spre o moarte atât de înfricoșătoare.

Însă Atotputernicul Dumnezeu, Care a înspăimântat sufletele lor cu minunea puterii Sale, le-a cruțat viețile cu o și mai mare minune. Timp de opt zile, această corabie plină cu apă până la puntea superioară a plutit păstrând direcția. În a noua zi, ea a ajuns în portul Crotona. Și ei au ieșit din ea teferi, toți cei care au navigat împreună cu venerabilul Maximian.

Iar atunci când și Maximian a coborât, el fiind ultimul, de îndată corabia s-a scufundat în adâncul portului, ca și cum, ca urmare a debarcării lor, greutatea lor i-a luat capacitatea de a mai pluti. Această corabie care, plină cu oameni, a purtat și încărcătura de apă și a plutit, nu a mai avut totuși puterea ca, după plecarea lui Maximian și a fraților săi, să ducă apa fără oameni încă o dată în port; prin aceasta Dumnezeu cel atotputernic a arătat că a susținut cu însăși mâna Sa corabia și încărcătura ei, iar când oamenii au golit-o și au părăsit-o, ea nu a mai putut rămâne pe ape.

36. Despre Sanctulus, presbiter în provincia Nursia⁶⁶⁵

Acum vreo patruzeci de zile, l-ați văzut la mine pe acest preot venerabil, pe care l-am menționat mai sus, pe nume Sanctulus, care venea să mă vadă în mod regulat în fiecare an din provincia Nursia. Dar un monah oarecare din această provincie a venit acum vreo trei zile cu o veste ce m-a întristat mult, că Sanctulus a murit. Dacă nu îmi pot aduce aminte de bunătatea sa fără a suspina, cu atât mai mult nu pot să-mi amintesc fără părere de rău de minunile sale, pe care le-am cunoscut de la preoți, de la apropiații săi demni de prețuire pentru cinstea, sinceritatea și modestia lor. Și după cum între sufletele care se iubesc se înfiripează o mare dragoste prietenească, uneori, în sinceritatea prieteniei, l-am cercetat despre ceea ce a făcut, iar el se simțea obligat să-mi mărturisească unele dintre micile fapte ale sale.

Odată, în timp ce lombarzii sfărâmau măslinile în presă pentru a obține ulei, Sanctulus a venit la ei cu un burduf gol să-i dea ulei. El era destins la față și vesel la suflet; i-a salutat cu un aer jovial pe lombarzii care se aflau în plin lucru și le-a întins burduful gol, apoi, cu un ton mai degrabă a poruncă decât a rugămintă, le-a cerut să-l umple cu ulei. Iar barbarii care trudiseră toată ziua și nu ajunseseră să scoată uleiul din măslinile lor, au considerat cererea lui nelalocul

665. Aici Nursia este menționată ca provincie. Textul grec folosește cuvântul *hora*, as – ținut, țară, provincie.

ei și l-au împroșcat cu cuvinte grele, la care, omul lui Dumnezeu, încă jovial, le-a răspuns: „Așa, rugați-vă pentru mine! Umpleți acest burduf pentru Sanctulus și vi se va întoarce vouă”. Văzând că din presă nu curgea deloc ulei și că omul lui Dumnezeu insista, lombarzii s-au înfuriat și l-au covârșit cu [alte] insulte și cuvinte grele.

Iar omul lui Dumnezeu, văzând și el că din presă nu curgea nici o picătură de ulei, le-a cerut să i se dea apă. Sub ochii tuturor, el a binecuvântat-o și cu mâinile sale a turnat-o în presă. După binecuvântare, uleiul a început să curgă din abundență. Lombarzii, care mai înainte se trudiseră în zadar, aveau acum ulei din plin ca să-și umple vasele lor și pe cel adus de omul lui Dumnezeu. Iar ei i-au mulțumit celui care a venit să ceară ulei și care le-a dat prin binecuvântare ceea ce el a cerut.

Altă dată foametea apăsa din greu asupra întregii țări. Biserica sfântului martir Laurențiu⁶⁶⁶ fusese incendiată de către lombarzi și, întrucât omul lui Dumnezeu dorea să o restaureze, el a angajat un mare număr de meseriași și alți muncitori care lucrau sub îndrumarea sa. În fiecare zi el trebuia să procure fără întârziere necesarul de hrană, însă din pricina foametei pâinea lipsea. Muncitorii l-au întrebat de îndată ce să mănânce, deoarece nu aveau putere să-și îndeplinească sarcinile din pricina lipsei [hranei]. Auzind aceasta,

666. Despre biserica San Lorenzo din Nursia, vezi F. Patrizi-Forti, *Memorie storiche di Norcia*, Norcia, 1876, p. 121. Incendierea ei este plasată în același timp cu invazia lombarzilor, 571-574, când se pare că a fost și o mare foamete.

omul lui Dumnezeu a ieșit și i-a liniștit cu cuvinte potrivite, făgăduindu-le ceea ce le lipsea, însă în sinea lui era deosebit de neliniștit, neștiind de unde să procure hrana pe care o promisese.

Cum mergea el dintr-un loc în altul neliniștit, a ajuns la un cuptor unde femeile din vecinătate își copseseră pâinea în ajun. El s-a aplecat să vadă dacă nu cumva din întâmplare mai rămăsese vreo pâine uitată acolo de aceste femei. Pe neașteptate el a găsit o pâine foarte mare și, extrem de albă. A luat-o, însă nu a dat-o muncitorilor de teamă ca nu cumva să fie a altcuiva, și, astfel, în locul milosteniei ar fi săvârșit o faptă rea. Prin urmare, a dus-o la vecine, le-a arătat-o tuturor și le-a întrebat dacă nu cumva vreuna dintre ele și-a lăsat pâinea în cuptor. Toate cele care au copt în cuptor au zis că pâinea nu era a lor și au susținut că și-au adus întreaga coptură.

Atunci, bucuros foarte, omul lui Dumnezeu a adus unica pâine la meșterii cei numeroși și i-a îndemnat să dea mulțumire lui Dumnezeu cel atotputernic. I-a înștiințat că le-a adus porția și i-a poftit să se întremeze ospătându-se din pâinea pe care a găsit-o. Ei au mâncat pe îndestulate și s-au săturat din plin. Apoi au adunat mai multe bucăți decât ar fi avut pâinea⁶⁶⁷. A doua zi [pe

667. *Plura ex eo quam ipse panis fuerat fragmenta collegit* III, XXXVII, 6, 62-63, p. 416. Această adunare a bucăților de pâine ne amintește de adunarea firimiturilor de pâine după minunea înmulțirii celor cinci pâini și a doi pești de către Mântuitorul, pentru a hrăni mulțimile înfometate. Vezi Matei 14, 20; Ioan 6, 12.

acestea] le-a servit la masă, dar ceea ce a rămas a depășit din nou cantitatea de bucăți puse înainte.

Întâmplarea a făcut că timp de zece zile toți acești meșteri și muncitori s-au săturat din această singură pâine. Ei au mâncat în fiecare zi, și, în fiecare zi, din ceea ce au mâncat a mai rămas și pentru ziua următoare, ca și cum bucățile de pâine s-ar fi înmulțit prin mâncare, și gurile mesenilor ar fi reînnoit hrana.

Iar pentru a nu te minuna prea mult timp de ceea ce venerabilul Sanctulus a făcut în afară prin puterea Domnului⁶⁶⁸, ascultă ceea ce a făcut în lăuntru⁶⁶⁹ prin puterea Domnului.

Într-o zi, un diacon a fost luat captiv de către lombarzi; îl țineau legat, aceștia plănuiind să-lucidă. Spre seară, omul lui Dumnezeu a venit la lombarzi și le-a cerut să-l elibereze, milostivindu-se pentru viața lui. Cu toții au negat că acest lucru ar fi fost posibil. Văzând că execuția lui fusese hotărâtă, el le-a cerut să-l încredințeze lui spre supraveghere. Iar ei au răspuns de îndată: „Ți-l dăm spre pază, însă cu această condiție: Dacă fuge, vei muri tu pentru el”. Iar omul lui Dumnezeu a acceptat cu plăcere și l-a primit pe diacon sub paza sa.

Spre miezul nopții, când a văzut că toți lombarzii au fost cuprinși de un somn greu, l-a trezit pe diacon și i-a zis: „Trezește-te și fugi degrabă. Căci Atotputernicul Dumnezeu te eliberează”. Însă diaconul, care nu uitase angajamen-

668. *Ex virtute Domini* III, XXXVII, 9, 79, p. 416.

669. Credem că autorul a voit să spună, mai degrabă, pentru sine; ceea ce a făcut pentru sine.

tul lui, i-a răspuns: „Nu pot să fug, Părinte. Căci dacă fug, fără nici o îndoială vei muri pentru mine”. Însă Sanctulus l-a obligat să fugă, zicând: „Ridică-te și pleacă! Dumnezeu cel atotputernic te-a izbăvit. Cât despre mine, eu sunt în mâinile Sale. Ei nu pot face altceva decât ceea ce El însuși le va îngădui”. Atunci diaconul a fugit, iar el a rămas locului ca zălog înșelător.

Dimineața, lombarzii care i l-au dat pe diacon spre pază au venit să îl ridice pe cel pe care ei îl dăduseră. Însă venerabilul preot le-a răspuns că acela fugise. Atunci ei i-au răspuns: „Tu însuși știi prea bine ceea ce am convenit”. Iar slujitorul lui Dumnezeu le-a zis cu curaj: „Știu”. Aceștia i-au zis: „Ești un om bun. Nu voim să mori pătimind suferințe. Alege moartea pe care o vrei”. La aceasta omul lui Dumnezeu a răspuns: „Sunt în mâinile lui Dumnezeu. Ucideți-mă cu moartea pe care El mi-o îngăduie”. Atunci toți lombarzii care erau de față au hotărât că ar trebui să i se taie capul, săvârșindu-și viața iute și fără suferințe.

La știrea că Sanctulus, care era cinstit datorită sfințeniei sale, urma să fie executat, toți lombarzii din ținut s-au adunat. Întrucât sunt de o cruzime nemaipomenită, bucuroși au alergat spre acest spectacol al morții. Mulțimea lor a format un cerc. Iar omul lui Dumnezeu a fost adus în mijloc. Dintre cei mai puternici bărbați a fost ales unul care fără îndoială ar fi putut să-i taie capul dintr-o singură lovitură.

Venerabilul bărbat, adus însoțit de soldați înarmați, a folosit propriile sale arme. Le-a cerut

să îi îngăduie să se roage pentru o clipă. I s-a dat această îngăduință, iar el s-a așezat la pământ și s-a rugat. Întrucât rugăciunea a durat puțin cam prea mult timp, gâdele ales l-a împins cu piciorul zicând: „Ridică-te în genunchi și întinde gâtul”. Iar omul lui Dumnezeu s-a ridicat, a îngenuncheat și și-a întins gâtul. Însă cu gâtul întins, văzând sabia trasă asupra lui, se spune că el ar fi rostit cu voce tare acest singur cuvânt: „Sfinte Ioane, primește-l!”.

Atunci gâdele ales, ținând sabia scoasă din teacă, și-a ridicat brațul în aer cu un strașnic efort pentru a lovi, însă nu a mai putut să o coboare nicidecum. Căci, deodată, el a înghețat; cu sabia ridicată spre cer, brațul său a rămas înțepenit. Atunci toată mulțimea de lombarzi venită la acel spectacol al morții s-a întors în favoarea lui [a celui persecutat] și a început cu laude să-l admire și cu teamă să-l cinstească pe cel a cărui sfințenie o vedeau limpede în stare să lege în aer brațul gâdelui său.

Astfel, i-au cerut să se ridice, și el s-a ridicat. Și i-au cerut să vindece brațul gâdelui său, iar el a refuzat zicând: „Nu mă voi ruga în nici un fel pentru el dacă înainte nu îmi va jura că nu va mai ucide cu această mână nici un creștin”. Lombardul care și-a pierdut brațul ridicându-l împotriva lui Dumnezeu, dacă aș putea zice astfel, a fost obligat prin pedeapsă să jure că nu va mai ucide niciodată vreun creștin. Și numai atunci omul lui Dumnezeu i-a poruncit zicând: „Coboară-ți brațul”. De îndată el l-a coborât. Iar sfântul a

adăugat: „Pune-ți sabia în teacă”. Iar el a pus-o în teacă”.

Atunci cu toții, dându-și seama de marea putere a acestui om, s-au înghesuit pentru a-i oferi în dar boii și caii pe care îi furaseră. Însă omul lui Dumnezeu a refuzat să primească darul și le-a cerut o ofrandă mai potrivită, zicând: „Dacă voiți să-mi oferiți ceva, dați-mi-i pe toți captivii pe care îi aveți, iar eu voi avea de ce să mă rog pentru voi”. Și s-a făcut așa, și toți prizonierii au fost eliberați împreună cu el prin buna încuviințare a harului de sus, căci cel care s-a oferit singur să moară pentru unul [singur] a salvat de la moarte o mulțime... Noi credem că nu toți cei aleși sunt luați din această lume, lăsându-i numai pe cei răi să trăiască, deoarece păcătoșii nu s-ar întoarce niciodată la căință și plângere dacă nu ar avea exemple bune care să le îndemne sufletul⁶⁷⁰.

37. Despre vedenia lui Redemptus,⁶⁷¹ episcop de Ferentino

Să nu te mire aceasta, Petre⁶⁷². Căci pe Redemptus, episcop de Ferentino, bărbat cu viață aleasă, care a plecat din această lume acum șapte

670. *Nec tamen ita electos omne subtrahi credimus, ut soli in mundo peruersi remaneant, quia numquam peccatores ad lamentum paenitente redirent, si nulla essent bonorum exempla quae eorum mentem traherent* III, XXXVII, 22, 204-208, p. 426.

671. Episcopul Redemptus a murit în jurul anului 586/7 și e posibil ca el să fi fost trimisul papei Pelagiu II în Istria pentru a-i reconcilia pe episcopii de aici. Sediul său episcopal a fost la Ferentis, lângă Viterbe.

672. Interlocutorul Sfântului Grigorie. Este posibil ca acest diacon să fie una și aceeași persoană cu ipodiatonul

ani, ai avut dragostea de a-l cunoaște. Când eram încă la mânăstire, am fost strâns uniți, iar la cererea mea el mi-a povestit ceea ce însuși a aflat despre sfârșitul lumii, în timpul predecesorului meu, papa Ioan cel tânăr⁶⁷³, și ceea ce a stârnit multă zarvă.

El mi-a zis că, într-o zi, în timp ce cerceta parohiile sale potrivit obiceiului, a ajuns la biserica sfântului martir Eutihie. Seara, și-a așezat patul în apropierea mormântului martirului și acolo, după ce și-a încheiat truda, s-a dus să se odihnească. Venind miezul nopții, m-a asigurat el, deși nu dormea, dar nici nu putea să stea treaz, sufletul îi era însă treaz, deși împovărat, așa, ca și cum ar fi fost cuprins ca de o toropeală covârșitoare; iar înaintea lui stătea sfântul martir Eutihie, zicând: „Redemptus, ești treaz?”. Acesta a răspuns: „Sunt treaz”. Iar martirul a zis: „Sfârșitul a tot trupul a venit.”⁶⁷⁴ Sfârșitul a tot trupul a venit. Sfârșitul a tot trupul a venit.” După aceste cuvinte repetate de trei ori, vedenia

Petru, vechi apărător al Bisericii creștine din Ravenna și pe care Grigorie, la începutul pontificatului său, l-a numit rector al patrimoniului Sf. Petru și propriul său vicar de Sicilia, iar mai apoi, rector al patrimoniului din Campania. În această funcție fiind, îl găsim la Roma în 593, când papa Grigorie își aduna informațiile pentru *Dialoguri*. Corespondența ulterioară arată că el a locuit la Roma trei ani consecutivi și că, prin intermediul lui, Grigorie și-a trimis scrisorile către Ianuarie, episcop de Cagliari. Prieten al Sf. Grigorie încă din tinerețe, el s-a bucurat de încrederea acestuia. Sf. Grigorie i-a apreciat în mod deosebit înțelepciunea. Vezi Grégoire le Grand, *Dialogues*, S.C., 254, vol. I, p. 44-45 și 79-80.

673. Papa Ioan III (561-574).

674. *Finis uenit uniuersae carni* III, XXXVIII, 2, 18, p. 428.

care s-a arătat ochilor sufletului său a dispărut. Atunci omul lui Dumnezeu s-a sculat pentru a se ruga cu lacrimi.

Îndată au urmat semne înspăimântătoare din cer, sulite și armate de foc s-au arătat dinspre nord. Nu după multă vreme hoardele lombarzilor descătușate din propria lor țară s-au năpustit asupra noastră, iar neamul omenesc, care prin mulțimea lui s-a ridicat în această țară ca o recoltă mănoasă, a fost secerat și s-a uscat. Orașele au fost pustiite, întăriturile dărâmate, bisericile arse, mănăstirile de bărbați și cele de femei distruse, proprietățile părăsite, iar câmpurile, necultivate, s-au sălbăticit. Pământul nu mai era locuit de nici un proprietar, doar fiarele sălbatice cutreierau câmpurile unde cândva oamenii își ridicaseră locuințe. Trec cu vederea cele ce se întâmplă în alte părți din lume, însă, aici, ținutul unde trăim – secătuit de atâtea răutăți, care ne măresc cu fiecare zi durerile – strigă într-adevăr că nu trebuie să le iubim [pe cele materiale].

Mai sunt încă și alte lucruri de istorisit, pe lângă cele pe care le-am ales, însă le trec sub tăcere deoarece mă grăbesc să trec la alte pricini⁶⁷⁵.

675. La sugestia lui Petru, care atrage atenția că sunt mulți în sânul Bisericii care nu cred în nemurirea sufletului, autorul anunță că în cartea a IV-a va arăta că sufletul supraviețuiește trupului. Această carte a IV-a a fost publicată în limba română în traducerea lui G. B. Țăra: Grigorie cel Mare, *Dialoguri despre moarte*, Editura Amarcord, Timișoara, 1998.

POSTFAȚĂ

Lucrarea pe care o publicăm sub titlul *Patericul celui întru sfinți părintelui nostru Grigorie Dialogul* este în realitate una dintre scrierile fundamentale ale Sfântului Grigorie cel Mare, papă al Romei, intitulată: *Dialogorum libri IV. De vita miraculis Patrum italicorum*, adică, *Dialoguri în patru cărți. Despre viața și minunile Părinților italieni*. Lucrarea a fost tradusă la Mănăstirea Căldărușani la începutul secolului al XIX-lea. Nu știm cu exactitate cine a fost traducătorul sau traducătorii. Credem însă că singurul care ar fi putut să realizeze această traducere a fost Sfântul Mitropolit Grigorie Dascălul (1765-1834), unul dintre cei mai mari cărturari și traducători ai Bisericii Ortodoxe Române din această perioadă. După terminarea studiilor la școala Sf. Sava din București, mitropolitul Grigorie a fost tuns în monahism la Mănăstirea Neamț de către Sfântul Paisie Velicicovschi și hirotonit diacon. Acolo își începe activitatea de traducător, alături de prietenul său Gherontie. Continuă această muncă după moartea prietenului său și chiar după ce a fost ales mitropolit al Ungrovlahiei (1823). În 1829 intrând în conflict cu autoritățile ruse de ocupație, a fost înlăturat din scaun și trimis în exil, mai întâi la Chișinău, apoi la Buzău și în cele din urmă la Mănăstirea Căldărușani. E posibil ca în răstimpul scurtei șederi la Căldă-

rușani (aprilie-august 1833) să fi tradus *Dialogurile Sfântului Grigorie*, care au rămas în manuscris și neterminate. Un lucru este cert, el nu a avut timpul necesar pentru a încheia traducerea integrală și nici pentru a o revizui în vederea tipăririi, probabil din pricina revenirii lui în scaunul mitropolitan de la București. Faptul că textul este întrerupt după începerea unui nou capitol ne face să credem că traducătorul a avut intenția de a traduce integral *Dialogurile*. Partea rămasă netradusă, din cartea a III-a, am completat-o noi, în același spirit, făcând uz de versiunea latină publicată în colecția *Sources Chrétiennes*, nr. 260⁶⁷⁶.

Nu avem date despre manuscrisul românesc, în afara mențiunii că traducerea și copierea au fost realizate în „Chinovia Sfintei Mănăstiri Căldărușani”⁶⁷⁷. Manuscrisul a fost scris de două persoane. Prima parte credem că îi aparține însuși traducătorului, iar ultima parte, monahului Eleazar, care, probabil din dorința de a „rotunji” sau de a încheia lucrarea dându-i o finalitate duhovnicească, a introdus un adaos, intitulat „Dohtoria duhovnicească”, cuprinzând un florilegiu de texte din diverși Părinți, scriitorii bisericești și trăitori asceți, realizat de Sfântul Dimitrie al Rostovului, după cum putem afla din subtitlul acesteia: „*La turburarea gândurilor din*

676. III, XXIII, p. 358 – III, XXXVIII, p. 432.

677. Nu am putut descoperi manuscrisul propriu-zis. Din această pricină am făcut uz de lucrarea preotului Marin Popa-Nemou, care l-a transcris cu caractere latine, în 1934, ca teză de licență la Facultatea de Teologie a Universității București, sub îndrumarea Pr. Prof. Grigore Cristescu.

feluri de cărți părintești în scurt adunată de sfântul Dimitrie Rostovul”. Eleazar menționează și data copierii manuscrisului, 26 iulie 1864.

Traducerea românească a fost făcută după textul lui Kesarie Dapondiu, care a redat în limba greacă populară versiunea greacă a *Dialogurilor*, realizată de papa Zaharia⁶⁷⁸. Întrucât nu am izbutit să procurăm textul lui Kesarie Dapondiu, iar manuscrisul se prezintă ca traducere după alte două tâlcui, am încercat să ne întoarcem la textul original latinesc, apropiindu-ne de acesta cât mai mult cu putință, dar străduindu-ne să păstrăm spiritul traducerii românești, a Sfântului Mitropolit Grigorie Dascălul.

Aceasta este redactată în tradiția „Patericelor” ortodoxe, neredând forma dialogală a scrierii Sfântului Grigorie cel Mare și lăsând la o parte aprecierile deosebit de interesante ale Sf. Grigorie, ca și discuțiile cu Petru, pe marginea faptelor și minunilor Părinților din Italia. Acest lucru ne-a determinat ca, în completările făcute de noi, să păstrăm același spirit, renunțând, nu fără strângere de inimă, la multe din învățăturile deosebit de valoroase ale marelui Părinte Grigorie. Sperăm totuși ca într-o ediție viitoare să redăm în totalitate această scriere minunată a Sfântului Grigorie Dialogul, a cărui pomenire este păstrată în Biserica Ortodoxă mai ales prin Liturghia darurilor mai înainte sfințite, săvârșită în timpul

678. Episcop de Roma între anii 741-752. Nu se cunoaște cu exactitate anul traducerii *Dialogurilor* Sf. Grigorie. Ele au fost traduse pentru a fi făcute accesibile vorbitorilor de limbă greacă. Această traducere îi va conferi Sf. Grigorie denumirea de „Dialogul”.

Sfântului și Marelui Post al Sfințelor Paști, și care îi este atribuită.

Sfântul Grigorie cel Mare, cunoscut în lumea ortodoxă sub numele de „Dialogul” datorită *Dialogurilor* sale, s-a născut la Roma, în jurul anului 540, într-o familie aristocrată romană, străbunicul său fiind papa Felix II. Atmosfera de familie a fost una de evlavie, mama sa și cele două surori ale tatălui său, Tarsilla și Emiliana, fiind canonizate. Grigorie de Tours ne informează că Sf. Grigorie nu avea egal în cunoștințele de gramatică, retorică și logică. Potrivit tradiției familiei, a studiat dreptul, iar la recomandarea împăratului Justin II a fost numit *praetor urbis* în 573. După o strălucită carieră politică, Grigorie nu întârzie să-și împlinească dorința de a îmbrățișa viața monahală. Astfel, după moartea tatălui său, el vinde averile familiei, păstrând pentru sine doar necesarul pentru trai. Restul îl dăruiește săracilor sau îl folosește în scopuri caritative. Totodată construiește și întemeiază șapte mănăstiri, șase în Sicilia, și una pe proprietatea familiei, în apropiere de biserica Sfinților Ioan și Pavel din Roma, închinată Sf. Apostol Andrei, unde se retrage, luând voturile monahale. Ca monah se dedică unei vieți ascetice de mare asprime. Papa Benedict I, care îl hirotonește diacon la Roma (unul dintre cei șapte diaconi *regio-narii*), îl trimite apoi, în calitate de *apocrisiar*, la Constantinopol. Succesorul lui Benedict I, papa Pelagiu II, îl menține în această funcție și, în consecință, Grigorie rămâne în cetatea imperială până în anul 585.

În perioada șederii sale la Constantinopol, s-a angajat într-o dispută cu Eutihie privind natura trupului după înviere. Eutihie susținea că după înviere trupul va fi eteric, impalpabil. Sf. Grigorie a replicat, cu argumente, că trupul înviat va fi palpabil, aidoma trupului lui Hristos Cel înviat. Întrucât disputa amenința să se exindă, împăratul Tiberiu II îi pune capăt, afirmând că Grigorie a prezentat cele mai bune argumente.

Tot la Constantinopol, la sugestia lui Leandru, episcop de Sevilla, Grigorie începe cunoscuta sa lucrare numită *Magna Moralia*. Rechemat la Roma de către Pelagiu II, el devine secretarul acestuia, îngăduindu-i-se însă să ducă viața monahală, pe care și-o dorea, la mănăstirea Sfântul Andrei, pe care el însuși a întemeiat-o, fiind numit și stareț al acesteia. În acest timp începe pregătirile în vederea plecării ca misionar în Anglia.

La moartea papei Pelagiu II, în 590, împotriva voinței sale este ales papă. La acea vreme Roma era în mare strâmțorare: lombarzii invadaseră Italia și se aflau la porțile Cetății Eterne, iar țara era bântuită de inundații, de ciumă și de foamete. La știrea alegerii sale, el îi scrie împăratului Mauriciu, urmașul lui Tiberiu II, să nu confirme alegerea. Scrisoarea lui a fost însă interceptată de către prefectul Romei, care trimite o altă scrisoare – în numele senatului, al preoților și al poporului –, solicitând recunoașterea acestei alegeri. Până la sosirea decretului imperial de confirmare, el fuge în taină și se ascunde într-o peșteră. Este descoperit, se spune,

cu ajutorul unei lumini supranaturale și adus la Roma cu mare pompă, fiind hirotonit în Biserica Sfântul Petru. După înscăunare, Grigorie a păstrat aceeași reticență față de marea funcție „de teamă ca nu cumva slava lumească pe care am părăsit-o să se strecoare în sufletul meu sub culoarea conducerii ecclesiastice”. Același sentiment îl exprimă în epistolele sale⁶⁷⁹, în care pomenește adeseori greutățile, neliniștile și ispițele funcției înalte pe care o deținea, făcându-l să privească înapoi cu regret la viața simplă de monah.

Cu toate acestea, el nu a ezitat să-și ducă la îndeplinire sarcinile care i-au revenit. În 592/3 izbuteste să încheie un pact cu lombarzii, îngrădind autoritatea exarhului de la Ravena, care era reprezentantul împăratului, și numește guvernatori pentru orașele din Italia.

În planul vieții Bisericii creștine din Apus, el încearcă să pună capăt mișcării donatiste din Africa, întreprinde misiuni în Corsica, Sardinia și Campania pentru aducerea maniheilor de aici în sânul Bisericii și intensifică activitățile misionare printre păgâni și evrei. În Spania, prin convertirea de la arianism a lui Recared, regele vizigoților, pune capăt ereziei ariene. Aceasta, desigur, cu ajutorul lui Leandru, episcop de Sevilla, cu care se împrietenește la Constantinopol. Trimite în Anglia un grup de patruzeci de misionari pregătiți pentru această lucrare în mânăstirea sa și organizează viața bisericească din Insulele

679. *Epistula ad Leandrum; Ep. I, 5 etc.*

Britanice, extinzându-și jurisdicția și asupra Irlandei, care încă nu se afla sub influența Romei.

În ceea ce privește disciplina clericilor introduce celibatul ca normă obligatorie pentru hirotonie. Totodată se ridică împotriva practicii prevalente a simoniei, interzicând episcopilor și preoților să accepte sau să ceară plată pentru serviciile săvârșite în virtutea funcției pe care o dețin. El însuși a dat pildă în acest sens, refuzând să primească darurile anuale, pe care episcopii Romei le primeau de la sufraganii lor, sau plata pentru *pallium*-ul pe care îl trimitea mitropoliților. Sinodul din 595 interzice tuturor papilor să primească orice remunerație pentru *pallium*.

După urcarea pe tron a împăratului Focas, Sf. Grigorie a mai trăit doar un an și patru luni. A adormit în Domnul, după o grea suferință, la 12 martie 604, fiind înmormântat în Basilica Sfântul Petru.

După săvârșirea sa din viață, din pricina foametei care lovise din nou Italia, poporul s-a răzvrătit împotriva lui Grigorie, considerând calamitatea ca pe o pedeapsă din partea lui Dumnezeu pentru cheltuielile pe care el le făcuse. Drept răzbunare, o gloată furioasă a voit să-i distrugă biblioteca. Aceasta a fost salvată de arhidiaconul Petru, interlocutorul Sfântului Grigorie în *Dialogurile* sale, care a mărturisit că el a văzut Duhul Sfânt în chip de porumbel stând deasupra capului lui Grigorie în timp ce el scria. Pe când se pregătea să jure în amvon pentru confirmarea adevărului acestui lucru, Petru moare în mod neașteptat. Moartea lui, înainte de a depune jură-

mântul, a fost considerată ca o confirmare a celor mărturisite de el. Acesta pare a și fi motivul pentru care Sfântul Grigorie este reprezentat în arta bisericească cu un porumbel deasupra capului.

Sfântul Grigorie a lăsat o moștenire literară deosebit de bogată. În ea descifrăm mai degrabă o personalitate practică. Opera sa este constituită din scrieri omiletice, morale și pastorale.

Lucrările omiletice conțin *Omiliile la Evangheliile*, în număr de patruzeci, și *Omiliile la Ezechiel*, 22 la număr. Dintre *Omiliile la Cântarea Cântărilor*, doar două sunt considerate autentice.

Sub titlul generic *Magna Moralia* sunt incluse scrierile sale cu un conținut moral: *Moralia in Job* sau *Expositio in librum Job*, în 35 de cărți, un veritabil repertoriu cazuistic și de îndrumări ascetice de o bogăție inestimabilă care „dezvăluie tainele ascezei, dezvoltând totodată tradițiile cele mai înalte ale exegezei biblice” (Cayré). Această lucrare a servit drept bază pentru predarea teologiei morale în evul mediu.

Scrierea pastorală *Liber regulae pastoralis* a fost alcătuită în 591, fiind dedicată lui Ioan de Ravenna. Este întocmită în patru cărți și tratează despre cele patru elemente principale ale preoției: a. pregătirea și mobilul sufletesc al candidatului la preoție, pe care o definește ca „artă a tuturor artelor”; b. virtuțile care trebuie să-l împodobească pe preot; c. misiunea acestuia de învățător și îndrumător de suflete; d. necesitatea meditației și a examenului de conștiință zilnic. Datorită importanței ei, această lucrare a fost

tradusă în grecește de patriarhul Anastasie II al Antiohiei. Acest lucru nu trebuie să ne surprindă, deoarece Grigorie păstrează, în tratatul său, spiritul Sfinților Ioan Gură de Aur și Vasile cel Mare. A mai fost tradus în engleza veche de către regele Alfred, la sfârșitul sec. al IX-lea. Versiunea în limba română o datorăm regretatului Pr. Prof. Dr. Alexandru Moisiu⁶⁸⁰. Tot în rândul cărților pastorale, însă pentru laici, sunt menționate *Dialogorum libri IV. De vita miraculis Patrum italicorum (Dialoguri despre viața și minunile Părinților italieni)*, concepută în patru cărți, în spiritul patericelor răsăritene, cu scopul de a arăta vrednicia sfinților din Italia, mai puțin cunoscuți. Această lucrare formează obiectul prezentei cărți⁶⁸¹.

Dialogurile au fost scrise în perioada anilor 593-594, după cât se pare, la cererea unor persoane din anturajul său; între acestea, arhidiaconul Petru, partenerul de dialog al Sfântului Grigorie de-a lungul întregii sale lucrări, ocupă un loc de seamă.

O lucrare de genul *Dialogurilor* trebuie citită. Ea oferă un puternic motiv pentru meditație. De aceea, considerăm că o analiză prea academică asupra ei l-ar îndepărta pe cititor de duhul și

680. Grigorie cel Mare (Dialogul), *Cartea regulei pastorale*, traducere și note de Pr. Prof. Dr. Alexandru Moisiu, Centrul Mitropolitan, Sibiu, 1987. Reeditată în anul 1996 de Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

681. Cartea a IV-a a *Dialogurilor* a fost tradusă de George Bogdan Țăra: Grigorie cel Mare, *Dialoguri despre moarte*, Editura Amarcord, Timișoara, 1998.

măreția vieților și a faptelor săvârșite cu nevointă de diverșii trăitori și osârduitori pe care Sf. Grigorie îi amintește cu evlavie.

Un ultim segment din opera Sf. Grigorie îl reprezintă lucrările pastorale. Ele cuprind un *Sacramentarium Gregorianum; Antiphonarium*. Tot lui îi aparține și cântarea liturgică, păstrată până în zilele noastre sub denumirea de cântarea sau muzica gregoriană. Am menționat deja că tradiția liturgică îi atribuie și *Liturghia darurilor mai înainte sfințite*, oficiată în Biserica Ortodoxă în perioada Postului Mare.

Corespondența sa a fost grupată în paisprezece cărți. Ea conține informații deosebit de prețioase pentru istoria bisericească și pentru cunoașterea vieții și nevoițelor monahale, fiind în același timp o sursă bogată de date teologice, pastorale, istorice, psihologice și sociologice din vremea sa.

În ascetică și mistică este îndatorat predecesorilor săi ale căror opere le-a cunoscut, în special Sfântului Ioan Casian⁶⁸². De subliniat că mistica lui îndrumă mereu spre activitatea pastorală; trăitorii asceți trebuie să se dedice nu numai vieții contemplative, ci și vieții active, înțelegând prin aceasta activitatea pastorală.⁶⁸³

682. Sfântul Ioan Cassian (360-435), scriitor creștin de limbă latină și monah din Sciția Mică, întemeietor al unei mănăstiri pentru călugări și al uneia de călugărițe în 415/6, pentru care concepe primele reguli monahale în Apus (Pr. I.G. Coman). Vezi Cassian, Ioan, art. în Remus Rus, *op. cit.*, p. 126-128, cu bibliografie.

683. Grigorie cel Mare, art. în Remus Rus, *op. cit.*, p. 314-317, cu bibliografie.

C U P R I N S

Precuvântare	5
--------------------	---

PATERICUL CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU GRIGORIE DIALOGUL

<i>Viața pe scurt a celui întru Sfinți Părintelui nostru Grigorie Dialogul</i>	9
--	---

C a r t e a î n t â i

1. Pentru Onorat, egumenul mănăstirii ce s-a numit Funda	13
2. Pentru Libertin, al doilea din aceeași mănăstire	15
3. Preacuviosul grădinar al aceleiași mănăstiri	19
4. Pentru Ekitie, egumenul mănăstirii, cea din orașul Valeria	21
5. Pentru Constantin prozmonariul	31
6. Pentru Marcelin, episcopul Anconiei	33
7. Pentru Nonos, defterarul	35
8. Pentru Anastasie egumenul	36
9. Pentru Bonifatie, episcop de Fernis	39
10. Pentru episcopul Fortunat	46
11. Pentru Martirie monahul	55
12. Pentru Sevir preotul	56

Cartea a doua

Viața și petrecerea cuviosului de-Dumnezeu-purtătorului Părintelui nostru Benedict	59
--	----

Cartea a treia

1. Pentru episcopul Paulin Nolanul	113
2. Pentru Ioan, papă al Romei	118
3. Pentru Agapit, papă al Romei	120
4. Pentru Datie, episcopul mediolanilor	121
5. Pentru Savin, episcopul Canusiei	122
6. Pentru Casie, episcopul Nursiei	124
7. Pentru Andrei, episcopul Fundiei	125
8. Pentru Constandie, episcopul Achinei	129
9. Pentru Frigian, episcop de Lucas	130
10. Pentru Savin, episcopul Plachentiei	131
11. Pentru Cervonie, episcopul Populoniei	133
12. Pentru Fulghentie, episcopul Otriculei	135
13. Pentru Erculan, episcopul Perusiei	136
14. Pentru egumenul Isac sirianul	138
15. Pentru Eutihie și Florentie, cei din partea Nursiei	144
16. Pentru Martin, monahul cel de pe muntele Marsis	147

17. Pentru monahul ce a venit de la muntele Arghentariu	152
18. Pentru Benedict monahul	154
19. Pentru minunea ce s-a făcut în biserica Sfântului Zinon	155
20. Pentru Ștefan, preotul din provincia Valeria	157
21. Pentru o călugăriță care a gonit un duh necurat	158
22. Pentru preotul care nevăzut i-a ținut pe tâlhari	159
23. Pentru egumenul de la Perestrina și pentru preotul lui	160
24. Despre Teodor, paramonariul bisericii Sf. Ap. Petru din Roma	162
25. Pentru Mina eremitul	164
26. Despre cei patruzeci de prizonieri decapitați de lombarzi	166
27. Despre mulțimea de prizonieri deca- pitați pentru că nu au voit să se în- chine capului de capră adus ca jefă	166
28. Despre orbirea unui episcop arian	167
29. Despre biserica sfintei Agatha din Subura	168
30. Despre regele Herminigild, care s-a convertit de la erezia ariană la dreapta credință	170
31. Despre episcopii africani a căror limbă a fost tăiată pentru a nu mai mărturisi dreapta credință	173

32. Despre Elefterie, starețul mănăstirii Sf. Marcu din Spoleto	175
33. Despre căință	177
34. Despre Amantius, presbiter în provincia Tuscia	178
35. Despre Maximian, episcopul cetății Syracusa	180
36. Despre Sanctulus, presbiter în provincia Nursia	182
37. Despre vedenia lui Redemptus, episcop de Ferentino	188
Postfață	191

Redactare: Gabriela SÂNDULESCU
Tehnoredactare computerizată: Fericirea Chichidopolo
Format 16/61x86. Coli de tipar 12 3/4. Comanda nr. 684

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Intrarea Miron Cristea nr. 6; 040162, București
Telefon 4067193; 4067194; Fax: 3000553
www.editurapatriarhiei.ro
e-mail: eibmbor@rdslink.ro
tipogr.inst.biblic@rdslink.ro
magazin@editurapatriarhiei.ro

«Aceasta este iconomia Iubitorului de oameni Dumnezeu, căci de multe ori Dumnezeu dă la mulți mari bunătăți și daruri, dar lasă la dâșii și oarecari metehne ca să se smerească și, găsindu-se supuși metehnelor, să pătimească pentru ele și oarecum să se rușineze, ca să nu se înalțe. Și dintru aceasta cunosc că nici faptele ce le au nu le au de la dâșii, că nici greșelile mari sau mici nu pot singuri să le biruiască. Deci aceasta cu minunat chip se face. Pentru ca pentru unul și același gând, de stăpânire de sine adică, să se bucure, iar pentru neputințe să se mârșească; pentru dar să se înalțe, iar pentru neajungere să se smerească, așa încât văzându-se pe sine pe de o parte zidit, iar pe de alta căzut, să păzească această smerită cugetare, ca, având-o și nevoindu-se, să nu o piardă».

SFÂNTUL GRIGORIE DIALOGUL

Coperta I: *Sfântul Grigorie Dialogul*

(detaliu din fresca altarului Bisericii Mănăstirii Hurezi, sec.XVII)

6422839 000480